

UNIVERSITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

MAGISTERSKÁ PRÁCE NA TÉMA:
**ROLE JANA ROKYCANY
PŘI SJEDNÁVÁNÍ
KOMPAKTÁT**

The role of Jan Rokycana at concluding Compactatus

MILAN ŠIMEK
2005

Dejž Bože vprostřed uhoditi!

Magisterská práce na katedře: církevních dějin a církevního práva
vedoucí magisterské práce: doc. ThDr. Jan Blahoslav Lášek
oponent magisterské práce: ThDr. Jaroslav Hrdlička
na téma: role Jana Rokycany při sjednávání kompaktát
Milan Šimek
denní řádné studium
V. ročník
akademický rok 2004/5
učitelství náboženství, filosofie a etiky

Tuto práci jsem vypracoval samostatně s použitím literatury a pramenů;
uvedených na konci práce.
V Praze 9. února 2005

Obsah

Úvod	5
kapitoly	
I. Rokycanův život	6
II. Kardinál Cesarini a 5. křížová výprava	8
III. Pozvání do Basileje a předpoklady jednání	11
IV. Schůzka v Chebu	16
V. Složení poselstva a cesta na koncil	26
VI. Jednání Čechů na basilejském koncilu	28
VII. Osoba Jana Stojkoviče	36
VIII. Hádání Rokycany se Stojkovičem o přijímání	40
IX. Postoje husitů a koncilu a přerušení jednání	84
X. Poselstvo koncilu v Čechách	98
XI. Předehra Lipan	102
XII. Lipany	108
XIII. Sjednání kompaktát a podmínky Zikmundova návratu do Čech	112
XIV. Události po kompaktátech, Zikmund na trůně	124
XV. Další osudy kompaktát a basilejského koncilu	130
XVI. Urbánkův pohled na kompaktáta	
XVII. Rokycanova osobnost, teologické a politické názory	134
Summary	142
prameny	143
Literatura	144
Rejstřík	146

Úvod

Cílem této práce je popsat teologické i politické působení Jana Rokycany při jednáních husitů s římskou církví v třicátých letech patnáctého století. Právě také Rokycanovou zásluhou tato jednání vyvrcholila dojednáním a vyhlášením kompaktát, která se stala na dlouhou dobu součástí právního řádu v Českých zemích a byla vítězným pomníkem husitům, kteří si je složitě vynutili na církvi a zajistili si jimi potvrzení značné nezávislosti a hlavně povolení přijímání podobojí způsobou.

Při psaní jsem použil literaturu od čelních českých historiků, kteří se touto dobou zabývali. Moje práce vychází principiálně z F. M. Bartošova pojetí husitství. Zdroje které jsem zpracoval jsou hlavně Deník Petra Žateckého a dobové listiny, zpracované v Archivu Českém, vydaném Fr. Palackým.

V práci se snažím ukázat výjimečnost Rokycanovy osobnosti v kladném slova smyslu a jeho veskrze pozitivní úlohu v historii.

Jeho střízlivý odhad situace, snaha po dosažení konsenzu, Rokycanova ochota ustoupit ze svých požadavků a zároveň zachovat jádro věci, stejně jako tolerance, v té době nezvyklá, byly vlastnostmi, které byly husitskému hnutí zárukou přečkání neklidných dob a budoucí kontinuity.

I. Jan Rokycana

Jan Rokycana se narodil zřejmě v Rokycanech, jako syn chudého kováře patrně roku 1397, možná o několik let dříve. Tento letopočet se běžně používá, ale jeho spolehlivost není jistá.

Ještě jako chlapec odešel Rokycana do Prahy, zase se vrátil a zřejmě vstoupil do augustiniánského kláštera. Nezůstal tam dlouho, protože se brzy objevuje opět v Praze, na universitě. Roku 1415 zde dosáhl titulu bakalář svobodných umění a roku 1430 titul mistra.

Toho roku 1430 byly opět na universitě obnoveny zkoušky a je téměř jisto, že Rokycana by mistrovského gradu dosáhl dříve, ale universita byla předtím dlouho prakticky uzavřena.

Zjevně byl nakloněn učení Jana Husa, neboť roku 1428 byl kostnickým koncilem pohnán jako Viklefista. Rokycana byl stoupencem Jakoubka ze Stříbra a tedy členem umírněné strany. Po převzetím moci Janem Želivským vystupoval proti němu a jeho radikalismu. Po jeho smrti unikl uvěznění do něhož padli Jakoubek ze Stříbra, Jan z Příbrami, Křišťan z Prachatic a další jenom díky útěku.¹

Roku 1423 se Rokycana účastnil hádání s táborskými kněžími na Konopišti.

Nejznámější historika z Rokycanova života je zachránění Prahy před rozezleným Žižkou roku 1424, kdy Rokycana údajně pouhou řečí usmířil Žižku a odvrátil ho od zpusťování Prahy.²

Roku 1427 byl Rokycana při převratu v Praze prvně ustanoven správcem duchovenstva podobojí.³ Toho roku byl zásluhou mistrů (včetně Rokycany), kněží a jiných vyhnán z Prahy kníže Zikmund a Poláci. Toho roku byli rovněž z Prahy návodem Rokycany a Engliše vyhnáni někteří mistři, Křišťan, Prokop, Příbram, Petr z Mladoňovic aj.,⁴ kteří nesouhlasili s politikou Rokycanovy vítězné strany.

Pražský arcibiskup Konrád z Vechty sice po vypuknutí husitských bouří přistoupil ke straně podobojí, ale vedl s jejími představiteli časté spory, zvláště v zavádění nových církevních řádů a o reformě církve vůbec. Konzervativní Konrád nebyl husitům dosti radikálním, a právě proto stal se 1427 Rokycana správcem podobojí, v postavení na Konrádovi nezávislém, čímž arcibiskup ve straně podobojí fakticky ztratil vliv a

¹ **K. Krofta**, Listy z náboženských dějin Českých, s.224-225, Historický klub v Praze 1936

² Tato historika má historický základ pouze ve vyprávění Eneáše Silvia Piccolominiho, kde se krátce píše, že Rokycana se vydal do Žižkova tábora zařídil usmíření.

³ Staré letopisy, Prameny dějin českých, nová řada, II. díl, vydali a poznámkami opatřili **Alena M. Černá, Petr Čornej, Markéta Klosová**, CMS, Filosofie, Praha 2003 s. 67.

⁴ Staré letopisy, Prameny dějin českých, nová řada, II. díl, vydali a poznámkami opatřili **Alena M. Černá, Petr Čornej, Markéta Klosová**, CMS, Filosofie, Praha 2003 s. 110.

kontrolu. Roku 1429 se sice formálně vrátila celá strana k poslušnosti arcibiskupství, ale veškerá moc zůstala v rukou Rokycany, jako generálního vikáře, jehož byl nucen uznat. I po Konrádově smrti zůstal Rokycana správcem husitského duchovenstva a od Jakoubkovy smrti i vůdcem umírněné husitské frakce.

Od roku 1435 vystupuje Rokycana jako zvolený arcibiskup Pražský⁵. Jako takový vystupoval, i když nebyl obecnou církví v této hodnosti nikdy uznán i přes sliby císaře Zikmunda, a dlouholetou pozdější snahu českého správce a potomního krále Jiřího z Poděbrad. To působilo potíže při svěcení kněží,

ke kterému se nepotvrzený Rokycana, který se nechtěl protivit zásadě apoštolské posloupnosti a vyhýbal se tak zásadnímu rozchodu s obecnou církví, neodhodlal. Rokycana zemřel 22. února 1471 ve věku asi 75 let.⁶

II. Kardinál Cesarini a 5. křížová výprava

Když byl 3. března 1431, po smrti Martina V. zvolen na Svatopetrský trůn Gabriel Condolmier jako Evžen IV., byla u toho přítomna pouze nevelká většina kardinálů. Na místo kardinála Beauforta byl k úkolu legáta pro boj s husity povolán Julián Cesarini⁷, který se tohoto úkolu ujal se vší vervou a byl pevně rozhodnut přinutit husity vojenskou mocí k podřízení se. K tomu se ještě stal prezidentem připravovaného koncilu v Basileji.

Zikmund se k vyhlášení války příliš neměl, víc ho lákala vyhlídka na jízdu do Říma a císařskou korunu.⁸ Navíc zřejmě příliš nevěřil ve zdar nové výpravy proti Čechům a rozhodl tedy 11. března o jejím odložení. Cesarini,

⁵ Rokycana nebyl zvolen kapitulou nebo papežskou provizí, ale rozhodnutím zemského sněmu, což bylo skutečně proti tehdy platnému církevnímu právu a všem tehdejšími zvyklostem. Později se spekulovalo o tom, že mu byla z Říma nabízena kardinálská hodnost, když se vzdá Pražského arcibiskupství a opustí Čechy, ale tyto domněnky nejsou spolehlivě podloženy.

⁶ **K. Krofta**, Listy z náboženských dějin Českých, s.224-225, Historický klub v Praze 1936

⁷ Ještě Martinem V., který ho minulý rok jmenoval kardinálem. Cesarini byl dříve tajemník kardinála Brandy.

⁸ **F. M. Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 str. 83

který přijel na sněm 4. března, jeho účastníky přesvědčil o nutnosti okamžitého svolání výpravy a sám Zikmund, ač zřejmě nepříliš ochotně, slíbil osobní účast. Tak mohla být 20. března na říšském sněmu vyhlášena další, již pátá křížová výprava proti Čechům.

V Praze se sešel sněm Čech i Moravy, aby rozhodl o přípravách na válku. Uvažovalo se také o Zikmundových nabídkách jednání, který je přemlouval k vykonání vstřícných kroků vůči koncilu a k osobní schůzce. Jeho návrhy husité odmítli, se schůzkou však přesto souhlasili, také díky přimluvám krále polského. Jako zástupci husitů byli vybráni Matěj Louda z Chlumčan⁹ a Markolt ze Zbraslavic a kteří se vydali do Chebu, kde se schůzka konala. za Táboř, Vilém Kostka z Postupic a Beneš Mokrovouský z Hustiřan jako zástupci Prahy (Beneš přešel k Praze od Sirotků). Se Zikmundem byli kurfiřt Fridrich Hohenzollernský, würzburský biskup Jan z Brunnu, Půta z Častolovic a další.¹⁰ Sirotci se proti setkání postavili a neúčastnili se ho.

Husitští poslové Zikmundovi 24. května opakovali své podmínky jednání¹¹, které nastínil již Hus, a to, aby rozhodčím v jejich sporu nebyl koncil (církev), ale Písmo a na něm pravdivě se zakládající otcové. Navíc chtěli, aby byli na koncilu zástupci pravoslavné církve, jejíhož laického kalichu chtěli husité využít k podpoře svého požadavku. Zikmund naznačil ochotu k ústupkům v těchto požadavcích, ale žádal, aby se husité podřídili koncilu, nebo minimálně přislíbili účast na něm. To ovšem bylo pro husity nepřijatelné a neúspěch jednání dovršil příjezd koncilního poselstva, ve kterém byl i doktor Jan (Ivan) Stojkovič, velký nepřítel husitů a později Rokycanův neústupný oponent na Basilejském jednání o čtyřech artikulech. Toto poselstvo mělo zřejmě od Cesariniho jasný úkol, aby zmařilo jakékoliv jednání mezi Zikmundem a husity. Poslové vyjádřili

⁹ U Čorneje, u Bartoše z Píška

¹⁰ P. Čornej, Velké dějiny zemí Koruny české V., Paseka 2000 str. 550

¹¹ Což bylo také jediná pravomoc kterou měli od sněmu uloženou. Byly to tytéž podmínky, o jakých se usnesl květnový sněm pražský před dvěma roky. F. M. Bartoš, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 str. 85

jasně, že zastavení výpravy je možné pouze v případě okamžitého a úplného podrobení husitů koncilu a jeho rozhodnutím a i Zikmunda přinutili k přerušení jednání, dokud se husité nepřihlásí k poslušnosti. Tyto pro husity nepřijatelné podmínky vedly k tomu, že husitské poselstvo 28. května opustilo Cheb. V Praze pak informovali o neúspěchu jednání a husité se začali připravovat na vpád křížáků.

Tak byl 28. června uskutečněn sraz husitských vojsk u Plzně (v České Skalici) a vyčkával. Cesarini 29. června zahájil v Norimberku křížovou výpravu. Zikmund se výpravy neúčastnil, vymluvil se na zranění a do Čech informoval, že s výpravou nemá nic společného.¹²

Markrabímu Fridrichovi se vůbec nechtělo přes českou hranici, spoléhal spíše na vyjednávání a nabídl husitům mír za podmínky podrobení se. To husité odmítli a 21. července odpověděli manifestem, ve kterém vyznali chuť bránit do statků a hrdel čtyři Boží pravdy:

Kalich, svobodu hlásání Božího slova, zrušení světského panování církve a jejích představitelů a stíhání veřejných hříchů. Oznamovali, že mnohokrát žádali o slyšení, ve kterém by vyložili své pravdy a jak byli odkázáni na koncil, který je již předem odsoudil. Poukázali na zkaženost kněží, kteří se cítí být povýšeni nad samého Krista a řídí se svými vlastními zákony, Božích nedbaje. Husité se proto musí bránit a s pomocí Boží odrazí útok. Cesarini napsal husitům zřejmě na naléhání Fridricha v odpověď list, nabádající je k poslušnosti a svržení svých vůdců. Tento list nemohl mít a také neměl žádný účinek. U Domažlic se 14. srpna obě vojska setkala, aniž by však došlo ke skutečné bitvě. Fridrich vydal rozkazy k ústupu ještě před příjezdem husitů, když se ti přiblížili, ustupující vojska zachvátila panika a ústup se změnil v chaotický úprk.

Když bylo po fiasku 5. křížové výpravy proti Čechům u Domažlic, kdy bylo křížácké vojsko prakticky bez boje obráceno na útěk, padlo husitským vojskům do rukou ohromné množství zásob a zboží, které nestačili prchající křížáci odvézt. Ačkoliv ztráty na životech křížáků nebyly až tak

veliké, měla tato porážka demoralizující vliv na okolní, zvláště německé země, a to posilovalo mýtus o neporazitelnosti husitských vojsk. Bylo zřejmé, že snaha o přímé vojenské pokoření husitů nevede k úspěchu. Cesarini se po neúspěchu u Domažlic obával o to, jak bude na koncilu přijat, ale když zjistil, že koncil nadále počítá s jeho úlohou¹³, pustil se s novou vervou do zápasu s husity. Jen místo na střetnutí armád se rozhodl vsadit na diplomacii, kterou ostatně ovládali církevní otcové lépe než vojska.

Bylo hlavně zásluhou jeho prezidenta Juliána Cesariniho, před Domažlicemi horlivého zastávce rozdrčení husitských kacířů na bitevním poli a přímého účastníka zmíněné 5. křížové výpravy, potom však neoblomného zastávce jednání s nimi a smírné dohody, samozřejmě za předpokladu podrobení se Římu, že vedoucí představitelé basilejského koncilu došli k názoru, že je nutno začít s husity jednat.

Byli k tomu také tlačeni podstatnou částí německé šlechty, oprávněně se obávající husitských nájezdů. Svou roli sehrála také husitská propaganda, zdůrazňující, že husité již dávno usilují o mír a že jsou ochotni na mezinárodním fóru dokázat své pravdy. Budou-li přesvědčeni o mylnosti svého učení, uznají to a podrobí se. Zvláště představitelé mnoha říšských měst považovali tento návrh za rozumný a za nejsnazší cestu k vytouženému míru, který byl žádoucí pro uklidnění bezpečnostní a ekonomické situace ve střední Evropě a byl též nezbytnou podmínkou jejího hospodářského rozkvětu.¹⁴

¹² P. Čornej, Velké dějiny zemí Koruny české V., Paseka 2000 str. 551

¹³ František Šmahel, Husitská revoluce 3., Univerzita Karlova Praha 1993 s. 246

¹⁴ K možnosti poskytnutí veřejného slyšení husitským teologům a disputace s nimi byl již dříve ochoten i saský kurfiřt Fridrich, jak bylo ostatně podmínkou příměří, které s husity uzavřel.

III. Pozvání do Basileje a předpoklady jednání

O účasti českého poselstva na basilejském koncilu se jednalo na sněmu z května 1431, jehož součástí byla synoda strany podobojí, kde měly být odstraněny věroučné a náboženské rozdíly mezi tábory a Pražany. Odstranění těchto rozporů bylo zapotřebí mimo jiné k uklidnění situace v samotných českých zemích, ale také pro jednotné vystupování poselstva, jež chtěli poslat husité na koncil. Bez takového názorového sjednocení alespoň v zásadních otázkách nebylo vyslání poslů ke koncilu vůbec myslitelné. Veřejným ukázaním názorové nejednotnosti různých husitských stran by byla radikálně oslabena vyjednávací pozice celého poselstva.

Sněmu v Praze r. 1431 byli husitští kněží rozděleni na tři strany 1) mistry, kteří vše podstatné drží jako církve svatá 2) sirotky, kteří něco drží s tábory a něco s mistry 3) tábory, kteří slouží bez ornátů, nedrží některé svátosti, nedrží o očistci, o přímluvě svatých etc.¹⁵

Za Pražany jednal Jan Rokycana, za tábory Mikuláš z Pelhřimova. Dohody se ale nepodařilo dosáhnout.¹⁶

Na počátku září oslavovala Praha vítězství. Jan Rokycana, zřejmě právě v té době zvolený zástupcem arcibiskupa Konráda z Vechty, který již nepřetržitě setrval na svém sídle v Roudnici, sloužil slavnostní mši.¹⁷ Radost z vítězství a odražení křižáckého nebezpečí nebránila husitům v podnikání zahraničních jízd. Mimo jiné také na Slovensko, kam se vydala spojená táboorská a sirotčí vojska. Na této výpravě došlo k vážné roztržce. Prokop se s táboorským vojskem vracel domů, Sirotci byli přepadeni silným nepřátelským vojskem a byli nuceni ustupovat s těžkými ztrátami, aby byli nakonec poraženi u moravských hranic.

¹⁵ Staré letopisy, Prameny dějin českých, nová řada, II. díl, vydali a poznámkami opatřili **Alena M. Černá, Petr Čornej, Markéta Klosová**, CMS, Filosofia, Praha 2003

¹⁶ Staré letopisy, Prameny dějin českých, nová řada, II. díl, vydali a poznámkami opatřili **Alena M. Černá, Petr Čornej, Markéta Klosová**, CMS, Filosofia, Praha 2003 s. 113

¹⁷ **František Michálek Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád

Způsobilo to podstatnou roztržku mezi oběma bratrstvy, zvláště po tom, co sirotčí hejtman Čapek ze Sán přiřkl vinu za neúspěch výpravy Prokopu Holému. Také tábořská vojska utrpěla citelnou porážku v Rakousku a napětí mezi Táboři a Sirotky hrozilo vojenským konfliktem.

Naštěstí pro Husity bylo 28. září 1431 rozhodnuto o pozvání na basilejský koncil pro Čechy a pro Řeky.¹⁸ Cesariniho zvací dopis pro Čechy je datován 15. října.¹⁹ Do Prahy ho přinesl posel v polovině listopadu a Jan Rokycana četl jeho znění v Týnském chrámu. List byl poslán v trojím stejnopise; králi Zikmundovi, do Norimberku a do Chebu, aby odsud byl poslán do Prahy. Zikmund přidal k zvacímu dopisu svůj vlastní list, a poslal je oba také velitelům polních vojsk. Praha, která pozvání vítala nejvíce, mohla poslat jako odpověď pouze poděkování za pozvání a čekat na sněm, který měl rozhodnout o dalším postupu.

Staroměstská rada svěřila Janu Rokycanovi korespondenci s koncilem a jeho posly.²⁰

Husité chápali toto pozvání jako své velké vítězství. Jednání o husitům zjevných pravdách a jejich vysvětlení ostatní bylo to, co vždycky chtěli. Bylo však pro ně nezbytné, aby s nimi byla vedena seriózní diskuse, aby byli bráni jako rovnocenní partneři.

Předchozí papež Martin V. byl naprosto proti takovému jednání s „kacířskými“ Čechy. Nyní ale bylo většině západního křesťanského světa zřejmé, že jednání s husity je nevyhnutelné k zmiňovanému uklidnění situace v Evropě. Nejen husité, ale i ostatní byli vyčerpáni nekončící válkou a pro církve a její prestiž byla čím dál neúnosnější existence „kacířského“ národa přímo ve středu Evropy. Národa, který se odchýlil od její všeobjímajícího a který nebyla schopna přinutit k poslušnosti.

Academia 1966 str. 99

¹⁸ Petr Čornej, Velké dějiny zemí Koruny české V., Paseka 2000 str. 559, František Šmahel, Husitská revoluce 3., Univerzita Karlova Praha 1993 s. 246

¹⁹ Jde o list „compulit nos caritas“

²⁰ Odpověď Rožmberkovi MC 1, 146-6, s Rokycanovým podpisem. O odpovědi polních vojsk králi nevíme. Král polním vojskům podle Rokycany psal.

Je nepochybné, že očekávání výsledků jednání bylo na obou stranách zásadně odlišné. Koncil očekával, že se husité podřídí autoritě koncilu výměnou za nevýznamné parciální ústupky, zatímco husité měli za to, že jakmile jim bude umožněno přednést na evropském koncilním fóru své pravdy, ostatní nahlédnou jejich nevyhnutelnost a bez odkladu je přijmou a s nimi i celý křesťanský svět. Co bylo jednotícím prvkem a hnacím motorem budoucích jednání byla snaha o uzavření míru mezi oběma stranami a ukončení nepřátelství. Jinou věcí byl pozdější rozkol mezi jednotlivými husitskými frakcemi, kdy některé radikální složky husitské revoluce nebyly ochotny ke kompromisům ohledně artikulů a trvaly na pokračování boje až do úplného vítězství. Když i poslední z těchto radikálů pochopili nereálnost takového vítězství, rozhodli se k úplnému se oddělení od římské církve.

Vstřícně proklamované formulace koncilu vůči doposud nenáviděným husitům posilovaly zejména v lidových vrstvách naději na rychlé a příznivé urovnání situace. Pouze několika nejprozíravějším bylo jasné, že jednání nebude tak jednoduché jak by se mohlo zdát.

Jak pro koncil, tak i pro husity bylo pozvání k jednání potřebné nejen z ideologických, ale také z politických důvodů. Utvrdilo totiž alespoň dočasně jednotu husitských stran, která byla v poslední době vážně ohrožena.

Vyhlídka, že křesťanský svět vyslechne husity na světovém fóru a uzná oprávněnost jejich požadavků, utlumila rozpory mezi jednotlivými husitskými stranami a posílila pocit společného vítězství revolučních husitských sil.

Nejprve ale bylo nutno dosáhnout dohody o společném postupu mezi jednotlivými husitskými stranami. Sněm, který měl rozhodnout o odpovědi koncilu a sešel se v lednu 1431 v Praze, byl zároveň synodou duchovenstva podobojí. Konal se výjimečně v Novoměstské radnici, protože Táboři na tomto jednání nebyli a staroměstští se s nimi nechtěli znesvářit. Odpověď koncilu se tedy odložila a dojednala se shoda mezi Pražany a Sirotky ve

věcech víry a církevních řádech. Dohoda byla usnadněna smrtí Konráda z Vechty 26. prosince 1431²¹ a potvrzením Rokycanova postavení v čele kněžstva. Dohoda měla nakonec 23 odstavců a Rokycana napsal na její obranu zvláštní spis.

Dohoda u sjednocení náboženských otázek byla zvláště potřebná, mělo-li husitské poselstvo vystupovat v Basileji jednotně. Táboři neměli z dohody mezi Pražany a Sirotky velkou radost, protože cítili, že spojení těchto dvou svazů by se mohlo dít na jejich úkor. Nakonec Táboři slíbili přijet na nový sjezd, který se potom opravdu sešel v Karolinu 10. února 1432 a kde bylo rozhodnuto o předběžné schůzce, která by definovala podmínky husitské účasti na koncilu. Rokycanovi se podařilo přesvědčit synodu, aby odmítla všechny radikální tábořské články a aby vyslanci, kteří budou mít za úkol vyjednávat na koncilu o čtyřech artikulech, mluvili jednotně. Prokop Holý dokonce souhlasil s tím, že menšina se podřídí většině. Což nebylo nutné pro platnost synodního usnesení, ale nezbytné pro rozhodnutí sněmu.²²

Táborští se smířili se Sirotky a podřídili se rozhodnutí obeslat koncil, s výminkou toho, že podkladem jednání zůstanou podmínky, na kterých se shodl českobrodský sjezd v lednu 1429.

Táborská strana zřejmě nebyla s jízdou do Basileje za daných podmínek spokojena, ale neodvážila se narušit alespoň vnější zdání jednoty s ostatními husitskými stranami tím, že by jednání odmítla. Bez táborů by totiž poselstvo u koncilu přišlo o nezpochybnitelnou legitimitu, a Prokop se jako prozíravý politik také obával následků izolace, do které by se Tábor takovým rozhodnutím dostal. Rozhodl se tedy, že bude lepší, bude-li se jednání účastnit a ho snáze ovlivnit.

Nakonec se táboři s ostatními shodli, že nebudou trvat na svých vlastních věroučných člancích. Prosadili si však, i přes námitky Rokycanovi strany, vlastní pojetí autoritativních zdrojů Božího zákona, které byly potom předloženy vyslancům koncilu.

²¹ František Šmahel, Husitská revoluce 3., Univerzita Karlova Praha 1993 s. 247

²² František Šmahel, Husitská revoluce 3., Univerzita Karlova Praha 1993 s. 247

Zatím husité podnikali další nájezdy do zahraničí, paradoxně možná i proto, aby urychlili jednání s koncilem a přiměli ho přistoupit na své požadavky.

IV. Schůzka v Chebu

Sněm rozhodl o žádosti ke koncilu o předběžnou schůzku v Chebu, ale konání této schůzky se odkládalo nejen kvůli neshodám mezi husitskými stranami, ale především díky sporu koncilu s papežem.

Tento spor, ačkoliv byl zřejmě hlavně bojem o moc a nadřazenost v církvi, se projevoval mimo jiné radikálním papežovým nesouhlasem s vystoupením husitských poslů na Basilejském sněmu. To byl také oficiální důvod, proč 12. listopadu papež přeložil koncil do Boloně a 18. prosince koncil prohlásil za rozpuštěný.²³ Zmínil v něm, že pozvání husitů je nejen urážka papežského stolce, ale i kostnického a sienského koncilu, stejně jako akt, odporující dekretům svatých otců a říšských zákonů, kde je jasně zakázáno slyšení a disputace s odsouzenými kacíři. Byla to ovšem jen záminka k tomu, aby ochromil činnost koncilu. Proti jeho rozhodnutí koncil rozpustit se zvedla vlna odporu. Zikmund papeže nabádal, aby toto své stanovisko přehodnotil a pro pokračování Basilejské synody se vyslovil i francouzský král Karel VII. Kardinál Cesarini měl samozřejmě na pokračování koncilu maximální zájem a vynaložil na uhájení jeho legitimacy veliké úsilí. Vypracoval dvě obrany pozvání husitů na koncil. V první vysvětloval politickou nezbytnost uzavření míru s husity a hněv, který hrozí zvláště v Německu vzpourou vůči církvi, v případě, že nedojde k ukončení válek a násilností, které zvláště na německé obyvatele těžce doléhaly. Také poukazoval na neporazitelnost husitů a na to, že by se manifesty, které husité vysílají po celé Evropě mohli někde uchytit a být

impulsem k sedláckým vzpourám. Zvláště když se v manifestech brojí za zrušení desátků, chudobu církve etc.

V druhé obhajoval pozvání husitů na koncil teologicky.

Koncil se papežovu rozhodnutí vzepřel. Informace o sporu dolehly i do Čech a znepokojily představitele husitských proudů nakloněných jednání s koncilem.²⁴ Za této situace totiž mohlo z kýžené disputace sejít.

Když nepřišla od koncilu odpověď ani měsíc po listu sestaveném na únorovém sjezdu, vyšla z Prahy 27. března stížnost adresovaná široké evropské veřejnosti, v níž bylo jasně uvedeno, že bez umožnění veřejného slyšení nemůže vytoužený mír nastat. V té samé době přišla konečně koncilní odpověď, že schůzka se bude konat v Chebu 27. dubna. Cheb byl vybrán jako město ležící na pomezí znepřátelených zemí a byl pro svou polohu oboustranně přijatelný. Koncilní poselstvo opravdu do Chebu 27. dubna přijelo, husitské až o týden později, čekající na ochranné glejty, které jim koncilní vyslanci včas nezajistili.²⁵ Do Chebu nakonec přijeli 8. května a den nato začala jednání.

Koncil zastupovali jako bohoslovci nunciové Dr. Jan Nider, převor basilejského dominikánského konventu, působící předtím v Norimberku a mající odtamtud dobré styky a tedy i informace o husitech a dění v Čechách a Jan Geilnhausem, cisterciácký mnich z Maulbronnu ve Württenbersku, kterého si zřejmě Nider vybral jako pomocníka. Dále pak Jindřich Toke, řezenský děkan Friedrich Parspeger, norimberští faráři Albert Fleischmann z chrámu sv. Sebalda a Jindřich z kostela sv. Jiljí. Vedoucí roli při vyjednávání získal Jindřich Toke, který také zřejmě prosadil s pomocí norimberských farářů to, že nakonec koncilní vyslanci ustoupili husitům ve většině požadavků.

²³ U **Bartoše** ČD II. 8 str. 108, dle **Čorneje** VDZKČ V. 561 rozpustil papež koncil dvakrát 12. listopadu a potom 18. prosince, u **Šmahela**, Husitská revoluce 3 papež 12. vyhlásil úmysl koncil rozpustit a přesunout, 18. pak vydal rozpouštěcí bulu.

²⁴ **Šmahel**, Husitská revoluce 3 tvrdí, že husité o sporu papeže s koncilem zatím nevěděli.

²⁵ U **Bartoše**, ČD II. 8, str. 109, dle **Čorneje** VDZKČ V., str. 563 zřejmě bylo hlavním důvodem to, že čekali na návrat Prokopa Holého z vojenské výpravy, tak i **Šmahel**, Husitská revoluce 3, s. 250.

Husity zastupovali v jednáních bohoslovci Jan Rokycana a Martin Lupáč za Prahu, Mikuláš Biskupec a Markolt ze Zbraslavic za Táboory, Petr Payne zřejmě zastupoval Sirotky.²⁶

Kromě dalších, laických představitelů husitských stran nechyběl ani Prokop Holý, braný jako hlavní představitel husitů.

Jednání zahájil Jindřich Toke, jako církevní odborník na husitství velmi smířlivě na tema „pokoj vám“(Jan 20,21) a zdůraznil potřebu míru slovy: „Vyslala nás nyní(církev), abychom opět nabídli mír a rychle vás přivedli před její milostivou tvář.“ To bylo významné jako vstřícné gesto pro další jednání. Jan Rokycana odpověděl ve stejně mírném duchu, ale nezapomněl zmínit, že husité válku nezačali ani nechtěli, a že byli pouze nuceni se bránit.

Rokycana byl nejméně radikální ze skupiny bohoslovců zúčastněných při chebských jednáních, nemohl však nedbat jejich mínění kterému zřejmě přizpůsobil i vyjednávání, hlavně asi z ohledu k Prokopu Holému. To že odpovídal on, bylo zřejmé a očekávané, neboť Rokycana měl přístup ke korespondenci s Norimberskými i s Tokem. **Šmahel** tady vidí počátek Rokycanovy snahy o získání pozice hlavního mluvčího husitů.

Nejdříve probíhala jednání mezi teology, kteří měli domluvit základnu pro slyšení a jednání na koncilu. Ve vnějších formalitách bylo dosaženo shody a husité se v nejedné věci spokojili s ústním slibem. Opravdový problém nastal při řešení otázky, ze které husité nehodlali ustoupit a bez které nebyli ochotni k žádné dohodě, natož podepsání nějaké smlouvy. Tento požadavek položili husité díky zkušenostem s vyjednáváním s církví a jeho znění bylo dáno českobrodským sněmem z ledna 1429. Ten říkal, že rozhodujícím činitelem-soudcem při jednání mezi husity a koncilem má být bible a pouze ti církevní otcové a učitelé, kteří se na ní pravdivě zakládají. Již v minulosti se tento husitský požadavek ukázal jako nepřekonatelná překážka při jednání. Díky němu selhala jednání bohoslovců hned dvakrát v Bratislavě, Krakově či Chebu. Poslední pokus zmařil Jan Stojkovič,

²⁶ Čornej VDZKČ V. str. 563, Bartoš ho řadí k ještě k Pražanům, od kterých asi k Sirotkům již přešel.

referent koncilu pro husitské záležitosti.²⁷ Nider i Geilnhausen jistě věděli o Stojkovičově loňském zásahu a zdálo se, že kvůli této otázce se jednání rozpadnou bez dohody. To ovšem nebyli ochotni připustit říšští politici, účastníci v poselstvu. Jasně si uvědomovali, jaké následky by mělo rozbití jednání mezi husity a koncilem a sice pokračování války a ekonomický pokles jejich panství. A tak kurfiřt Fridrich, falckrabí Jan a zástupci Norimberku a Chebu tlačili na koncilní teology, aby pokračovali v jednání a učinili husitům ústupky. Vzhledem k tomu že, Fleischmann, Jindřich od sv. Jiljí a Jindřich Toke byli Fridrichovi důvěrníci, se dá předpokládat, že svým působením přiměli ostatní teology, aby nakonec přivolili k husitskému požadavku soudce při jednání. Svou roli také zřejmě sehrály nepokoje ve městě, namířené proti církevním představitelům poté, co se rozkřiklo, že odmítají dohodu s husity.

Když se dohodli teologové, byla na pořadu jednání politická, kterých se ujali jako hlavní aktéři Prokop Holý s kurfiřt Fridrich. Ti mohli úspěšně navázat na předchozí jednání z února 1430 v Norimberku. Hlavním požadavkem praktického rázu bylo zajištění bezpečnosti husitského poselstva, a to jak na cestě na koncil a zpět, tak i v průběhu jednání a po jeho skončení. Husité nejprve požadovali vysoké rukojmí, ale nakonec uznali nesplnitelnost takových požadavků a spokojili se s písemnými zárukami kurfiřta Fridricha jako předního knížete Říše, falckrabího Jana, měst Norimberku a Chebu a samozřejmě koncilu. V koncilním glejtu bylo pak jasně vyjádřeno, že koncil ruší platnost dekretů koncilu sienského a kostnického, kde se hovoří o zbavení povinnosti držení slova a slibů usvědčeným kacířům a uvaluje tresty na všechny, kteří by glejty dané husitům porušili, kteréžto záruky přijal koncil i za papeže, Zikmunda a ostatní světské moci.²⁸

²⁷ Pravděpodobně jím koncipovaná instrukce koncilu svému poselstvu 28. března, s podpisem Filiberta z Coutances, který vystřídal Cesariniho. O vlastních pokynech Stojkovič v MC 1, 212.

²⁸ **F. M. Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966, kde odkaz na MC 1, 221-4.

Husité se samozřejmě obávali, aby s jejich poselstvem, ve kterém měli být účastni přední představitelé husitských směrů, koncil nenaložil jako s Husem či Jeronýmem.

Přistoupení husitů na písemné záruky, o kterých věděli, že koncilu případně těžkou hlavu dělat nebudou, byl z jejich strany podstatný ústupek. Ten zároveň vyjadřoval změněnou situaci v poměru obecné církve a husitství, když ne co do větší blízkosti názorové, alespoň co do nových vzájemných postupů, které se měly nakonec ukázat jako velice účinné. Těmito prostředky bylo namísto dosavadního vojenského střetávání politické vyjednávání, veřejná i tajná diplomacie a s ní související manévry a úskoky.

Vyslanci koncilu museli naproti tomu upustit od požadavku všeobecného příměří po dobu jednání, proti čemu se rezolutně postavil Prokop, poukazuje na to, že důvody sporů husitů s nepřáteli jsou různé, ale nabídl separátní jednání o příměří prostřednictvím sněmu. Měl s největší pravděpodobností na mysli i hmotný zisk, kterým si okolní země vykupovali příměří a za tyto peníze bylo možné udržovat polní vojska v době klidu. Samozřejmě bylo příměří pro ty, kdo doprovázeli husitské poselstvo na koncil.

Poslové koncilu, kteří měli vyjednat podmínky české účasti na koncilu se sešli se zástupci husitů v Chebu, kde se nakonec dohodli na tom, že nejvyšším rozhodčím při disputacích o 4. pražských artikulech bude písmo svaté, Život Krista, apoštolů a prvotní církve, a též koncily a učitelé, kteří se na něm pravdivě zakládají.

Soudce byl nakonec vedle záležitostí týkajících se zajištění potřebných glejtů nutných k bezpečnému průchodu německými zeměmi, zajištění bezpečnosti i po skončení jednání vůbec, či postavení husitského poselstva na koncilu, nejdůležitějším a dá se říci dějinným vítězstvím. Chebský soudce bývá považován za fakticky novověkou vzpouru proti středověké

autoritě církve jako neomylné instituce²⁹ a některými historiky vyzdvihován jako pokoření obecné církve před husity, či uznání velkého reformačního principu písma a práva individuálního svědomí na vzpouru proti ní. K. Hofman nebo R. Urbánek vidí v chebském soudci největší vítězství husitů, výraznější, než pozdější kompaktáta. O zasazení sedmého článku chebských úmluv usilovala zvláště radikální část husitského hnutí, v čele s Prokopem Velikým, který byl uznávaným vůdcem polních bratrstev, a to i přes všechny neshody, které s různými jejich frakcemi měl. Tento vliv radikálních sil však nic nemění na tom, že k odkazu Chebského soudce se později hlásili a za svůj ho přijímaly i ostatní složky husitského hnutí, a to i v dobách mnohem pozdějších.

Je zřejmé, že principiálně měl chebský soudce daleko větší hodnotu než kompaktáta, v jejichž znění byli husité nuceni přistoupit na řadu kompromisů a natolik nejasných mnohoznačných formulací, že s výjimkou přiznání kalicha se církev k ničemu nezavazovala, což vedlo k tomu, že si každá ze stran vykládala znění jednotlivých článků po svém a podle toho jednala. Chebský soudce byl tedy jasným vítězstvím husitů, a to i přesto, že byli nuceni přijmout jako součást svrchovaného rozhodčího v disputaci kromě jiného i usnesení koncilů, která se pravdivě zakládají na principech, které uznávali husité jako svrchované, viz níže. Jiná věc byla ta, že se ve skutečnosti koncil ani v nejmenším nehodlal tímto soudcem řídit. A vůbec se zdá, že přistoupení na soudce byl ze strany koncilu a jeho vyjednávačů pouze taktický manévr, a ve skutečnosti počítali s tím, že při samotném jednání se husité podřídí rozhodnutí koncilu jako nejvyššího údu obecné církve.

Očekávání obou stran o výsledku a jednání vůbec se značně lišila, husité předpokládali, že jakmile dostanou možnost přednést své pravdy a doložit je z písma a prvotní církevní praxe, celý svět jejich pravdu uzná a provede nápravu podle jejich vzoru. Naproti tomu zájmem koncilu bylo přivést

²⁹ Tak píše dle mého soudu správně **Molnár** v Chebský soudce, s. 3, okresní archiv a Hraničář v Chebu 1982, odvolává se na **Palackého** Dějiny národu českého, XXXI 1, ve vydání z roku 1872, III.díl s. 48, kde jsem

Čechy k poslušnosti a poznání, že jediným a nejvyšším soudcem je církev reprezentovaná papežem jako hlavou a koncilem jako nejvyšším shromážděním řízeným Duchem Svatým.

Když se obě poselstva rozcházel, byli všichni v nadějném očekávání budoucího míru, to se však ani ne poprvé, ani ne naposledy ukázalo jako předčasné.

Chebský Soudce- dohoda v Chebu mezi obyvateli Čech a koncilem basilejským o slyšení Čechů

Tato jednomyslná a souhlasná dohoda a ujednání obou uvedených stran o řečeném slyšení Čechů na koncilu basilejském byla taková:

Vyslancům a poslům, kteří budou vysláni z Království českého a Markrabství moravského ke generálnímu koncilu basilejskému, jakmile přijedou a o to požádají, bude dáno plné a svobodné slyšení před celým shromážděním téhož koncilu tolikrát, kolikrát budou dlít v Basileji a o to požádají, o vhodných otázkách a příslušných záležitostech, zvláště pokud se týkají čtyř artikulů, za které se postavili, aby je dovedli. A mezitím nebude po zmíněnou dobu projednáváno na koncilu nic, co by mohlo zabránit pokračování tohoto slyšení a této záležitosti. Dále požádají-li o to, bude určeno několik urozených, řádných a vzdělaných mužů z koncilu, aby s nimi nebo jejich zástupci jednali laskavě a bratrsky o návrzích tolikrát, kolikrát bude třeba. Dále jim bude pro takové slyšení ve shromáždění vykázáno před naším vzájemným sjednocením čestné a slušné místo, po sjednocení pak budou mít místo, které jim přísluší podle požadavku jejich poselstva, a čestné. Dále jim bude dán čas jednoho, dvou nebo více dní, jak o to požádají, aby si náležitě rozmysleli toto své slyšení, odpovědi a námítky, které budou chtít uvést. Dále jim bude dán písemně text návrhů druhé strany, požádají-li o to, a oni je podobně dají písemně, bude-li to žádáno. Dále ze žádná právní ustanovení církevních zákonů,

však takové explicitní vyjádření neobjevil.

dekretů, dekretálií a statutů vydaná v minulosti či v budoucnu nebo jakýkoli text znějící proti lidem jakkoli provinilým až po zbloudilé od víry, křížové výpravy a exkomunikační rozsudky i hrozby, dekreta a prohlášení vymyšlená kýmkoli a zvláště koncilem kostnickým, nebudou smět ani moci být použity proti řečeným pánům vyslancům obojího stavu, světského i duchovního, proti jejich glejtu a slyšení, rušit je, oslabit ani jakkoli anulovat. Dále ve věci čtyř artikulů, kterou sledují, jak řečeno, bude na basilejském concile nejpravdivějším a nestranným soudcem Boží zákon a praxe Krista, apoštolů a prvotní církve zároveň s výroky concilů a církevních učitelů, kteří se na nich skutečně zakládají. Dále bude možno jim jakož i nám volně v míru a počestnosti před řečeným concilem uvádět podle libosti námitky nebo výtky proti kterýmkoli stavům vybočujícím z mezí, budou-li pocíťované nedostatky navzájem vyloženy umírněně. Dále jak čeští páni vyslanci ustanovili, aby z Boží církve a zvláště z místa konání řečeného concilu byly vyloučeny veřejné zločiny, tak my, vyslanci téhož concilu budeme podle svých sil spolupracovat, aby se v církvi Boží dala tato i jiná opatření postupně a vhodně. Dále ať se dostanou kamkoli při cestě tam, při pobytu a návratu po celou dobu platnosti glejtu, nedojde k žádnému přerušení bohoslužeb ani nebude pro jejich přítomnost platit interdikt. Také se přičiníme slušným uspořádáním, aby nebyli při konání svých bohoslužeb v domech svého pobytu znepokojováni ani rušeni.³⁰

Ačkoli někteří členové concilu, zvláště Němci, odmítali s husity jednat a Vídeňská universita například nařídila svým zástupcům, aby opustili concil, pokud by povolil husitům kalich,³¹

concil jako celek, zvláště vlivem Cesariniho, byl zásadně pro jednání s husity.

³⁰ sest. **Pavel Filipi**, Sběrka latinských textů pro bohoslovce, Praha, Kalich 1976, **František Palacký**, Archiv Český III., v Praze 1844

³¹ **J. Aschbach**, Geschichte der Wiener Universität, 1865, s 462 in **František Michálek Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 s. 155

Koncil se dokonce dohodl na vytvoření takového řádu a pravidel, aby nebyli husité pohoršeni. Ten byl zřejmě dost seškrtnán. Je jím „Modus vivendi in concilio“.³²

Koncilní vyslanci, kteří se vrátili do Basileje předpokládali, že jeho představitelé budou mít stejnou radost z kýžené domluvy s husity, ale že tomu tak není zjistili již při prvním přednesu podmínek jednání 2. června, když koncilní preláti vyjadřovali nesouhlas s některými pasážemi a formulacemi Chebského soudce.³³ Přesto koncil nakonec po podrobném zkoumání listin úmluvy přijal jako úspěch, veřejnost českých zemí ujišťoval o tom, že úmluvy ho naplnily velkou radostí. Přitom ale zdůrazňoval hlavně souhlas se zajištěním bezpečnosti poslů a volné a svobodné slyšení, o sedmém článku týkajícím se rozhodčí autority mlčeli. Také se Rokycana rozčiloval nad tím, že značná část koncilních otců dosud nepřijala znění úmluv jak se (nejen) k němu doneslo do Prahy.

Koncil počítal s tím, že úmluvy neúmluvy, husité se na koncilu prostě podřídí jeho autoritě. Příčiněním Juliána Cesariniho a Filiberta z Coutances 20. června chebské smlouvy schválilo koncilní shromáždění v plném rozsahu.

Také bylo z ohledu na husity rozhodnuto zakázat ve městě pouliční prostituci, hazard a další nemravnosti.

Poslové koncilu, kteří měli vyjednat podmínky české účasti na koncilu se sešli se zástupci husitů v Chebu, kde se nakonec dohodli na tom, že nejvyšším rozhodčím při disputacích o čtyřech pražských artikulech bude písmo svaté, Život Krista, apoštolů a prvotní církve, a též koncily a učitelé, kteří se na něm pravdivě zakládají.

³² otištěn u **Mansi** XXIX, 382-5 a XXX, 251-4. **Bartoš** ČD II. 8 s. 129.

³³ **Bartoš. Šmahel** píše o rozpácích, s jakými jelo poselstvo do Basileje, vědomo si dopadů ústupků, které husitům učinili.

V. Složení poselstva a cesta na koncil

Sněm svolaný na 30. srpen do Kutné Hory měl mimo jiné za hlavní úkol zajistit vyslání poselstva na basilejský koncil. Ten totiž provedl 20. června ratifikaci chebských úmluv a poslal zprávu o tom do Čech. Husité se k této zprávě stavěli zdrženlivě, neboť se k nim dostaly informace o tom, že tohoto schválení bylo dosaženo až po mnohých rozepřích, a že koncil stále neopatřil potřebné glejty od říšských pánů, přes jejichž území mělo husitské poselstvo do Basileje jet.

Sněm jmenoval účastníky poselstva v počtu 18 osob, z nichž 14 bylo již účastno jednání v Chebu a čtyři další, Kostky z Postupic, Menharta z Hradce, Václava ze Strážnice a Přibíka z Klenového. Zároveň se husité shodli na požadavku, aby před samotným poselstvem byli vysláni dva vyslanci, kteří měli za úkol obhlédnout situaci na cestě a samotné Basileji, a tam případně zajistit ubytování a ostatní provozní záležitosti.

Po několikerých peripetiích dospěli dva vyslanci³⁴ husitů do 29. září Norimberku kde našli vše pro přípravu cesty v pořádku, což bylo zvláště zásluhou Jana Maulbronnu, Hermannu z Ebrachu u Bamberka a rezenského biskupa Konráda ze Soestu, jinak velkého nepřítele husitů a jejich čtyř artikulů. I jinak proběhla cesta dobře a 6. listopadu oznámili husité, že se poselstvo do Basileje sejde 6. prosince v Domažlicích a žádali pro ně o doprovod na koncil.

Pro husity byla teď situace ztížena tím, že dva páni, Menhart z Hradce a Václav Strážnický z Kravař, kteří se měli účastnit poselstva, odmítli jet. Možná proto, že mluvčím (vedoucím) poselstva byl určen Prokop, nebo proto, že neuměli latinsky³⁵. K nim se přidal rytíř Přibík z Klenového.

Poselstvo mělo pověření zastupovat na koncilu České království i Moravské markrabství, třebaže Morava neměla v poselstvu vlastní zastoupení, stejně

³⁴ Byli to staroměstský nejvyšší písař Mikuláš z Humpolce a žatecký měšťan nejspíš také písař Jan. F. M. Bartoš, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 s. 120.

³⁵ Dohady Bartošovy.

tak panská strana, ale je nutno podotknout, že poselstvo svědomitě hájilo zájmy i těch v poselstvu přímo nezastoupených. Jak později během jednání podotknul Rokycana, jako zástupce Pražanů měl hájit jeden z artikulů a druhého se chtěl ujmout jako zástupce zájmů panstva, kterému by se jeho odsunutím děla újma, protože účastníky v poselstvu nemá a o zastupování požádali jeho.

Rokycana vyjel s Janem Velvarem z Prahy 6.12.1432, ale za datum oficiálního odjezdu husitského poselstva do Basileje se počítá 16.12. kdy husité odjeli z Domažlic.³⁶

VI. Jednání Čechů na basilejském koncilu

Zvláště Hádání Rokycany se Stojkovičem³⁷- Akty ostatních členů poselstva jsou vynechány.

Následující popsání jednání Čechů v Basileji, pokud není odkázáno jinak, je založeno na Deníku Petra Žateckého³⁸.

Husitské poselstvo přijelo do Basileje 4. ledna roku 1433 na lodích, a tím překvapili představitele města a koncilu, kteří to nečekali a nemohli je tak při příjezdu pozdravit jak měli v úmyslu. Druhého dne přišli husity přivítat vyslanci koncilu, mezi nimi též arcibiskup lyonský a vyjádřili potěšení nad jejich příjezdem. Arcibiskup lyonský jim vykládal o církevním sboru a o tom, že satan pracuje na rozdělení koncilu, čemuž je nutno zabránit. Tím narážel na nutnost míru s husity, tedy podrobení se husitů koncilu a zřejmě i na spory s papežem.

³⁶ Staré letopisy, Prameny dějin českých, nová řada, II. díl, vydali a poznámkami opatřili

Alena M. Černá, Petr Čornej, Markéta Klosová, CMS, Filosofía, Praha 2003 s. 73, 92. Bartošek z Drahonic udává, že 6. prosince odjeli Vilém Kostka, Beneš z Mokrovous, Rokycana, Engliš a jiní z Pražanů, táborů i sirotků z Prahy do Basileje. přel. **Eva Kamínková**, Kronika Bartoška z Drahonic, in Ze zpráv a kronik doby husitské, Svoboda 1981, Praha s. 260.

³⁷ Též Jan z Dubrovníka; Jan Slovan. Rokycanovy projevy viz **Bartoš** Literární činnost Jana Rokycany 28 č. 10, Rokycanova obrana kalicha **E. F. Jacob**, The Bohemians at the Council of Basel 1433 ve sborníku Prague Essays, edited by **R. W. Seton-Watson** 1949, 94-7.

³⁸ přel. **František Heřmanský** Deník Petra Žateckého, in Ze zpráv a Kronik doby husitské, Svoboda 1981, Praha

Dva dny nato poslali husité posly ke kardinálovi Cesarinimu, děkovali mu za laskavé přijetí a žádali o určení data jejich vystoupení na koncilu. Ten jim určil termín nazítří a žádal, aby nekázali lidu německy. Tento termín byl nazítří o den posunut. Husité mu na to hned neodpověděli a později odpověděli, že se nesluší, aby od veřejného kázání upouštěli, nýbrž že chtějí setrvat při dohodě uzavřené v Chebu.

Když byli později husité obviňováni, že agitují mezi lidem mj. během cest za jídlem a pící pro koně, hájili se, že tyto činnosti vykonávají světští bratři, kteří neumějí kázat, a už vůbec ne německy. Je ale zřejmé, že radikální husité, zvláště Táboři, by si takovou příležitost k šíření svých myšlenek nenechali ujít. Městská rada později zakázala navštěvovat husitské bohoslužby a diskuze o víře s nimi.

V sobotu 10. ledna byli husité představeni koncilu a kardinál Cesarini mluvil na téma: „Jestli jaké potěšení v Kristu, jestli jaké utěšení lásky, jestli která společnost Ducha...“ (F(p) 2,1 kral. překlad), pravil, že mluví ne pouze k tomuto shromáždění, ale k celému církevnímu shromáždění, v a z jeho zastoupení.

Jménem církve pravil: „Přirozeným zákonem jste vázáni věřiti mým příkazům a radám,“ dokazuje to skrze Tob. 4,3 „Úctu budeš prokazovat matce své po všechny dny života svého“ a připojil: „Vy, Češi, jste počati v lůně mém.“ O Kristu uvedl: „Na světě soužení míti budete, ve mně však pokoj“ a jménem církve pravil: „Ani nikdy nedopouští, abych bloudil, ani by to nedopustila.“ Když vysvětloval úsilí koncilu, pravil a řekl tam, aby se jeden od druhého nelišil co se týče víry Ježíše Krista a dokazoval to: „Nebo základu jiného, žádný položit nemůže“ a když vykládal základ víry řekl: „To je základ víry.“ a: „na též skále, totiž víry vzdělám církev svou.“(Mat. 16,18) A i jinak dokazoval neomylnost církve a to, že pouze obecná církev je pověřena a určena k tomu, aby rozhodovala o věcech víry, a tím vlastně i z ní vycházejících věcech praktického života, jednání etc. Zvláště zdůrazňoval, že pouze církev má právo vykládat písmo, nebo minimálně schvalovat nebo neschvalovat takové výklady nebo věroučné články. Církví

samozřejmě rozuměl basilejský koncil jako její reprezentativní orgán, který je neomylně řízen Duchem svatým. Ještě ten den chtěl Matěj z Písku vyzvat k disputování o proneseném projevu, a vyzýval oponenty k písemné odpovědi, po nějaké chvíli však ustoupil.

Je otázkou jestli to nebylo vlivem ostatních, zvláště pak Rokycany, který se chtěl jistě vyvarovat unáhlení a zbrklosti v jednání.

Cesariniho projev se navíc úzce dotýkal v budoucnu projednávaných otázek a podle názoru husitského poselstva byl nutně v rozporu s chebskými ujednáními.

12. ledna mluvili husitští poslové s arcibiskupem lyonským, který jim sliboval pomoc, v případě, že se ukáže, že mají pravdu.

Na oplátku husité Rokycanovými ústy ujišťovali, že budou-li přesvědčeni o tom, že pravdu nemají, opraví své učení, což arcibiskupa velmi potěšilo.

Husité se v podstatě až na koncilu domlouvali o tom, kdo bude hájit který artikul před shromážděním, i když se dá předpokládat, že nějakou představu o rozdělení úloh měli již předtím. Lupáč píše o tom, že četli své akty z připravených listů.

S určitostí se dá říci, že Rokycanovi měla připadnout obhajoba přijímání podobojí i pro laiky. Problém nastal při rozhodování o tom, kdo bude prezentovat artikul o svobodném hlásání slova Božího. Členové poselstva se nakonec shodli na Oldřichovi z Čáslavě (Znojma), proti čemuž však ostře protestoval právě Rokycana, chtěje hájit dva artikuly, jeden jako zástupce pražské university, druhý jako zástupce panstva, kterýmiž stranami byl vybrán k zastupování na koncilu. Každá ze zúčastněných husitských stran měla hájit jeden artikul. Rokycana jako zástupce Pražanů a zároveň delegát šlechty chtěl hájit dva artikuly, s určitostí se obáváje přílišné radikality a malé diplomatičnosti svých kolegů zvláště z řad táborů a do jisté míry i sirotků. Pozdější jednání ukázala, že se v tomto směru nemýlil. Obhajoval své právo na vystupování při dvou příich slovy: „Neříkám, že bych mnoho dbal o to, převzít ten artikul, ale jen proto, aby se jim nedála křivda.“

Husité také po poradě požadovali po představitelích koncilu, jmenovitě kardinálovi Cesarinim prostornější místo pro vedení rozprav, veřejném vyhlášení disputace s husity, a volný přístup na rozpravy pro všechny kdo rozumí latinsky (slovy kardinála Cesariniho vzdělance). Tento požadavek byl v souladu s husitským předpokladem, že jakmile rozumní lidé uslyší jejich argumenty a důkazy z písma, nebudou je již považovat za kacíře, naopak se přidají k nim, či alespoň opraví svůj názor na ně. Přirozeně se také obávali, že koncilní představitelé se budou snažit, aby byla jejich pře sluchu lidu odepřena. Chebský soudce také mluví o: svobodném a plném slyšení³⁹ a toho plnění také husité vyžadovali.

Cesarini po poradě s doktory odpověděl, že husitům nepřísluší rozhodovat o tom, kde a jak bude koncil zasedat, navíc, že zasedá na místě obvyklém, kde se projednávají i všechny ostatní otázky. Jejich právo na svobodné a plné slyšení že bude zachováno a že vchod do auditoria nebude uzavřen, tedy volný přístup pro vzdělance že bude zajištěn.

Prakticky ale byl vstup do sálu ztížen tím, že v něm nebylo volné místo.⁴⁰

O otázce veřejného vyhlášení disputace s husity v souladu se skutečností odpověděl, že to není třeba, protože o tom kdy bude rozprava vedena stejně ve městě každý ví.

Druhého dne (14. ledna) opakovali husité své požadavky, načež jim Cesarini opakoval své důvody s tím, že někteří koncilní otcové se domnívají, že husité svými požadavky pouze chtějí vyvolat rozruch. Také je informoval o bojích u Znojma a citelných husitských ztrátách při tom. Nabádal členy poselstva k tomu, aby zavřeli obecný mír, ale proti tomu se stavěl zvláště Prokop Veliký, s tím, že vévoda rakouský jim činí velká příkoří.

V pátek 16. ledna přišli husité na jednání koncilu a Matěj Louda z Chlumčan přednesl důvody příchodu Čechů na koncil, připomněl ochotu k jednání a jeho podmínky stanovené v Chebu. Dále pak vysvětlil vznik

³⁹ „audientia plena et libera“. **J. D. Mansi XXX**, sanctorum conciliorum nova... str. 145

⁴⁰ **František Šmahel**, Husitská revoluce 3, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 261

válek, které husité nevyvolali a důvody jejich trvání. Po vystoupení Petra Engliše byly čteny mandáty Království českého, Markrabství moravského a pověřovací list pražské university.

V úterý 20. ledna vystoupil v koncilu Mikuláš Biskupec s obhajobou o stavování hříchů, které se má konat správným a slušným způsobem a vyložil popis smrtelného hříchu.

Toho dne také Rokycana odevzdal Juliánu Cesarinimu svou předchozí tezi, s tím, aby mu ji po opsání vrátil a totéž že učiní i husité koncilním řečníkům.

Ze středy 21. ledna při cestě na koncilní jednání potkali husité Jana z Maulbronn, který jim pověděl, že někdo na koncilu oznámil, že kdosi z husitů hodil, snad sněhem, po Kristově obrazu, o čemž ale husité údajně nic nevěděli.

Mikuláš Biskupec pokračoval ve své řeči, opakoval co řekl předtím a přidával o tělesných hříších lidu i duchovních, potom jen duchovních; svatokupectví, bránění slovu Božím a připojil řeč o papeži Alexandrovi V.⁴¹, který exkomunikoval Jana Husa, aby zabránil hlásání slova Božího v Praze. Vzpomněl Husova upálení k velkému zahanbení Království českého a Markrabství moravského, neboť Husův život byl prý pro všechny mravný, neposkvrněný, svatý a bez výtky před celým královstvím. Rovněž mluvil o bezbožném a ukrutném upálení mistra Jeronýma, který nechtěl souhlasit s odsouzením Husa a Viklefa. Legáti se těmto výkladům, jim velmi protivným, smáli, skřípali zuby, nebo mručeli. Cesarini sepal ruce a hleděl k nebi. Biskupec na to: „Bylo nám povoleno, že nám chcete dáti svobodné slyšení, že máme před vámi vyjádřiti svou vůli.“ . Legát odpověděl: „Učiňte někdy přestávku, aby si mohli odplivnout. Máte míti naprosto plné slyšení.“ Načež Mikuláš důstojně svou řeč dokončil.

Ještě toho dne se sešlo husitské poselstvo v Prokopově bytě, kde se Rokycana snažil o to, aby mu byl svěřen třetí artikul. S ním souhlasili Beneš Mokrovouský, Jan Velvarský a Martin z Chrudimě, jiní pak byli

proti a nemohli se tedy na ničem usnést. Rokycana vytýkal Biskupcovi, proč tak tvrdě napadl preláty. Na to mu dal Biskupec dostatečnou odpověď. Jakou? to se asi nedozvíme... Biskupec se také důvodně ospravedlnil, co se týče toho, že mu neukázal svůj spis.

Je zřejmé, že Rokycana měl čím dál tím víc zato, že "horké hlavy" v poselstvu mohou mnohé zkazit, protože jim chybí diplomatický takt a jemnost. Hlavně proto chtěl pro sebe obhajování třetího artikulu. Jistě se domníval, že jemu samému se podaří vyjednat lepší podmínky a přijetí artikulu střízlivou, pro koncil přijatelnými a jím samým uznávanými argumenty podloženou řečí, než plamennými projevy jeho kolegů, jako byl právě Mikuláš Biskupec, který ve své řeči kritizoval špičky katolické církve a jejich jednání.

Také o Husovi, Jeronýmovi, či Viklefovi jistě považoval Rokycana za vhodné se příliš nezmiňovat, ne snad proto, že by s jejich učením nesouhlasil, či jejich odsouzení schvaloval, ale proto, že bylo jasné, že na hodnocení těchto osob se husité s koncilem nikdy neshodnou a vnese to do jednání zbytečné nevraživosti. Posláním husitských vyslanců na koncilu bylo obhájit čtyři artikuly a k tomuto cíli napínal Rokycana své úsilí.

Ve čtvrtek 22. ledna jednali husitští kněží v Basileji opět o tom, kdo bude před koncilem obhajovat třetí artikul; artikul o svobodném hlásání slova Božího. Rokycana obviňoval Prokopa Velikého a Petra Engliše, že oni můžou za to, že Biskupec rozdělil svou řeč o trestání hříchů. Tím že hovořil i o svobodném hlásání Božího slova jehož bránění vypichoval jako jeden z hříchů, zasahoval, vědomě či ne, do dalšího artikulu, na jehož obhajobu si dělal nárok Rokycana a kvůli čemuž vznikl mezi husitskými delegáty spor. Nakonec bylo rozhodnuto, že obhajobu povede Oldřich ze Znojma, ale tak, aby to nebylo pánům na újmu, a že také nemají být páni obviňováni z toho, že svou neúčastí na jednání ztratili svůj hlas. Rokycana důrazně protestoval s tím, že: „má se ostříhati to, co mu bylo svěřeno“, protože mu prý páni uložili, aby je zastupoval a kdyby snad chtěl někdo místo něho

⁴¹ Alexander V., pont. 1409-1410. „Schizmatický pisánský vzdoropapež“

vystoupit na obranu třetího artikulu, on sám by snad rychleji došel k cíli, nebo kdyby ho druhý předešel, že on by mohl tak zvučně volati jako druhý. Prokop namítal: „Raději bych zemřel, než bych se před nimi pokoušel o takové rozdělení; ale raději bychom měli skrze posly zabrániti tvému úmyslu.“ A nabádal k tomu, aby se spor svěřil Oldřichu ze Znojma, nebo Martinu Lupáčovi, aby se spor příliš nevyhrotil.

Rokycana tedy spor o obhajování svobodného hlásání slova Božího prohrál, přestože vyhrožoval tím, že se před koncilem odhalí nejednotnost husitského poselstva, když by se řečníci navzájem překřikovali. Zda by Rokycana opravdu přistoupil k tak radikálnímu kroku, který by husity a jejich vyjednávací pozici notně oslabil není jisté, zřejmě to byl jen způsob, jak přesvědčit ostatní členy poselstva, aby se v tomto podvolili Rokycanovu stanovisku. To že Rokycana použil takové výhružky, ukazuje, jak pro něj byla tato záležitost důležitá.

Ale ukazuje se tady, jak to ukázal **Šmahel**, Rokycanova tvrdohlavost a možná i trochu ješitnost.

V pátek 23. ledna ráno přišli husité do concilu a Oldřich ze Znojma přednesl výklad o svobodném kázání Božího slova; nejprve o dvojím slovu Božím, tj. syn Boží a slovo od Boha zvěstované lidem skrze anděly, proroky, Krista a apoštola.

Na konci povstal Rokycana a oznámil udání, podle kterého byli před concilem udáni, že házeli na obraz Ukřižovaného; že o tom naprosto nevědí a že chtějí zachovati veškerou úctu pro dosažení žádoucího cíle.

V pondělí 26. ledna přednášel Petr Engliš svůj výklad. Nejdříve doporučoval předchozí tři artikuly a potom přednesl svůj. Položil čtyři předpoklady pro odsouzení světského panování kněží. Pro dokázání pravdivosti artikulu se dovolával Starého, Nového, Lyry, který vysvětluje některá řečená místa, posléze starých církevních učitelů, Dionysia, Klementa, Origena a Jeronýma.

Během jednání Rokycana zdůrazňoval, že si husité váží možnosti obhajovat své pravdy na koncilu a obvyklou formou vyjádřil, že ve svých aktech nechce nikoho urazit a pokud tak učinil, že se za to omlouvá.

Také se po aktech tázal, zda to co bylo řečeno bylo se souhlasem všech, což husité potvrzovali.

Také se různí členové koncilu přemlouváním i výhružkami snažili husity přimět, aby se podřídili koncilu a jeho rozhodnutí. To samozřejmě husité odmítali, protože to odporovalo Chebskému soudci, a navíc bylo jasné, že pokud by se tímto způsobem vydali koncilu do rukou, bylo by po jednání, protože koncil by rozhodl proti husitským požadavkům a oni by toto rozhodnutí museli přijmout.

VII. Osoba Jana Stojkoviče⁴²

Jan Stojkovič se narodil zřejmě roku 1393, záhy vstoupil do dominikánského řádu a roku 1413 byl vyslán na studia v Padově, později studoval v Paříži. O Husovi a jeho procesu se zřejmě poprvé dozvěděl od generála dominikánů Leonarda Datiho roku 1417. Jeho přímluvou se stal čestným královským kaplanem Zikmunda Lucemburského. Byl ovlivněn Jeanem Gersonem, od něhož přejal představu, že s kacíři se nemá jednat. Roku 1420 získal na pařížské universitě titul doktora teologie. Není náhodou, že ho roku 1422 vyslala pařížská universita k papeži s pobídkou ke svolání koncilu, který by mimo jiné řešil také husitskou otázku. Martin V. se ke svolání koncilu příliš neměl, a tak Stojkovič zůstal v Římě a stále naléhal.

⁴² O Janu Stojkovičovi, životopis Monumenta conciliorum generalium saeculi decimi quinti 1, Vindobonae 1857, traktáty Initium et prosecutio Basileensis concilii, a Tractatus quo modo Bohemi reducti sunt ad unitatem ecclesiae, tamtéž, s. 1-131 a 135-286. O přijímání podobojí jak to pronesl v Basileji vydáno: Mansi sanctorum conciliorum et decretorum nova et amplissima collectio 29, Fienze-Venezia 1757, sloupce 699-868.

Nový životopis **Bonaventura Duda, Franjo Šanjek, Alois Krchňák** předmluva k Iohannis Stojkovič de Ragusio Tractatus de ecclesia, Zagreb, 1983. **Bartoš** ČD II. 8

Když se papež rozhodl 25. března 1423 svolat koncil do Pavie, rozhodl také, že součástí jednání bude i řešení husitské otázky. Stojkovič byl jinak poměrně silným kritikem poměrů v církvi. Tvrdil, že pohromy, jakou jsou husité a útoky nepřátel ohrožující ze všech stran křesťanstvo, jsou způsobeny nedbalostí prelátů a leností kléru vůbec. Roku 1430 kázal v Římě a v kázáních ostře vystupoval proti husitům. Obviňoval je z šíření falešného učení, ničení chrámových obrazů a trvání na přijímání podobojí způsobou. Znovu připomněl, že husité jsou boží trest za chování kněží. „Žádný člověk zdravého rozumu, který vezme pečlivě v úvahu náš život, naše chování a mravy, nemůže být na pochybách, že všecka tato zla vznikla pro naše hříchy a pro naši deformaci.“⁴³

Když bylo rozhodnuto o svolání koncilu do Basileje, byl papeži doporučen jako pomocník organizátora koncilu a Juliána Cesariniho. Stojkovič odjel hned v lednu 1431 do Německa. Také to byl on, kdo překazil chebské jednání před 5. křížovou výpravou, protestací u krále Zikmunda, že husité se mají bez výhrad podříditi rozhodnutí církve, a jinak s nimi nemá být jednáno.

V domažlické porážce křížáckého vojska viděl boží trest „pro hříchy a deformovanost církve“. Toto své mínění dokonce sdělil papeži. Ani po této porážce se nevzdal myšlenky na vojenské zničení husitů, povzbuzen nabídkou říšských rytířů na výpravu proti Čechům. Zato do vyjednávání se mu moc nechtělo. Ačkoli se měl vydat k jednání s husity, přenechal toto poslání Janu z Maulbronnu. Stojkovič přes svou neúčast na jednání zůstal referentem koncilu pro otázku husitů. Stojkovič si rozhodně nepřál, aby jednání vedlo ke stanovení zásad jednání mezi husity a koncilem, zato chtěl, aby vyslanci vymohli na husitech záruky toho, že nebudou cestou na koncil a zpět, ani během pobytu v Basileji agitovat mezi lidem, ani brát sebou kohokoliv do Čech, ani kdyby chtěl.⁴⁴

⁴³ Amedeo Molnár, Na Rozhraní Věků, Vyšehrad Praha 1985 s. 121-123

⁴⁴ Amedeo Molnár, Na Rozhraní Věků, Vyšehrad Praha 1985 126-127

Je tedy otázkou, do jaké míry byl Stojkovič spokojen s výsledkem chebského jednání v květnu 1432. Čechové se sice zavázali neagitovat, ale vznik sedmého článku chebského soudce (rozhodčí autoritou při jednání bude zákon boží atd.) byl pro něj krutou ranou. Žádné takové instrukce poselstvo nemělo a v tomto bodě překročilo své pravomoce, ale nakonec se koncil s dohodou musel smířit, protože jinak by husité jistě nepřijeli a takovou blamáž si koncil a jeho představitelé nemohli dovolit.

I znění chebského soudce si Stojkovič vysvětlil po svém, tj. že jde pouze o pořadí přednášených argumentů, nikoli o vyjádření jejich hierarchie, což vyjádřil slovy „eum ordinem iudicis prosequar, in quem utraque pars compromisit“⁴⁵.

Rozdíl mezi chápáním chebského soudce u husitů a Stojkoviče se ukázal při následném hádání před koncilem. Stojkovičova replika trvala od 31. ledna do 11. února a od 2. do 6. dubna. Stojkovič se o chebském soudci vůbec nezmínil, jasně vyhlásil, že se církev nemůže mýlit, jsa řízena Duchem svatým a Kristem. Písmo svaté jí není nadřazeno a nemá závaznou platnost, pokud je v rozporu s tradičním učením církve nebo jejími rozhodnutími. Toto vyhlásil Stojkovič již ve své první řeči, „Řeči o přijímání podobojí způsobou“, kde také předložil 16 zásad pro správný výklad bible.

Faktické odmítnutí chebského soudce ze Stojkovičovi strany pochopili husité, nebo alespoň někteří z nich velice záhy. To vyjádřil po Stojkovičově vystoupení Prokop Holý, když protestoval proti tomu, že je (husity) Stojkovič označil za osoby mimo církev a proti tomu, že nerespektuje soudce.

Rokycana si uvědomoval, že pro koncil nebude přijatelné, držet se chebského soudce ve výkladu, který prosazovala většina husitského poselstva a rozhodl se pro umírněnější variantu jeho prosazování.

⁴⁵ Budu dodržovat pořadí soudce, na kterém se obě strany dohodly. **Amedeo Molnár**, Na Rozhraní Věků, Vyšehrad Praha 1985 s. 129

Také je možno pozorovat, že tento jeho postoj byl členy koncilu kladně přijímán a že akceptovali Rokycanovu argumentaci lépe, než ostatních husitských mluvčích. Rokycanovo vystupování bylo zřejmě odchýlením od toho, co bylo dohodnuto a byl ústupkem vůči koncilu. Je však pravděpodobné, že Rokycanův postoj byl nakonec pro jednání prospěšný.

Na čem se Stojkovič s Rokycanou (a s ostatními husity) neshodl, bylo pojetí úlohy církve. Ta měla podle Rokycany sloužit a zvěstovat evangelijní zvěst. A podle něj církev velice ztrácela na důvěryhodnosti, když se od evangelia a jeho poselství i v něm ukázaných pravidel pro život kléru a celého vlastního fungování tak evidentně odchylovala.

Co nemohl Rokycana popřít, byl fakt, že církev stanovila kanonizovaný biblický soubor, ale stavěl se proti tomu, že by tím církev dostala právo měnit ustanovení kanonizovaného textu.

Tuto argumentaci také Stojkovič později během disputací opustil a dokazoval, že teze které husité drží, nejsou v Písmu závazně nařízeny a církev je tedy může měnit.

Stojkovič ve svých vystoupeních husity a jejich neochotu podřídit se církvi a koncilu tvrdě odsuzoval, což vedlo k opakovaným protestům a posléze k tomu, že Prokop Veliký s Vilémem Kostkou se odmítli jeho aktů účastnit. Koncil se snažil hrozící roztržku odvrátit tím, že svolal výbor, mající situaci uklidnit a Stojkovič se omluvil za příkrost svých výroků.

V Basileji ve středu 7. ledna na obědě u Prokopa Velikého se husité seznámili s Janem Stojkovičem a Janem Palomarem. Byl s nimi ještě Jan z Geilnhausen, který byl jakýmsi styčným důstojníkem koncilu pro jednání s husity.

Hned při prvním seznámení se dostal Jan Stojkovič s husity do prudkého sporu. Z husitské strany zazněla konfrontační teze o tom, že se všechno v tomto světě děje nutně. Slova o tom vyslovil Petr Engliš. Zdá se to zvláštním, protože musel vědět, že tím popudí představitele koncilu, přičemž touto otázkou se vůbec jednání husitů s koncilem nemělo zabývat. Jeho slova se tedy mohla jevit pouze zbytečnou provokací, vyhrocující již

tak dost napjatou situaci. Fakt, že Stojkovič před husity neskrýval přesvědčení, že se koncil přinutí husity zbavit se kacířství, když se to předtím nepodařilo vojensky, tak nyní laskavým pozváním přiměl Engliše k ráznému protiútok, nezbytnému pro udržení vyjednávací pozice a legitimacy husitů. Husité odmítali svrchovanost koncilu nad církví a vyhlášením teze o nevyhnutelnosti všeho dění se jejich přítomnost v Basileji stala z blahosklonnosti koncilu dějinnou nutností. Tak se střetli hned na začátku Engliš se s Stojkovičem v této zásadní eklesiologické otázce, jejíž význam a rozdílnost pohledu na ni si právě oni dva jasně uvědomovali⁴⁶.

Viklefova teze, podle které se všechno děje s absolutní nutností, byla odsouzena jako kacířská, což koncil o to více popuzovalo.⁴⁷

Jan Stojkovič byl později pro svou radikálnost a neskrývané nepřátelství ve vztahu k husitům odsunut z jednání s nimi.⁴⁸

VIII. Hádání Rokycany se Stojkovičem o přijímání

Jan Rokycana přednesl první artikul o podávání kalicha lidu a Písmem i církevními učiteli dokazoval jeho prospěšnost. Nejdřív mluvil na téma „Jednomyslní“. (Ef 4, 3)⁴⁹ coby předpoklad budoucího sjednocení, potom opět pokračoval obhajováním kalicha pro lid. Opakoval své včerejší výroky o Kristově přikázání, aby i laikové přijímali podobojí a o tom, jak je přijímání podobojí užitečné tomu, kdo vhodně přijímá. Takové přijímání označil0 ne jako naprosto nutné, ale podmíněné, tedy je-li možno ho obdržet v náležitém čase a za jiných žádoucích okolností. Jako přikázání

⁴⁶ **Amedeo Molnár**, Na Rozhraní Věků, Vyšehrad Praha 1985 s. 116

⁴⁷ Jedná se o Viklefovu 27 tezi. Mimo jiné byla spolu s dalšími odsouzena roku 1413 přímo v Římě a roku 1415 kostnickým koncilem.

⁴⁸ **Amedeo Molnár**, Na Rozhraní Věků, Vyšehrad Praha 1985 s. 135

⁴⁹ „Usilujíce zachovávatí jednotu ducha v svazku pokoje“

Kristovo to dokazoval výrokem z Jana „Nebudete-li jíst těla“ (J 6, 53)⁵⁰ Také vykládal o remanenci chleba. Celý výklad teze nedokončil a tak v něm pokračoval v pondělí. Tehdy úvodem vyzýval k dodržování Kristova zákona, modlení se k Bohu a bytí na pozoru před ďáblými úklady. Znovu vyzdvihl potřebu jednoty a sjednocení a pokračoval v tezi o přijímání slovy: „V prvotní církvi bylo přijímání podobojí způsobou“. Dále dokazoval, že toto přijímání nařídil Kristus, a zcela v posloupnosti dané Chebským soudcem potom ukazoval, že prvotní církve za doby papeže Řehoře (Řehoře I. Velikého, papežem 590-604), Augustina (nejspíše sv. Augustina +430), přijímala podobojí. O jáhnu Vavřinci (sv. Vavřinec mučedník +258) tvrdil, že dával lidem pít z kalicha, stejně tak, že Donátův (biskupa z Arezza +362) jáhen rozbil nárazem pohanů kalich, když z něj dával lidu pít krev, a stejně že bylo za doby Cypriána (sv. Cyprián +258) nebo Fulgentia (sv. Fulgentius +533).

Veřejně také prohlásil, že Řekové, kteří přijali víru od apoštola, se nikdy nevzdali přijímání podobojí, a že papež Řehoř při zmínce o nich jim nevytýká ani přijímání podobojí, ani používání kvašeného chleba při proměňování, i když se o obojím zmiňuje. Svatý Jeroným v předmluvě k listu Jakubově praví „Kdož jsou zcela rozumní a drží se pravé víry.“ Svou řeč ukončil výzvou „Rádi bychom slyšeli, kdo z doktorů, mluvě proti přijímání podobojí způsobou, by řekl, že ti, kteří je konají, jsou kacíři, bludaři a lidé vzbuzující pohoršení. Rovněž bychom rádi věděli, bylo-li v některém obecném koncilu – s výjimkou koncilu kostnického- přijímání podobojí zrušeno, což nevěříme. Rovněž toto držíme a tak učíme lid, a budeme-li poučeni o opaku, rádi to přijmeme.“ Tím Rokycana svou řeč skončil, a po něm povstal Prokop Veliký a dotvrzoval svatost takového přijímání (podobojí) a to, že bylo nařízeno Hospodinem a dokazoval to

⁵⁰ „Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život.“

pasážemi ze starého zákona (Gn 2,16-17 3,11)⁵¹ a rovněž pozváním Kristovým (Luk. 14,16-24), Mat. (22,1-14 etc.)⁵²

Rokycana ještě žádal, aby písemná sepsání, která mají předložit jim byla po opsání vrácena, podobně že jim chtějí učinit oni. Rokycana si při obhajování artikulu počínal velmi obratně. Výborně doložil, že až do Kostnického koncilu nepovažovala církev přijímání podobojí za kacířství.⁵³ Nedokazoval to pouze z Písma a takticky se vyhnul dokladování pomocí Starého Zákona. Ten je pro svou mnohoznačnost a častou možnost několikerého výkladu pro diskutéra nebezpečný, protože většinou pro jeho oponenta není těžké najít nějaký příklad, který vyloží opačným způsobem a tím se spor komplikuje, aniž by bylo možno jednoznačně určit „vítěze“ disputace. Rokycana výborně použil praxe prvotní církve a papeže Řehoře, což jistě působilo na koncilní otce velmi dobře. Také z jeho řeči vyplynulo, že nepovažuje přijímání podobojí za nezbytně nutné za všech okolností.⁵⁴ Rokycanovi bylo zřejmě jako zkušenému diplomatu již od začátku jasné, že jednání s koncilem nebudou probíhat tak, jak si to mnozí, zvláště radikálnější husité představovali; že husité přednesou své učení, doloží je z Bible, a okolní svět uzná jejich správnost a přijme je.

Muselo mu být zřejmé, že půjde spíš o kompromis, kde nejsilnějším argumentem na husitské straně budou její vojenské úspěchy, síla a fakt, že církev i koncil potřeboval nutně uzavřít s husity mír, aby se vyhnuli mezinárodní blamáži. Koncil také potřeboval obhájit svou existenci jako takovou, zvláště když proti němu papež s takovou rozhodností vystupoval. Možnost dohody s husity byla největším koncilním trumfem. Tyto skutečnosti si uvědomoval jistě i Prokop Veliký, přesto byl jeho postup od

⁵¹ a z vyprávění o pozvání Lota, Abrahama, Melchisedeche anděly.

⁵² Jedná se o podobenství kde jsou hosté zváni k hostině, ale vymlouvají se, že právě nemají čas načež je oznámeno, že nebudou již z této hostiny nikdy (rozuměj nebeského království) jíst.

⁵³ **František Šmahel**, Husitská revoluce 3, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 262

⁵⁴ Z čehož by se dalo uvažovat, že již připravoval kompromisní řešení, totiž, dohodu o tom, že je možné v rámci katolické církve vedle sebe praktikovat oba způsoby přijímání; pod jednou i podobojí, to je ovšem pouze moje spekulace, kterou není možné pevněji doložit. Je také možné, že Rokycana v tichosti připravoval takový kompromis s některými představiteli koncilu, o čemž však není žádných zpráv a ukazuje na to pouze to, že taková dohoda nakonec byla součástí konečné; uznané verze kompaktát mezi husity a katolickou církví.

Rokycanova poněkud odlišný. Rokycana sázel na jemnou diplomacii a kompromis, Prokop na přímočarost v jednání a oporu v síle, která stála za ním. Tito dva představitelé byly vedoucími postavami celého poselstva a jednání za husitskou stranu.

Oponentury proti Rokycanovi se ujal Jan Stojkovič. V úterý 3. února stručně opakoval Jan Stojkovič své výklady a učinil prohlášení, že chce být od koncilu opraven ve všech svých nesprávných výrociích a dodal: „ Kéž by byla učinila takové obecné prohlášení strana protivná.“ Potom předložil mnohé předpoklady. Za nimi tři závěry a posléze slíbil, že předloží důvody svědčící proti němu. Předpokladů se zhostil jakž takž.

Ve středu 4. února předložil Jan z Stojkovič první závěr, totiž, že svátost přijímání podobojí není všem věřícím potřebná ke spasení, totiž potřebná naprosto. Druhý závěr byl, že svrchu řečené přijímání není potřebné lidu světskému, totiž pojme-li se potřebnost jako lepší způsob dosáhnout žádoucího cíle. Zdůraznil, že je bez schválení římské církve neúčinné a škodlivé. A opakoval jej dvakrát, a když dokazoval druhý závěr, dokazoval jej (podle Jana 6,32-35), že Kristus mnohokrát jmenoval chléb, nikoliv krev, tu jen několikrát.

V této pasáži se mluví o chlebu, který dává lidem Bůh, a tím chlebem že je Kristus. Kdo k němu přichází, nebude lačnět, a kdo v něj(v Krista) věří, nebude žíznit. Pak Ježíš několikrát opakuje, že kdo bude jísti jeho chléb bude mít život věčný, ale ve verších 53, 54, 55, 56 se jasně mluví o jedení chleba a pití krve. (Jan 6,55): Nebo tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj.

Rovněž: Tamže vůbec není zmínky o víně. Rovněž se dovolával (Lukáše 11, 3) : „Chléb náš vezdejší“, (Mat. 6,11). Rovněž: Nežádáme si způsobu, nýbrž podstatu, tj. Krista, který jest obsazen v jedné i druhé způsobě. Rovněž: U Lukáše v patnácté kapitole , 23 o tučném teletu se nestala žádná zmínka o nápoji. Rovněž: Za třetí podle učení apoštolského: Ve slovech (1. Kor. 5, 7): »Neboť jako Beranek náš velikonoční za nás obětován Kristus,« není zmínky o víně. Rovněž: (I. Kor. 11, 13): »Když se scházíte k jídlu,« nezmínil

se apoštol o víně a naznačil, že těm, kdož přijímají, má stačit přijímání pod jednou. Rovněž: Chléb a víno, které obětoval Melchisedech, neobětoval lidu, nýbrž Bohu, a byl to předobraz Kristův, jak praví apoštol k Židům. Rovněž: Ani se nenachází psáno, že jedli beránka velikonočního a pili přitom víno, třebaš při jídle pili, ale přece chtěl apoštol především naznačit, co by bylo potřebné. Rovněž: Mana byla pokrm, ale není při ní zmínky o nápoji; proto Kristus, potvrzuje předobrazy Starého zákona, nenařídil pít krev. Rovněž: Krev byla obětována od kněze, a nikoli od lidu, ledaže při posluhování. Rovněž: Jedině kněžím bylo dovoleno přijímat tekutou obět. Rovněž: Tomáš ve 4. knize Sentencí tvrdí, že jen sami kněží mají přijímat první způsobu. Kdosi vyslovil žádost: »Žádám, abych byl připuštěn k jedné třídě kněžské,« totiž aby jedl chléb. Rovněž: V (Gen. 19, 3), předložil Lot chléb a víno nikoli. Rovněž: (III. Kral. 19): Eliáš snědl chléb, ale nepil víno. Rovněž: Druhý závěr je potvrzován praxí Kristovou, kde dal přijímat jen dvanácti osobám, (Jan 13, 2), (Mat. 26, 19-20). Rovněž: Dal jim přijímat ne jako laikům, nýbrž jim dal návod, jak mají přijímat v kněžství. Rovněž: Ani Marie, ani jiné ženy se nezúčastnily večeře páně, ani jiní drazí jeho; ty všechny z ní vyloučil. Rovněž: U (Jana 6 1-11) a (Mat. 14, 15-20) při nasycení lidu není zmínky o nápoji, a onen chléb byl svátostným předobrazem chleba, měl však zvláštní chuť tělesnou. Rovněž: U (Lukáše 24, 30) se čte: »Lámal chléb, když lačněl«, a byla to přece svátost podle výkladu Augustinova v knize o shodě mezi evangelisty. Rovněž: Totéž praví Beda a Theofil.

Rovněž: V poslední kapitole (Janove 21, 14): Rybu, tj. ukřižovaného Krista, dal jim služebník, ale ne nápoj. Rovněž to dokazoval z odmítnutí: odmítnout přijímat pod jednou způsobu by bylo hříchem, protože lotr nepřijímal. Rovněž z praxe prvotní církve: podle (Skutků 2, 42) »Zůstávali v lámání chleba«, tj. svátosti těla páně, a Písmo nečiní nějakou zmínku o nápoji. Rovněž: Žádný apoštol se nezmínil o přijímání krve kromě apoštola Pavla. A Pavel to připustil Korintským, protože, dokud byli pohany, pivali při obětech krev. Proto jim to připustil, ale o Židech se nečte, že by tak byli

přijímali. Rovněž se čte o sv. Petronele, dceři sv. Petra, ze přijímala jen pod jednou způsobou. Rovněž: Jeroným nepřijímal, protože měl výklad jen o první způsobě, jak vypráví Eusebius. Rovněž blahoslavený Eusebius jak píše Cyril přijímal jen tělo páně. Totéž činil Dominik, František; Hugo od Viktora potvrzuje totéž. Rovněž: Máme z XI. koncilu toledského, že nebylo rozdílu při přijímání jen jednoho nebo druhého, totiž první nebo druhé způsoby. Rovněž z koncilu remešského o němž se čte v 3. knize dekretu (Gratiánově) "O svátostech", v druhém oddílu neděje se tam zmínka o krvi, nýbrž jen o těle. Totéž z koncilu wormského jak se tam čte, protože, kde je tělo, tam je i krev. Rovněž" Kněží směli přijímat jen pod jednou, když byli sesazeni. Rovněž" Pelagius mluví o přijímání laiků. Totéž tvrdí koncil sardický. Rovněž papež Kliment : "O svátostech" v 2 oddílu. Rovněž také totéž římská synoda.

Poté Prokop předložil přání a žádost českých poslů, aby, mohou-li, zkrátili čas a mnoho ho neprotahovali odbočující látkou, tak, "jako učinil včera doktor Jan Slovan o bytí těla Kristova v svátosti -jako bychom to nevěřili- , aby proti nám vzbudil u jiných podezření a nenávisť." Za třetí se ptal, zda doktor přednášel jménem svým nebo koncilu; naši vyrozumívali, že tak činí jménem svým. "Vím, že naše obce by nepodstoupily tak velkou námahu pro tři, nebo čtyři doktory." A legát slíbil, že bude brzy dána o třetí věci odpověď.

Tady se opět ukázala Prokopova bystrost. Jasně odhalil, kam směřují výklady a poznámky Jana Stojkoviče, a ohradil se proti nim, protože zpochybňovaly Chebské úmluvy, kterých se Stojkovič a nakonec ani koncil skutečně nehodlali držet. Zároveň požadoval vyjádření, zda tedy mluví jménem svým, a v takovém případě se Prokop jménem českého poselstva nechtěl disputací s ním zdržovat, nebo jménem koncilu, potom považoval částí jeho vystoupení za porušení uzavřených dohod a očekával opravu.

I později se uvidí, že koncil často mění svá rozhodnutí, s tím, že ten kdo je vyslovil vyjadřoval pouze svůj názor, ne tedy oficiální stanovisko, zatímco

všechno, co vyřkl některý z husitských mluvčích, bylo zaznamenáno a koncilní představitelé to pak používali proti husitům.

V pátek 6. února pokračoval Jan Stojkovič ve své řeči: Kromě dvou druhů postupu, které přednesu, totiž učení doktorů a rozumových důvodů, je přece nejpádňším důvodem zvyklost církve. Proto přes dvě stě chválí a schvalují (církvní) učitelé ono přijímání podle obvyklého způsobu; proto nikdy neuznávali přijímání podobojí způsobou za závazné, poněvadž v době večere podával Kristus podobojí způsobou, ale ne v Emauzích." Potom doložil závaznost zvyklosti Augustinem, Tomášem. Po druhé: Augustin (v 2. knize Dekretu) v XI. oddílu, v 7. kapitole stručně vyjádřil platnost zvyklosti. Rovněž nazval Jan Stojkovič přijímání podobojí způsobou neužitečným a pověrečným. Rovněž pravil: "Nechť nedopustí Bůh, abych někdy z horlivosti četl knihy Viklefovy." Rovněž: "Jeden hluboký doktor vyslovil domnění, že Řekové přijali přijímání podobojí způsobou, protože byli pohany a byli zvyklí na krvavé oběti, ale naopak činili Hebrejové. Rovněž se dovolával Ambrože a Jeronýma (citovaných v 3. knize Dekretu) "O svátostech, v 2. oddílu. Též Alexander z Halesu, který žil před dobrými dvěma sty lety a nesmí být považován za podezřelého protivné straně; předně pro zvyklost, za druhé pro nevěru, jak ukázal zázrak při lámání. Rovněž se dovolával Alexandra Velkého v pojednání o obřadu mešním. Rovněž: Držíme, že je každý kněz povinen při proměňování přijímatí podobojí způsobou pro dokonalost svátosti a pro dokonalé naznačení utrpení Kristova. Rovněž: Kristus to nenařídil sám o sobě, nýbrž skrze ustanovení apoštolské a slíbil, že při něm bude státi až do skonání světa.

Rovněž: Tomáš, který byl ducha spíše andělského než lidského, a mnoho věcí ho doporučuje; rovněž se mu zjevil v noci sv. Petr a dokonale ho poučil; rovněž; že žil skoro před dvěma sty lety. Rovněž: Kdyby se přijímala krev, bylo by při tom nebezpečství, proto se v některých kostelích přijímá jen pod jednou způsobou. Rovněž týž: Pro dokonalost svátosti se vyžaduje obojí způsobou, proto má kněz tak přijímat. Rovněž ve výkladu 29: Jen ze tří důvodů přijímá kněz tělo a krev, totiž pro význačné postavení

kněze, za druhé pro nebezpečí, za třetí pro nevěru. Rovněž se dovolával kardinála Bonaventury, který byl současníkem Tomáše a Alberta Velikého. Týž praví: "Pro dokonalou význačnost je obojí způsob dostatečně vyznačován." "Rovněž Petr z Tarentaise, rovněž Richard z Middletonu uvádí tytéž důvody pro přijímání pod jednou způsobou a praví, že se může dospělejší osobám, kde není obavy před oněmi důvody, podávati podobojí způsobou. Rovněž Lyra potvrzuje přijímání pod jednou: ostatně je v těle krev a naopak. Rovněž Petr de Palude: Přijímání pod jednou způsobou lidu stačí z důvodů svrchu řečených. Rovněž: Když to bylo zvyklostí, nebylo hříchem přijímat podobojí způsobou, jak činí Řekové a jak se dosud děje v některých církvích, a tam opatrně obcházejí s kalichem. Rovněž tak Scotus. Rovněž praví Tomáš Štrasburský: "Krev byla oddělena v době Kristově, ale při zmrtvýchvstání se sjednotila s tělem." Rovněž Hugo uvádí tři svrchu řečené důvody, totiž, že se nedává pít z kalicha pro nebezpečí vylití, pro odstranění nevěry a protože v (Starém) zákoně obětovali v tekuté způsobě jen kněží. Rovněž jeden doktor⁴⁵ ve verších píše proti obojí způsobě, a žil před sto desítky let. Rovněž v Summě zpovědníků. Rovněž Archidiaconus⁴⁶ (tvrdí), že toho není třeba při zachování opatrnosti. Rovněž Piscator, jinak Vischer: Pro tři svrchu řečené důvody podává se lidu jen pod jednou způsobou, totiž pro nebezpečí, nevěru a předobraz konaných obětí v Starém zákoně.

Rovněž pravil: „Je podivné, že se nenašel od mnoha set let žádný doktor, který by napadl tento způsob, až jakýsi Jakoubek (ze Stříbra), který to vynašel; třeba se jen divit, že jich tolik svedl.“ Rovněž: „Zda některý doktor od doby Kristovy až do nynějška rozvířil ze svého mínění tuto otázku a dokazoval ji?“ Nakonec přednesl důvody pro své mínění: Rovněž kdokoli by přijímal mimo tento dům, totiž římskou církev, pod jednou nebo obojí způsobou, hřeší smrtelně.

Důvody opačné, totiž proč bylo v církvi zavedeno přijímání pod jednou a ujalo se: první: nebezpečí vylití krve. Rovněž papež Pius (I.), který byl desátý po Petrovi, roku stého. Druhý důvod je pro nemocné, které by bylo

nutno nechat ležet ve svatyni, kde by se sběhlo mnoho nebezpečství pro zdraví; rovněž pro nebezpečství přepravy k nemocnému. Za třetí pro uvarování bludů: proto Nestorius podával podobojí způsobou pro nevíru, kterou měl. Rovněž Pelagius činil totéž a dával přijímat maličkým po křtu. Rovněž jak uvádí Beda, někteří dávají přijímat podobojí způsobou i mrtvým. Čtvrtý důvod: aby náznak odpovídal skutečnosti. Pátý důvod: pro důstojnost a čest kněžstva, protože když se lišíme od lidu rouchem, tak to má být i v přijímání; proto Albert z Padovy⁵⁵. V poslední době se musila církev také vzdát jedné z obou způsob; dříve se slušelo, aby byli připojeni k mučednictvu, proto musili přijímat podobojí způsobou, ale když ochabla horoucnost lásky a touhy, má ustat i důvod, proč se podávalo laikům podobojí způsobou.“

Husitské delegaci začala během vystoupení Jana Stojkoviče docházet trpělivost. Stojkovič byl tvrdým odpůrcem jejich “kacířství“ a nedbal příliš diplomatického taktu. I sami koncilní představitelé seznali, že jeho řeč husity pouze zbytečně dráždí a je jim proto neprospěšná. Navíc ve svých projevech naprosto otevřeně odmítl se řídit Chebským soudcem, a tvrdil, že pouze církev má právo vykládat Písmo a nejen to, ale případně měnit či rušit jejich nařízení dle svého uvážení. Nedokazoval svou řečí, že přijímání podobojí nebylo praktikováno v původní církvi, ale že se církev později rozhodla ze závažných důvodů ze své vůle tento zvyk změnit, k čemuž je oprávněna a všichni ostatní jsou nuceni se jejímu zvyku podříditi.

To ovšem bylo pro husity nepřijatelné; rozhodčí princip a dokonce právo měnit Boží (Kristova) ustanovení církvi naprosto upírali. Zde již to nebyl spor o právo výkladu, který si církev osobovala, ale o to, zda se může měnit ustanovení písma. Představitelé koncilu se samozřejmě domnívali, že ano. To, že Jan Stojkovič tuto zásadu ve své řeči tak jasně vytkl, zřejmě nepovažovali za taktické a později ho kárali za to že je horká hlava, ačkoli s ním souhlasili v názoru na tyto zásady a husity vůbec.

⁵⁵ Dle **Heřmanského**, na základě jiných pramenů Petrus z Padovy.

V sobotu 7. února pokračoval Jan z Dubrovníka ve svém vystoupení. Doporučoval svou řeč, totiž že případek trvá bez podstaty a dokazoval to citáty z Augustina, Jeronýma, Chrysostoma. Protivníci se prý můžou dovolávat pouze Viklefa, a ten žil teprve před necelými sto lety. „Také tvrdím, že to co je případkem, nemá být uctíváno klaněním nebo uctíváním.

Nyní přistupuji k tomu, abych odpověděl protivné straně, a nejprve stručně projdu to, na čem jsme se shodli. Předně tedy zdá se jejich vyznání nepostačujícím, protože říkají, že se má věřit článkům podle smyslu blahoslavené Trojice.“ Rovněž: „Říkají, že obecná církev je rozlita po celém světě.“ Rovněž: „Hovořím jen pro výměnu názorů, nelíbí-li se něco protivníkovi, bude to moci vyvracet.“ Rovněž: „Kristus jest hlavou všech, tedy i špatných, a to pro moc, která se pozoruje na dostačitelosti umučení Kristova; a rozhodování všech lidí je svobodné.“ Rovněž: „Církev je mystické ústrojné tělo Kristovo, oduševněné vírou v Krista.“ Rovněž: „Špatný člověk je živ bez dobrých skutků.“ Rovněž: „Odřatý úd není údem.“ Rovněž: „Včera jsem založil článek na tom, že církev je neomylná a že jí musí být každý věřící poslušen. Proto předkládám tuto tezi: Církev obecná jest atd.“ Rovněž: „Bylo by pošetilé věriti doktorovi více, než věřil on sám sobě.“ Rovněž mnoho pověděl o římské církvi, že se jí musí naprosto věřit ve všech potřebných věcech. Rovněž: „Církev obecná je bez poskvrny, totiž co se týče víry církve.“ Rovněž: „je bez poskvrny, totiž atd.:“ Rovněž: „Církev sdružuje dobré i špatné, ale vzhledem k dobrým je bez poskvrny, jako se praví v písni písni: „Jsemť černá, ale sličná.⁵⁶“ Rovněž: „Římská církev nebude v pochybnostech ani na omylu ve věcech, které jsou nezbytné ke spasení.“ Rovněž: „Papež a kardinálové jsou římská církev a jich sluší pod trestem věčného zatracení poslouchati.“ Rovněž: „Církev římská je sdružení všech věřících, vyznávajících poslušnost papeži a kardinálům.“

Rovněž nás prohlásil v témže aktu šestnáctkrát za kacíře, výrazem doslovným anebo aspoň podobným, říkáže totiž „kacíř“, „a kdyby vytýkal

kacíř“, “mohl by říci kacíř“, a několikrát nás oslovil jinými velmi neobvyklými jmény, stále hlásaje svůj omyl, totiž že se církev nemůže mýlit. Na konci chtěl podati shrnutí;tehdy pravil kardinál piacenzský: „Přeji si abyste domluvil,“ a tak ukončil (Jan) jenom uvedením své počáteční teze.

Když se skončil akt a byla otevřena rozprava, povstal Rokycana. Především ho vyplísnil za takový utrhačný a pohoršlivý způsob mluvení a tvrdil, že takový způsob spíše maří zamýšlený cíl, nežli k němu přivádí, když bylo přece především řečeno, abychom se vyvarovali takových slov. Za sebe pak pravil: „Přiznávám se, že se hrozím kacířství právě tak jako můj bližní; je-li však někdo, kdo mě podezírá z kacířství, ať se zaváže pod trestem pokuty a dokáže to.“ Po něm povstal pan Prokop a pravil: „Já i s druhými bratřími tvrdím, že nejsme kacíři, a nikdo toho dosud nedokázal: a přece onen mnich v své řeči neustále nás prohlašoval za kacíře. Také to vezměte na vědomí, že kdybych to byl věděl v Čechách, najisto bych sem nebyl přišel. A vy jednáte proti úmluvám sjednaným v Chebu, jak vědí ti, kteří tam byli, jako doktor Toke.“

Všichni přítomní Češi pochopili, co Jan Stojkovič jasně odkryl ve své řeči. Postoj k husitům a vyjednávání s nimi vůbec a fakt, že se buď bezpodmínečně podřídí rozhodnutí koncilu jako nejvyšší autority, protože již protivení se jejímu rozhodnutí je kacířstvím, nebo budou jako kacíři jasně označeni. Rokycana a o to důrazněji Prokop se proti takovému jednání jasně ohradili. Očekávali, že koncil se od Stojkovičova vystoupení distancuje a z Prokopovy řeči vyplývalo, že pokud ne, opustí ihned jednání s lítostí, že se ho vůbec kdy účastnil.

V celém husitském poselstvu se pak tušení, že koncil je chce pouze přinutit, aby se mu podřídili a ne s nimi opravdu jednat, naslouchat jejich argumentům a spravedlivě je posoudit změnilo v jistotu.

V jistotu, že nemohou ve své při zvítězit, i kdyby měli po svém boku samotného Ježíše Krista.

⁵⁶ Píseň písní 1,5 Bible, český ekumenický překlad, ČBS 1998, v Kralické je: Jsem 't sic černá, ale milostná...

A když Prokop umkl, omlouval se mnich slovy: „Já jsem vás necejchoval. Ať není Bůh ke mně milosrdný, řekl-li jsem něco s úmyslem hanobiti. Nevěděl jsem také, že vy tak nenávidíte toto jméno, ačkoli je vaši velmi často uváděli ve svých výkladech, totiž že svatokupci jsou obzvláštními kacíři.“ Ale ve své replice neuvedl dokladu, že by byli někoho prohlašovali za kacíře. Po něm povstal Toke a omlouval mnicha řka: „To je látka související s artikuly, proto se právem o tom zmínil. Také nejednal proti úmluvám chebským, protože to řekl v obecném projevu.“

Tehdy pravil mistr Petr Engliš mnichovi: „Vězte, že se vás nebojíme; i kdybyste mluvil v zastoupení nebo jménem koncilu, nemělo by to pro nás valného významu.“ Posléze pravil Julián, papežský legát a předseda koncilu: „Řekl jsem dříve, že máte všechno vyslechnout trpělivě a vykládat všechno v lepší stránku. Kromě toho promluvil (Jan Stojkovič) v obecném projevu, proto byste neměli jeho řeč brát tak přísně. Nadto se může toto všechno obrátit v lepší. Je tedy třeba, aby před vzájemným sjednocením předcházely slovní potyčky; když totiž žena rodí, má zármutek.

Kardinál Cesarini se velmi obával roztržky vedoucí k rozbití jednání, protože si uvědomoval negativní následky, které by to pro koncil mělo⁵⁷ a vyzýval všechny ke smířlivosti a vzájemné úctě. Od Stojkovičova projevu se ale nedistancoval, pouze poukázal na to, že to byl obecný projev a že mluvil svým jménem, a že koncil tedy nerozhodl o tom, zda to bylo jeho oficiální prohlášení. Tím odkládal okamžik, kdy bude jasné, že se koncil a husité už z principu nemohou domluvit na základě teologické disputace. Mnohým začalo být jasné, že dohoda bude založena na politickém vyjednávání, kde hlavním trumfem husitů nebude dokázání pravdy, ale síla jejich vojsk a neschopnost koncilu a strany jím representované je porazit a hlavně neúnosnost situace, kdy země uprostřed Evropy byla v tak zřejmém odporu proti katolické církvi.

„Předně tak se nám zdá, že jsou nám porušovány glejt i úmluvy chebské; za druhé se nám zdá, že Jan Slovan z Dubrovníka, bratr z řádu

dominikánů, maří svým aktem nebo útokem provádění čtyř artikulů podle úmluv; za třetí žádáme, aby nám byl dán čas na odpověď jemu; za čtvrté, bude-li kdo mluvit, aby mluvil jménem koncilu; za páté, kdyby se nám dalo něco takového, jako se stalo, chtěli by se naši páni o sebe postarati.“

Když to legát vyslechl, poradil se s jinými a odpověděl: „Nám se zdá, že se vám glejt a úmluvy zachovávají; za druhé se nám zdá, že útok Jana z Dubrovníka není na závadu provádění a vyřizování vašich čtyř artikulů; za třetí bude dána možnost, abyste replikou odpověděli Janovi z Dubrovníka; přejete si ji míti hned po jeho aktu?“ Jemu nedali tehdy žádnou odpověď, protože to nebylo obsaženo v jejich pověření. „Za čtvrté nezdá se nám vhodným, aby někdo mluvil jménem koncilu, protože ten nebere zpět, co řekne. Za páté žádáme, abyste od nynějška nepřetržasali, že někdo mluví svým jménem; Janovi z Dubrovníka nevznikne újma tím, že bude mluvit ne tak obšírně, ale též laskavě a beze vší urážky. Proto žádáme, domluvte druhým, aby nebrali věc tak vážně a spíše věnovali pozornost úmyslu řečníkovu než jeho slovům.“ a tehdy se též Jan sám zaklínal, že nemluvil s úmyslem křivdit nebo škodit nebo uvádět v zahanbení. Z tohoto jednání je vidět, jak koncil na pregnantně formulované procedurální i podstatné požadavky husitů odpovídal spíše vyhýbavě a nabízel pouze formální ústupky, podstatné věci odkládaje stranou. V neděli 8. února husité odsoudili řeč Jana Stojkoviče jako zlou a potupnou jim i celému království. Po obědě za nimi přišli Amedeus de Talaru, Jan Palomar a Jindřich Toke, omlouvali Jana z Dubrovníka a žádali pro něj odpuštění, neboť mluvil v dobrém úmyslu a sám a bez vyzvání se pak před koncilem omluvil.

V pondělí 9. února přišli husité do koncilu a první vystoupil lyonský arcibiskup, omlouval včerejší jednání Jana z Dubrovníka jak jen mohl. Potom mu Jan z Dubrovníka děkoval za spravedlivou omluvu a opět se zaklínal před celým koncilem. „Nechť mne navždy zahanbí Bůh, nemluví-li pravdu, totiž že jsem to neřekl s úmyslem křivdit nebo škodit nebo

⁵⁷ František Šmahel, Husitská revoluce 3, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 264

zahanbovat, , ani jsem na vás nenarážel, ale užil jsem toho výrazu z toho důvodu, že ho oni sami užívali ve svých tezí, aniž označovali oni nás, a ani já je.“ Potom povstal Petr Engliš a pravil za sebe: „Vy jste, pane Jene, řekl, že my držíme volnost jednotlivcovu, a potom jste si vzal za obecnou nižší návěst, že každý, kdo nechce mít za soudce římskou církev, je kacír; tedy učíňte závěr!“ Tehdy promluvil k uklidnění Rokycana slovy: „Včera jsme to dali do rukou panu arcibiskupovi; já hovořím za všechny, proto chcete-li, mluvte dále!“

A tak Jan Stojkovič řešil sporné body ve výrociích autorit, jichž se dovolával Rokycana.

Mezi jinými pravil, že přijímání pod jednou je podle zvyklostí církve nejen prospěšné, nýbrž i potřebné. Rovněž mluvil o trojí dokonalosti, totiž podstaty, náznaku a účinku. A tak chtěl, že prý přijímání pod jednou je dokonalé se zřením na podstatu, obsaženou v svátosti chleba, i se zřením na své účinky, které působí v duši, ale není dokonalé se zřením na náznak, protože přijímání obou způsobů naznačuje dokonalé umučení Kristovo atd. Rovněž pravil: „ Hospodin nepřikázal vyobcovati hříšníka, nýbrž toho, kdo neposlouchá církve.“ Rovněž církve prý může udělit dispens v těch krajinách, kde není vína, aby kněz směl proměňovati jen pod jednou způsobou, totiž pod způsobou chleba. Oč spíše prý může laikovi jednu způsobu odnít, nebo jenom výsadou udělit. Rovněž se dovolával Praepositina Z Cremony +kolem 1210, který pravil, že kdokoli jí tělo pije také krev, a byl to nejstarší z doktorů, z doby před Tomášem Akvinským. Rovněž řekl, že to tvrdí Petr z Tarensie a Petr Štrasburský. Když pak skončil úkol toho dne, pravil: „Předkládám to jako protidůvody, aby se se zřetelem na ně našlo nějaké zprostředkování a abyste se vy mohli s radostí a v svaté jednotě vrátiti ke svým.“

Prokop a Kostka nechodili od chvíle, kdy Jan z Dubrovníka prohlásil husity za kacíře k jeho aktům. To se jistě nelíbilo představitelům koncilu, zvláště Cesarinimu, protože, by to mohlo oslabit platnost dojednaných smluv, kdyby se k nim zvláště Prokop, ale i Kostka nehlásili.

Jan z Dubrovníka pokračoval ve své řeči a mezi jiným pravil: „V evangeliích Matoušově, Markově, Lukášově a Janově nemá učení Kristovo prikazující účinek všude tam, kde je podáváno prikazovacím způsobem. Na příklad dvěma slepým řekl Kristus „Viztež, ať nižádný nezví“ (Mat. 9,30-31), ale ti potom šli a všude to rozhlašovali. Rovněž (Mat. 10,10): „Neberťe na cestu nic, ani dvou sukni“, když přece Kristus měl dvě sukně, jak je zřejmé z (Jana 13 a 19)⁵⁸.

Tato pasáž je v (Jan 19,24), kde ale z textu vůbec jasně nevyplývá, že by měl Ježíš sukně dvě. To byl výklad tehdejší církve, která tím podporovala svůj nárok na to mít majetek.

„Rozdělili sobě roucha jeho“ atd. Rovněž v téže věci řekl: „Kdož se neodřekne všech věcí“, a přece mnozí bohatí, jak připomíná církev, kralují nyní v království nebeském, jako Marta atd., Nikodém, Josef z Arimathie, Řehoř, Silvestr, Konstantin, Karel, Václav, Jindřich a četní jiní.“ rovněž v této věci pravil: „Slova prikazující se někdy berou jako rozkaz: U Ozeáše v první kapitole (Oz 1, 2) „Pojmi sobě ženu smilnou“ atd., v knize moudrosti v první kapitole (1, 1) „Milujte spravedlnost, kteříž soudíte zemi“, někdy jako vybidnutí (u Ezechiela 5 správně Efez. 5,14): „Probud' se ty kdož spíš“, u (Mat. 5 správně 6,31): „Nebudťe pečliví“, někdy jako přání: v Přísl. I: „Pošlete beránky panovníku“, někdy jako vyzvání, někdy ironicky, např.: Pán praví služebníkovi „Spi, lenochu!“

Rovněž vyvracel Lyru, rka: „Spíše by bylo třeba se držeti starých učitelů, totiž Augustina který o duchovním pokrmu vyložil ono: „Nebudete-li jísti tělo synovo“ atd.

Rovněž pravil: „Slova: „Nebudete-li jísti“ se nerozumějí jako prikázání, a i kdybychom jen připustili, avšak nedokazovali, že by se jim mělo rozumět jako prikázání, přece se nerozumějí o svátostném přijímání; a kdyby se rozuměla o svátostném přijímání, přece ne podobojí způsobou, protože pod jednou způsobou Pán jedl i pil, jak praví výše Jan Štrasburský. A i kdyby se to rozumělo podobojí způsobou, nevztahovalo by se to na laiky.“ Rovněž:

⁵⁸Biblí Svatá, kralický překlad, BSBaZ, Vídeň 1882., Jan 19,24

„potřebné je někdy totéž jako užitečné.“ Rovněž: „Je třeba slyšeti církev podle onoho výroku (Luk. 10,16): „Kdož vás slyší, mne slyší.““ Rovněž (Mat. 18,17): „Jestliže pak ani církev neuposlechne, budiž tobě jako pohan a hříšník.“ Rovněž (Mat. 23,2): „Na stolicí Mojžíšově“ atd. Rovněž řekl, že svatý Remigius z Auxerre +908 jen zkracoval Augustina. Rovněž: „Slovo kolikrátkoli“ se klade ve významu napomínacím.“ Rovněž slova „Zkusíš... až... nerozsuzuje“ ukazují, že jsou z tohoto příkazu vyjmuta nemluvnata, která to nemohou činit. Rovněž jmenoval Jakoubka v Čechách, jehož předchůdci, (církevní) učitelé, se po mnoho staletí nezmiňují o přijímání podobojí.

Potom chtěl Jan Stojkovič velmi stručně probrat výroky autorit, ale zabránili mu v tom kardinálové, a přiměli ho, aby úplně skončil. Když se pak ptal na smýšlení Rokycanova a druhých, pravil Rokycana: „Ve jménu Kristově i zítra, a bude-li libo, celý týden nebo dva,“ a tu se ozval smích.

Ve středu 11. února šli husité do koncilu a Jan Stojkovič chtěl ukončit svůj akt. Mezi jiným řekl toto: „Není valného rozdílu mezi přijímáním pod jednou a přijímání podobojí způsobou, protože třebas ustanovil Kristus svátost, přece ponechal způsob vymezení církví.“ Rovněž: „Přijímání podobojí způsobou není dovoleno, ježto trvá opačné ustanovení církve, třebas je Kristus zavedl, apoštolové vykonávali a prvotní církev držela.“ Rovněž nazýváje Rokycanu protivníkem, pravil: „Nemějte mi za zlé, užívám-li slova „protivník“, ale v této věci jsme protivníky.“ Rokycana odpověděl: „Nijak se nesnažte toho neříkat, protože vás také oním výrazem pokřtím.“ A po těch jeho slovech zazněl velmi značný smích. Proto v témž celém aktu nikdy už ho nejmenoval protivníkem, nýbrž panem oponentem nebo oponentem.

Rovněž pravil: „třebas bylo zvykem proměňovati kvašený chléb a bylo to dovoleno- ačkoli přece to Kristus nečinil, nýbrž proměňoval přesný chléb, potom bylo církvi vydáno pevné ustanovení, opřené o její vážnost, a o opaku.“

Rovněž : Slova: „To čiňte“ vykládají jako “proměňujte“ nebo “obětujte“, ale nemá se to vztahovat na jídlo. Rovněž: „Výroky Cypriánovy nejsou vesměs závazné, protože Cyprián tvrdí, že kacíři nemohou proměňovati, také že křest, jimi prováděný, není katolický, nýbrž nazývá ho lázni ďáblou , a v tom ho kárá Augustin v oddíle 32 a dále. Rovněž: „Praxe a skutky Kristovy nejsou příkázání, ještě mnohem méně jsou příkázání skutky apoštolů.“ Rovněž: „Fulgentius je někdy nazýván Ambrožem (biskup milánský), od některých žákem Ambrožovým, někdy Isidorem, někdy Berengariem (Z Toursu +1088), popíral Kristovu přítomnost ve svátosti oltářní), což se zdá případnějším, protože tvrdí, že chléb po posvěcení zůstává chlebem, tak jako činil Berengarius, který žil asi v době Vilémově.“⁵⁹ Rovněž: „V klášteřích přijímali služebníci na některých místech podobou.“ Rovněž: „má teze se především zakládá na ustanovení církevním.“ Rovněž: Bible dostala svou závaznou platnost od církve.“ Rovněž: „Církev schválila některé knihy, které jsou u Židů pokládány za podvržené.“ Rovněž: „Církev schválila jen čtyři evangelia, evangelia jiných apoštolů zavrhl.“ Rovněž: „Kdo prohlásil za pravé čtrnáct listů Pavlových? Církev.“ Rovněž: „Kdo dovedl, že list židům jest jeho?“ Rovněž: Skutky apoštolské a Zjevení sv. Jana atd. Rovněž: „Obyčejný výklad Písma, Dekret, Dekretálie, šestý svazek ustanovení Klimentových, souboru občanského práva všechny svazky mají tak závaznou platnost, jakou jim udělila církev.“ Rovněž: „Dítě, které nevěří, poněvadž je nemluvně, považuje se za věřící, protože tomu dala církev schválení.“ Rovněž: „Církev ustanovila, že bude víra tam, kde nebyla, totiž v nemluvněti, jen když má být pokřtěno, protože dříve nebývali křtěni, leč ti, kteří měli věk.“ Rovněž: „Apoštolské vyznání víry schválila a tak nazvala na koncilu nicejském.“ Rovněž: „Potvrdila, že Duch svatý vychází od obou.“⁶⁰ Rovněž: „Věřícím nebylo dovoleno míti viditelné obrazy, ale církev je schválila, a to

⁵⁹ Snad Vilém Dobyvatel

⁶⁰ Tedy od Otce i Syna

obrazy nejen Boha, nýbrž i blahoslavené Panny a svatých, aby je lidé uctívali“ atd. Rovněž: „Papež Lev ustanovil užívat při proměňování kvašeného chleba, ale církvev to potom změnila.“ Rovněž: „Slavení dne sobotního bylo nařízeno zákonem přírodním, utvrzeno zákonem Mojžíšovým, jak je zřejmé v (Ex. 20, 8), (Num. 15, 32), ale církvev to změnila na den nedělní.“ Rovněž: „V prvotní církvi křtili ve jménu Kristově, ale potom to církvev změnila.“ Rovněž: „Zprvu byli křtěni jen lidé dospělí, potom stanovila církvev, aby byly křtěny také i děti.“ Rovněž: „Zprvu směli být křtěni jen kněží a jáhnové, potom to církvev povolila ženám, Židům, pohanům a kacířům v okamžiku nutnosti, jen když zachovají formu a hmotu, jakož i úmysl stanovený od Krista.“ Rovněž: „Církvev důvodně změnila věcná ustanovení o manželství, pokud jde o stupně příbuzenstva.“ Rovněž o větším počtu manželek. Rovněž: „Aby si vzal bratr manželku bratrovu, to bylo i v Novém zákoně dovoleno, ale potom to církvev zakázala.“ Rovněž o zpovědi: Nejdříve bylo podle přirozeného zákona dovoleno vyznat se jen Bohu, potom vyznávat skutky před knězem, jak je zřejmé v Levitiku, ale církvev ustanovila, aby lidé vyznávali knězi také i myšlenky, slova a skutky.“ Rovněž svátost svěcení kněžstva, protože kdysi která osoba byla knězem, byla i biskupem, ale církvev to změnila. Rovněž: „Sám Kristus obměňoval ustanovení: (Luk. 22, 35-36); „Když jsem vás posílal bez pytlíka a bez mošny“ atd.

Tak apoštolové ve Skutcích apoštolských 15, a apoštol obřezal Timothea, a přece pravil (Gal. 5, 2). „Budete-li se obřezovati, Kristus vám nic neprospěje.“

Potom stručně shrnul svou tezi a učinil prohlášení ve kterém se podrobil opravě obecného svatého koncilu a dodal: „Jestliže jsem se uchýlil uklouznutím jazyka nebo jiným způsobem, prosím, abyste mne opravili před odchodem z koncilu a nedovolili mi dříve odejít; za druhé jsem řekl, že bylo mým úmyslem nikomu neutrhat ani nikoho neuvádět v zahanbení; proto jestliže jsem někoho urazil, prosím pro Boha abyste mně odpustili.“

V téže době prosil za odpuštění české posly slovy, že nechce být spolupříčinou roztržky.

Rokycana žádal, aby mu Stojkovič dal opis svých slov. Ten mu slíbil, že jej sestaví a dá co nejrychleji, nebo „chcete-li, sextern po sexternu.“ A tak legát prohlásil, aby mu jej dal, jak bude moci nejrychleji.“

Jan Stojkovič dokazoval svou tezi v několika teologických rovinách. Za prvé, že ne všechny Kristovy příkazy jsou příkazy v pravém slova smyslu, je tedy nutné je bezpodmínečně dodržovat. V tom bylo jeho počínání taktické, protože sám Rokycana si uvědomoval, že není možné žít přesně podle všech Kristových příkazů a že je třeba umírněnost tam, kde nařízení nejsou slučitelná s každodenním životem, jak na to Stojkovič správně poukázal, Kristus některá svá nařízení mění, nebo nevyžaduje jejich plnění. To je případ uzdravených slepců atd., Tyto pasáže mají spíše poukázat na to, že Kristovým záměrem není stát se slavným skrze své slavné činy. Ve chvíli, kdy se Stojkovič dostal ve svém dokazování k tomu, že ani jiné Kristovy příkazy není třeba dodržovat, pokud církev nařídila jinak. Tady se již musel nutně rozejít nejen s umírněným a k rozumné dohodě ochotným Rokycanou, ale hlavně s ostatními členy poselstva, kteří byli radikálnější, než Pražan Rokycana.

Stojkovič jasně vyjádřil, že důležitějším než těžko rozřešitelný spor o tom, jestli je přijímání podjednou dostatečné a dokonalé, nebo přijímání podobojí nebezpečné a zbytečné je fakt, že církev rozhodla o tom, že odejme laikům způsobu krve, i kdyby na ní měli předtím nárok, a že toto její rozhodnutí je absolutní a církev má na taková rozhodnutí plný nárok.

Tuto tezi chytře podpořil skládáním biblického kánonu, kdy církev rozhodovala o tom, které knihy budou do něj zařazeny; když tedy husité věří, že je třeba dodržovat nařízení bible a že ta je svrchovaným soudcem, mají se podříditi církvi, která tohoto soudce „složila“.

Vší svou řečí jasně odvrhnul chebského soudce a ustanovení jeho sedmého článku o rozhodčí autoritě při jednání, znovu dávaje jasně najevo, že pro

úspěch jednání je nutné, aby se husité podřídili koncilu a doufali, že vyjde svým rozhodnutím jejich požadavkům vstříc.

Kardinál Cesarini si byl jasně vědom tohoto porušení chebských úmluv, a žádal po husitech, aby je za porušení nepovažovali, neboť Stojkovičovo vystoupení není finálním rozhodnutím koncilu, jak ostatně předem rozhodli i o ostatních koncilních řečnících.

Po ukončení aktu pravil kardinál Cesarini: „Nejmilejší Čechové! Již se naplnilo znění prvního našeho listu, v kterém se praví: Vyslechneme vás, vyslechněte i nás. Proto bychom byli rádi, kdybyste se nyní chtěli věnovat jednání, které by se dalo takto: Jeden by pověděl svůj záměr a druhý, který by s ním nesouhlasil, by ho vyvracel.“ Potom povstal Rokycana a žádal, aby mu byla dána možnost replikovati proti svému oponentovi, protože „vložil do naší látky,“ - tak mluvil - „mnoho cizího, také v mnohých věcech nestačil, jak s Boží pomocí uslyšíte, a dokonce, abych tak řekl s uctivostí, budete to moci přímo rukou hmatati.“ Tehdy mu odpověděl Jan z Dubrovníka: „Chcete-li replikovati, nechť i já smím také replikovati a tento svatý koncil nechť mi udělí nemenší přízeň a svobodu než straně protivné.“ A Rokycana: „Ve svých aktech jste učinili zároveň dvě věci, totiž předkládali jste své důvody a naše jste vyvraceli; my však jen předkládáme své.“ A tak legát pravil: „Budete-li chtít replikovat, oni mistři budou chtít také odpovídati.“ A po domluvě připojil: „Já pravím za sebe, že nemám času, abych mohl promluvit s otci: pokládám za dobré, abyste vybrali čtyři osoby, a od svatého koncilu dáme také čtyři, kteří budou moci spolu o této věci porokovati.“ A tak jsme šli do příbytků. Téhož dne přišli vybraní zástupci k Juliánovi, ale nemohli dosáhnout splnění předsevzetí, protože část členů koncilu chtěla položit proti replikám repliky, k jejichž vyslechnutí se husité nechtěli zavázat.

Rokycana přednesl na koncilu proslov, v němž zahrnoval myšlenku, že ti kteří stojí v čele národů, mají státi na cestách a vyptávati se na staré stezky, která je cesta dobrá, a choditi po ní atd., protože si vzal za téma onen výrok (Jer. 6, 16): „Zastavte se na cestách“ atd., a statečně na ně

dorážel, vytýkaje, že nepátrali po starých stezkách apoštolů a prvotní církve.

Potom učinil prohlášení: Kdyby něco řekl z nějaké neobezřetnosti, neznalosti nebo uklouznutí jazyka, aby mu to nejdůstojnější a důstojní otcové nepřičítali ke zlému, že to chce pokládati za nevysloveno. Oslovuje pak Jana Stojkoviče prohlásil: „Kdybych něco řekl, co by směřovalo k vašemu zahanbení nebo urážce, odvolávám to a chci považovat za nevysloveno.“ Také oslovil Čechy a pravil: I vás, Češi, žádám, povím-li co se nehodí a bude odporovati pravdě, abyste mi uložili mlčení.“

Rovněž pro dokázání své teze vzýval na pomoc Krista, který ustanovil tuto praxi, totiž přijímání kalicha, svatého Pavla, který ustanovení Kristovo prováděl s Korintány, Dionysia, Cypriána, kteří podávali kalich lidu. Rovněž si přál, aby Jan Stojkovič hned odpověděl na jeho důvody. Ale ten nechtěl a pravil: „Naše jednání má jíti po celém světě a slova nemají být prchavá, napsaná, proto nezamýšlím odpovídat dokazováním.“ Potom počal Rokycana vyvracet teze Jana Stojkoviče, přičemž ho nazval útočníkem na evangelickou pravdu a nejsvětější přijímání, nepřitelem pravdy, a pravil: „Poněvadž jste mne nazval protivníkem -a správně jste řekl, neboť jím jsem-: proto užij-li nějakého názvu, jako slova útočník, nerozčilujte se!“ A ten odpověděl: „Nedbám, jen to povězte!“

A když tak byl vyvrácen Jan Stojkovič, povstal cisterciácký opat Jan z Ourscampu, který měl za naší přítomnosti řeč před koncilem, a žádal si slovo, ale pořadí hned nedostal. Potom pravil Julián, když ostatní rozmlouvali mezi sebou, cože chce odpovědět pan opat. Tak vstal podruhé a řekl: „Jsem naprosto toho mínění, protože jsme slyšeli teze obou stran, a to dostačující, že by se měli vyvracet navzájem, protože tak rychleji poznáme, kdo má pravdu.“ Tehdy se Jan Stojkovič vyjádřil k Rokycanovi: „Kdyby to bylo v mé záležitosti, vězte, mistře, že bych byl ochoten vám odpovědět, ale protože jde o věc víry, chci se uvarovat povrchnosti.“ A Rokycana dokazoval velmi příhodně, že Jan Stojkovič pochybil v mnohých věcech, totiž že se předobraz Starého zákona, který uvádí apoštol (I. Kor

10, 3-4), shoduje s obojí způsobou. Rovněž, že se pod jménem chléb rozumí celé občerstvení, proto zajisté, se zde děje zmínka o chlebě, tudíž kalich se vylučuje. Rovněž u (Jan. 7, 37): „Žízni-li kdo. pojd' ke mně a napij se“, kde se však nevylučuje jídlo. Podobně Jan 4. Rovněž že neplatí dokazování z výroku záporného. Rovněž že si sám odporuje, pronášeje výroky rozporné, protože sice tvrdí, že se nemá text (Jan. 63, 51-55) výkladem vztahovat na svátostné přijímání, nýbrž brát doslova, ale potom týž text uplatňuje proti přijímání podobojí způsobou, poukazuje totiž na to, že se častěji děje zmínka o jedení než o pití, a že se tam o víně ani o kalichu vůbec nečiní zmínka.

Ten den si Jan z Maulbronnu stěžoval Prokopovi na dětinskosti a spory kterými se zabývají Rokycana a Stojkovič, a nabádal aby se strany proti sobě nepopuzovali.

V úterý 3. března pravil Rokycana v replice, že se Jan Stojkovič ve svých výrocih zaplétá do rozporů. Rovněž že mluvil o jednom mistru, Tomáši Anglickém, který tvrdí, že Korintané proto přijímali podobojí způsobou, poněvadž byli pohané, a když byli obráceni na křesťanství, ježto měli ve zvyku pít krev obětí, nemohl je od toho odvrátit, a proto jim dovolil pít krev Kristovu. Na to Rokycana odpověděl: „To je ten nový doktor, který ve svých spisech napsal, jak prý v Čechách vkládají kousek chleba na hůl a běhají s ním po polích a jak říkají k chlebu: „jsi-li syn Boží,“ atd., čehož nikdy žádný člověk neviděl.“

Tady se zřejmě Rokycana mýlil, nebo vědomě mlžil, protože se jistě našli radikálové, kteří to skutečně činili, protože si nevážili svátosti chleba, a takové radikální sekty na levém okraji husitského hnutí byly.

Rovněž se zmínil o přijímání maličkých a proti ofěrám.

Rovněž řekl: „Koncil kostnický zavrhl přijímání podobojí způsobou, vy však byste je mohli dobře upravit.“ Rovněž: „Řehoř I. Veliký neodsoudil Řeky, protože proměňují kvašený chléb podobojí způsobou; kdyby to bylo špatné, jistě by to byl vytýkal.“ Rovněž prohlásil za špatný opačný zvyk a uváděl

mnohé autority, přičemž citoval (z III. knihy Dekretu Gratianova) oddíl 8. v celém rozsahu.

Rovněž takové lidi, kteří se více přidržují zvyku než pravdy Boží, nazval psy, dovolávaje se glosy k 2. kapitole listu k Filipínským (správně 3, 2), protože štěkají proti pravdě jim nezvyklé, libující si v bludech, na které jsou zvyklí, protože je znají, ale pravdu ne.

Ve středu 4. března vykládal Rokycana o nových doktorech: „Že je ve všem nepřijímáme, to má ten důvod, že se velmi často, jak se zdá, mezi sebou neshodují; někdy mluví jeden proti třem, někdy také proti sobě samému, jako Tomáš. Proto spíše věříme doktorům starším, kteří se více přidržují zákona Božího. Rovněž velmi často mluví noví doktoři podle zvyku, chtějíce onen zákon zavrhnouti. Rovněž nechtějí znepokojovat nadřízených. Rovněž velmi často mluví podle domnění, nikoli podle důkazů.“ Rovněž: „Svátost oltářní byla zásadně zavedena pro užívání, totiž pro skutečné jedení a pití, a teprve potom pro náznak.“

Rovněž“ „Přijímající pod jednou způsobou sice přijímá celého Krista, ale požívaje ho nepije, ani naopak.“ Rovněž: „Jsou-li ostatní okolnosti stejné, větší účinnosti dosahuje přijímající podobojí než pod jednou.“ Rovněž vytýkal Stojkovičovi, že porušil citát z Petra de Palude, který říká, že podávat podobojí způsobou je „nebezpečnější“ než pod jednou, ale Jan z Dubrovníka v svém výkladu citoval, že je „hříšnější“. Rovněž mu vytýkal, že oklestil Scota; tehdy nastal ovšem značný hluk. Proto Jan Velvar zvučným hlasem pravil, aby se nám dostalo spravedlnosti, ať nás neruší; a i když ho Rokycana několikrát vyzval, aby mlčel, přece nechtěl. Tehdy pověděl legát prokurátorovi koncilu, aby nařídil ticho jménem koncilu; Rokycana totiž při nastalém hluku řekl: že není dobré znamení, že se takto chtějí smáti; i kdybychom řekli něco špatného, měli byste spíš plakat; tohle nesměruje k jednotě.

Když chtěl vyvracet Petra de Palude v jeho druhém výroku- on totiž tvrdí, že se nepodává laikům z kalicha pro nebezpečí vylití, řekl: „To je mně

neznámý doktor a také nový, ale máme jednoho, Mikuláše z Louže⁶¹, značně starého; nemáme ho zde, nýbrž v Praze; a ten praví výslovně, že přijímání podobojí způsobou je nezbytné a podle příkázání Kristova. Rovněž Višeker⁶² je také nový doktor, proto vůbec nemá proti nám váhy jako autorita.“

Také doporučoval mistra Jan Husa, přičemž mnoho vyprávěl o původu sporu s kněžími v Čechách, a jeho smrt přičítal více falešným svědkům než koncilu kostnickému.

To opět dokazuje Rokycanovy postoje a přesvědčení o možnosti smíru s římskou církví a snahu o jeho uskutečnění. Těžko posoudit, byl-li skutečně přesvědčen o tom, že o Husově upálení rozhodl koncil na základě lživých informací, nebo použil zmínku o tom jenom jako taktický manévr, který měl dát koncilu možnost k přehodnocení názoru na Husa bez ztráty cti a tím dát husitskému poselstvu najevo dobrou vůli a usnadnit další jednání odstraněním tohoto sporného bodu.

Rovněž velmi chválil mistra Jakoubka a tvrdil, že činil zázraky, protože pohrdl na tomto světě zlatem a stříbrem. O Viklefovi mluvil málo, o Jeronýmovi vůbec pomlčel.

Mlčení o Viklefovi bylo velice moudré, Rokycana se vůbec ve své řeči pokud to bylo jen trochu možné snažil vyhnout takto kontroverzním otázkám, dobře věděl, že by tím celý koncil pouze popudil, a že by taková zmínka dalšímu jednání pouze uškodila. Také vyvracel Jana Stojkoviče za to, že řekl, že nechce číst knihy Viklefovy, a pravil, i kdyby byl kacířem; k té věci praví Jeroným, že se mají číst knihy kacířů, nikoli však pohanů. Rovněž vyvracel Janu Stojkovičovi jeho tvrzení, že i kdyby bylo přijímání podobojí způsobou příkázání Kristovo, mohla by ještě i nyní církev, která je řízena Duchem svatým, jako jsou obecné koncily, jednu způsobu ubrati. To nazval Rokycana nesprávným, protože by to nemohl podle apoštola ani

⁶¹ Zřejmě Mikuláš z Drážďan, farář na louži, mnich

⁶² Neurčitelná postava.

anděl, jak praví ke Galatským (Gal. 1, 8), mnohem méně zmohou smrtelní lidé proti příkázáním Kristovým.

Toho dne obědvali s legátem Rokycana, Engliš, Biskupec a Oldřich, oni čtyři přednášející, a proti nim seděli u stolu čtyři, kteří na jejich výklad odpovídali.

Ti při obědě vyzývali naše, aby svoji při svěřili svatému koncilu. Všichni se však proti tomu ohrazovali. Proto pravil auditor: „Augustin svěřil své výroky církvi k posouzení, podobně Jeroným papeži sv. Damasovi I.; proč vy ne? Snad se domníváte, že jste tak moudří, že byste se nemohli mýlit ve víře?“ A tak svalovali všechno rozdělení a příčinu válek na husity, ti pak naopak na ně, protože odporují evangeliu.

V pátek 6. března pokračoval Rokycana v replice proti Janu Stojkovičovi. Pravil: „Jak Albert Veliký, protože tvrdí, že se proměňování těla Kristova děje hned po pronesení svátostných slov, vyvrací Piacenzského a druhé dva, kteří tvrdí, že se to neděje, leč až jsou také pronesena slova nad kalichem; a proto praví Albert, že je to blízké bludu a kacírství.“ Rovněž: „Podle Alberta Velikého není nápojové živiny pod první způsobou, ani pokrmové živiny pod druhou, a svátost má nějaké účinky pod první způsobou, kterých nemá pod druhou, a naopak.“ Rovněž mluvil proti zatracování, jež učinili Otcové, protože to učinili z neznalosti. Rovněž: „Není známa doba, kdy někdo pozbývá práva vykonávat svátostné funkce.“ Rovněž vyvracel Jana z Dubrovníka proto, že podle jeho tvrzení ještě nikdo nepykal za to, že nepřijímal (pod obojí způsobou), protože přece mohl za to pykat až při smrtelném skonu. Rovněž: „Není na překážku nebezpečství vylití (krve), protože kdyby tomu tak bylo, neměl by se ani sázeti strom, aby se na něm nikdo neoběsil, ani by se nemělo ve stavbě domu dělati okno, aby z něj někdo neskočil,“ atd. Rovněž: „Myslím,“ pravil Rokycana, „že upustili od podávání svátosti podobojí způsobou pro obtížnou námahu, protože to vskutku je převeliká námaha, takže v Čechách kněží po návratu z kostela často nejsou s to ani jíst; neboť přijímání je v Praze veliké, každou neděli tisíce lidí, a vždy před ním kněží ještě zpovídají.“

Rovněž: „ V Čechách se chovají k svátosti (oltářní) uctivěji než zde, protože tam pokleknou i do bláta, když se jde k nemocnému, zde se však jen ukloní.“

Rovněž: „Nestorius a Pelagius jsou proto zatracováni, že nedrželi, že je Kristus celý pod jednou způsobou, a z toho důvodu přijímali podobou způsobou. Toto však já také zavrhuji.“ Rovněž: „Kdyby se mělo přijímání konati jen pod jednou způsobou pro blud, aby si z toho neodnesli příležitost k bludu, měly by stejně být vyškrobány a zničeny mnohé spisy, z nichž si mnozí vzali příležitost k bludu.“ Rovněž dokazoval na citátech z Lyry, Gorrana a Augustina, že se onen text z 6. kapitoly Janovy má chápati o svátostném a duchovním přijímání, protože duchovní přijímání jaksi vyplývá ze svátostného. Rovněž se zmínil o maličkých, přiznává, že se maličkým vsukává podobou způsobou. Po těch slovech mnozí povzdechli. V úterý 10. března pokračoval Rokycana ve svém aktu, v němž probíral látku, kterou probíral v pátek, a uzavřel stať, kterou probíral v pátek, přičemž shrnul o přijímání maličkých. A skončiv shrnutí, věnoval se látce o církvi, v kteréžto látce vymezil pojem „církve“ šesterým způsobem, a po tom vymezení objasnil, která je to církev obecná, v kterou věříme, o níž je řeč ve Vyznání víry, a dokazoval, jak je ona bez poskvrny a vrásky. A tak vylíčil mnoho vlastností oné církve a také přednesl dvě pravidla, podle čeho je možné onu církev poznati. Rovněž objasňoval výrok Augustinův: „Nevěřil bych evangeliu, kdyby na mne nepůsobila vážnost církve“, a přičítal mu trojí smysl slova „obecný“. Rovněž dokazoval, že tato částečná církev, ba ani celá pospolu, nemá moc změnit, zrušit nebo neplatným učinit přikázání Kristovo, což přece tvrdil JanStojkovič, který také prohlašoval, že přijímání pod jednu způsobou trvá jen z chvalitebného zvyku a schválení svatých.

Rovněž vykládal o trojím rozdílu koncilu: první druh je koncil řízený Duchem svatým, protože je založen na Zákoně, jak je zřejmé ze Skutků 1 a 15. Druhý jest takový, na němž se sice přednášejí mnohé dobré věci, ale všechny se nedrží s vírou. Toho druhu byly čtyři generální koncily, protože

tam byl odsouzen Dioskuros ⁶³ pro vykonání usneseného nálezu proti papežovi Lvovi, a nikoli pro víru; a proto takový koncil není tak pevný jako první.

Třetím druhem je koncil předstíraný, protože předstírá, že je řízen Duchem svatým, a přece proti němu vynesl nález a rozhodl. Proto je-li řečený koncil shodný se Zákonem Božím, je svatý, naopak je zlořečený; jestliže jeho výrok zavádí a zavání pýchou a světáctvím.

A když to skončil, povstal mnich Stojkovič a oslovil koncil žádaje, aby byl Rokycana přinucen slíbit vyslechnout odpovědi ke své replice, protože tak to vyplývá z glejtu, který byl dán Čechům; za druhé, aby mu dal své výroky písemně. Ale Češi vyšli a po poradě odpověděl pan Vilém Kostka jménem druhých tento výrok: „Mistře Jene! Rozhodnutí je přece v naší moci. Proto shledáme-li, že je to náležité, i on vyslechne i my s ním vyslechneme odpověď k jeho replice.“ Také řekl ke koncilu, že Jan Stojkovič nemá dosud od Čechů zplnomocnění, aby vykládal jejich glejt. Tehdy povstal Stojkovič a pravil: „Bude to vaše veliká hanba, jestliže takto odejdete, protože jste si dávno přáli, aby vám bylo dáno slyšení a poučení; napíšeme-li do všech zemí, že jste se neodvážili vyslechnout ani jste nechtěli dáti odpovědi, jaká to bude pro vás hanba!“ Proto dodal, zapřísahaje koncil, aby Rokycanu přinutil, aby mu dal své výroky písemně, „protože chci ukázat, že je jeho teze falešná a sofistická.“

Po vzájemné poradě vstal Rokycana a pravil: „Tady čeští páni se velmi diví, že mistr Jan, který je doktorem, nezachovává onu zralost, která náleží doktorovi; vždyť ještě ani neslyšel, že nechceme vyslechnout, a už prostě tvrdí, že nechceme. Já také pravím, že jsme sem přišli ke koncilu a ne k němu. O něm jsme ani nevěděli, zda je na světě či ne, dokud jsme byli v Čechách a v Chebu. Bez jeho odporu jsem ukázal, že jeho výroky jsou mylné, ba proti víře Písma, protože vsouvaným výkladem bychom mohli vykládat i věci protichůdné, např. kdybychom k větě „Bůh jest, a není...“ připojovali výklad „není“, rozuměj ve smyslu „on není“.

⁶³ patriarcha alexandrijský, předsedal r. 449 synodě v Efezu.

A pozdviženým hlasem dodal: „Cožpak to není bludné tvrditi, že nějaký člověk nebo koncil může změnit přikázání Kristovo? A Kristus pravil o svých slovech: „Nebe a země pominou, ale má slova nikoli nepominou.“ (Mar. 13,31) a (Mat. 24,35).

A mnich přerušil jeho řeč a řekl: „Uvidíte páni Češi, že to nebude pro vás čest, protože my všichni napíšeme o vás do celého světa, že jste se neodvážili odpovídati a tak odejdete s hanbou: „hleďte tedy na sebe!“

A mezi jinými řekl také : „Kdo tvrdošjně tvrdí, že to co Kristus přikázal není přikázání, je kacír, ale kdo tvrdošjně tvrdí, že to, co Kristus nepřikázal, je přikázání, je také kacír.“ A tak když se strhli mnohé utrhačné hádky, pravil legát: „Kdy chcete pokračovat:“

Potom se legát ptal, jestli je Mikuláš Biskupec připraven na svůj akt, ten přisvědčil. Ještě se legát zeptal Rokycany, jestli již skončil. „Mistře skončil jste již?“ a ten odpověděl: „Nikoli, protože jsem ještě nic neučinil proti replice mistra z Dubrovníka, a chci i proti tomu replikovati, jak se mně naskytne čas, ale nyní nejsem připraven.“

Rokycana pokračoval v replice: „Předně, že jste proti nám postavili množství těch, kteří ani nadrželi, ani nadržují přijímání podobojí způsobou jakožto přikázání: pravíme, že množství nečiní autoritu, nýbrž autorita činí množství. Vždyť víme, že náš Spasitel pravil: :Mnoho je povolanych, ale málo vyvolených.“ (Mat. 20,16) A na tato slova praví Anselm: „Chceš-li být z těch, kdož mají být spaseni, budiž z těch, kterých je málo.“ Rovně časovou přednost dobře známe, neboť víme, kdy a kdo dávali tak přijímat. A také víme, že dary Boží jsou rozděleny, neboť Bůh poslal hned Izaiáše, hned Jeremiáše a svěřil mu svá slova, ale ne všem najednou. Ale nevytýkáme, proč nám to nezjevil dříve, nýbrž jsme vděční, že nám to zjevil nyní.“ Rovněž: „Nedržíme věc novou, nýbrž starou, kterou vykonávali apoštolové a Kristus.“ Rovněž: „V kostele se čte „Nebudete-li jísti“, (Jan 6,53) a přece někteří poznali proroctví o Mesiášovi“. Na to pravíme: „Jestliže někteří četli a nepochopili, byla to jejich chyba že nepochopili, to je jisté; to ponecháme Bohu.“

V pondělí 16. března Jan z Dubrovníka žádal, aby koncil přiměl Čechy k vyslechnutí odpovědí, čemuž se prý chtějí vyhnout. Legát ho napomenul a přerušil.

Rokycana řekl: „Ať si nemyslí Jan z Dubrovníka; že bych se bál jeho odpovědi, i kdyby replikoval třikrát, čtyřikrát, desetkrát nebo dvacetkrát, já bych ho rád vyslechl, protože mne jeho repliky podněcují, abych se podíval do knih. Totéž čekám o druhých bratřích.“

Ve čtvrtek 2. dubna povstal Dubrovničan, chtěje odpovídat na repliku Rokycanovu. Řekl: „Žádám přednášejícího, aby mne nyní nevyrušoval, ale bude mít po obědě o třetí hodině příležitost mluvit a já mu odpovím.“ A tak řekl Rokycana: „Měl jsem v úmyslu hned vám odpovědět, ale protože mám čas potom, proto budu nyní mlčet; dejte mi tedy dnes svůj spisek, když ho máte připraven, a já vám zítra po obědě o třetí hodině odpovím.“ Ale poněvadž neskončil sextern, proto mu ho nedal.

Rovněž pravil Stojkovič: „Že to, že i v Čechách byl tak dlouho udržován zvyk přijímat pod jednou, dokazuje, že podobojí není Kristovo nařízení. Opakoval, že: „Mou tezi podpírá sama vážnost církve, která se nemůže mýlit ve víře a věcech týkajících se spásy.“ Rovněž: „Církev není vázána bránit to, co drží, ale protivník ať ji vrátí co ji odňal, totiž její vážnost a to, že se nemůže mýlit, a potom ať uvádí, může-li, církevní zákony proti chvalitebnému zvyku a vážnosti církve.“ Rovněž: „Je nejvyšší zásadou v mém dokazování, že se církev nemůže mýlit ve víře a v tom, co je nezbytné ke spáse; proto není třeba samo sebou diskutovat proti tomu, který popírá základní zásady.“ Mezi jinými také: „Mně postačí obhajovati negativní tvrzení, totiž, že přijímání podobojí způsobou není nezbytné ke spáse; ale protivník má dokazovati kladné tvrzení, totiž že je nezbytné, ale to nedokázal ani nedokáže, pokud bude živ.“ A dále: „Při přijímání nezáleží na tom, zda je také nebo onaké, pod jednou či podobojí, a není od Krista vymezeno, zda se tak má dít jen pod druhou způsobou vždyť by to bylo možné, kdyby to ustanovila církev nebo jen pod první, tak jak drží zvyk

církve, a to pro obsah, skrývající se pod způsoby, protože pod jednou je celý Kristus.“

Také: „Bezuzdná z vůle protivníková pronesla mnoho nadávek a výsměšných slov ne proti mé osobě, nýbrž proti církvi, která mě živila od mého dětství až do nynějška a od které se nijak nezamýšlím oddělit; nemám v úmyslu mluvit o ní stejně, a proto neoplatím nadávkou ani zlým za zlé.“ Rovněž: „Odpovím mu ve věcech bezvýznamných a nepatrných, aby se sobě nezdál moudrým ve věcech důkladných a důležitých.“ Rovněž: „Když se některé věci podávají způsobem vypravovacím, tedy se vyjadřují jen věci základní, jiné se pak domyslí, jako (Luk. 7,36): „Prosil pak Ježíše jeden z Farizejů, aby jedl chléb“, ale když se řeč přenáší způsobem nařizovacím nebo obrazným, je zcela vyjádřeno, jako o Melchisedechovi „vynesl chléb a víno“ (Gen. 14, 18) a 3. (Král. 19, 6-8) (dnes 1. Král.); tak jak je u (Jana 6, 51), kde se praví jen o chlebu: „Bude-li kdo jísti ten chléb, živ bude na věky.“ Rovněž: „Je dohadování učitelů, zda Kristus po vzkříšení pil nebo ne. Někteří učitelé tvrdí, že nikoli.“ Ale když se ho Rokycana zeptal, kteří jsou to učitelé, nemohl povědět žádného, protože to jest proti textu (Sk. 10, 13). Také: „Ani jedna ani druhá způsob není nezbytná s určitostí.“ Rovněž: „V tom jest rozdíl mezi námi: vy tvrdíte, že pro spasení je nezbytné přijímati podobojí způsobou, my tvrdíme, že ne podobojí způsobou, nýbrž pod jednou.“ Rovněž: „Ve všech svých vývodech nezamýšlím nic jiného než dokazovati toliko tvrzení negativní, že totiž přijímání podobojí způsobou není nezbytné.“ Rovněž: „Za nejmocnější důvod pokládají protivníci onen výrok (Jan 6, 53): „Nebudete-li jísti“, a jestliže jim nedokážou to co zamýšlejí dokázat, pak žádným jiným. Tak jako nemůže-li papež dát rozhřešení, následuje z toho, že toho nemůže ani žádný jiný pouhý člověk; a nemůže-li král dobýt hradu, pak toho nemůže ani pouhý rytíř.“

V pátek 3. dubna pokračoval Stojkovič v replice proti replice Rokycanově. Nejprve pravil: „Protivník uvedl Lyru proti sobě samému, tak jako židé uváděli knihy, v nichž je obsaženo o Kristovi svědectví dostačující proti

nim.“ Rovněž: „je třeba více dbát církevních učitelů, kteří se více shodují ve výrociích se Zákonem, i jsou-li novější, a když je jejich mínění církvi více přijímáno a více schvalováno, mají býti spíše uznáváni.“ Rovněž: „Neuváděl jsem autoritativních výroků proti, abych dokázal nezbytnost jedné způsobu nebo odsouzení obojí způsobu, nýbrž činil jsem tak k důkazu, že je dovoleno podávati pod jednou způsobou.“ Rovněž: „Církev smí měniti všechno jiné, co se v církvi zachovává, mimo přikázání.“ A když mu bylo řečeno: „Také přikázání Boží, jak dříve přednesl?“ a když promluvil také Engliš, pravil Stojkovič: „Mistře Petře, mlčte, s vámi nemám co dělat.“ Engliš odpověděl: „Díky, svatý otče!“ A tu se ozvalo trochu smíchu.

Rovněž: „Nehřešili učitelé, jako Augustin, Donát, Cyprián atd. podávající podobojí způsobou, ani nyní nehřeší, podávajíc pod jednou.“ Rovněž: „Kdo tvrdí, že Kristovo přikázání není přikázání a nepřikázání je přikázání, těžce hřeší, protože přidává nebo ubírá. A to proti onomu místu apokalypsy v poslední kapitole (Zj. 22, 18): „Jestliže by kdo přidal k těmto věcem.“ atd. Rovněž pravil Dubrovničan: „Nezamýšlím dokazovati nezbytnost jedné způsobu ani odsuzovati přijímání podobojí, nýbrž dokazovati oprávnění církve, která může podle potřeby, času a místa upravovati a měniti.“ Rovněž: „Duch svatý napřed upravil v Starém zákoně rozmanitost předobrazů, že hned to jest předobraz přijímání pod jednou, hned však se to stává předobrazem podobojí.“ Rovněž: „Třebaže spadá přijímání svátosti pod přikázání, nespadá pod ně způsob, přijímati tak nebo onak.“ Rovněž: „To, co se v Písmě dokazuje v doslovném smyslu, je také přesvědčivé v duchovním nebo obrazném, jako umučení Kristovo (Iz. 53, 3nn.). To také dokázal Kristus u (Jan. (3, 14) povýšením hada. Totéž činí Pavel na mnohých místech a zvlášť k listě k Židům.“ Stejně tak: „Platí, že jediný činí výjimku v tom smyslu, že byl syn jediný matky své, (Mar. 7)⁶⁴ ale neplatí, že jediný vylučuje. Kdyby tedy snědl dnes protivník sousto chleba, měl by pokoj.“ Na to Rokycana: „Uvidíte, pozvěte mě na oběd!“ A tu se ozvalo trochu smíchu.

Jan Stojkovič chytře změnil svou argumentaci. Pokud by Rokycana přistoupil na to, že je možné přijímání podobojí i pod jednou, a že Kristus ani jedno z toho výslovně nenařizuje ani nezakazuje, zdánlivě by zvítězil, obhájiv oprávněnost přijímání podobojí. Jan z Dubrovníka by pak jednoduchým (a správným) logickým vyplýváním dokázal, že není-li přijímání pod jednou výslovným Kristovým nařízením, může ho církev svým rozhodnutím právoplatně zakázat. Rokycana v té době jistě veřejně nepopíral oprávnění církve zavádět/rušit zvyky, které písmo, apoštolská praxe či církevní učitelé atd. (dle chebského soudce) výslovně neupravuje normativním příkazem.

Tím se do značné míry ztížilo vyjednávání o tomto bodu, protože tím byl Rokycana nucen stát na nutnosti přijímání podobojí pro všechny, a nemohl v disputaci přistoupit na kompromisní zdobrovolnění přijímání: pod jednou/podobojí. Na otázku, proč mění své předchozí tvrzení o právu církve měnit Kristova nařízení Jan z Dubrovníka neodpověděl. Ke změně argumentace byl přiveden tím, že tvrzením o tomto právu církve zjevně porušoval Chebského soudce, což ostatně činil i potom, ale již ne způsobem tak evidentním. Zda k tomu byl vybídnut některými představiteli koncilu (například kardinálem Cesarinim), kteří si uvědomovali, že takové porušování domluvených pravidel disputace husity velice pobuřuje a předurčuje nezdar jednání, nebo se tak rozhodl sám, nevíme. Rovněž: „Nikde voda nepředstavovala krev, jak snad chce protivník, III. Král. (19) (tj. dnes I. Král. (19,5-8), Jan (7,37), ale zajisté jednotu církve, pro jejíž označení se přimíchává při obětování voda do vína. Rovněž: „U Luk. (22,19): „To čiňte“, kterýmžto výrokem je posvětil na kněze, tedy dříve přijímali jakožto laikové první způsobu. Potom dal jim kalich a nařídil jim jako kněžím, to jakožto příkaz, aby to činili na jeho památku.“ Rovněž: „Při četbě všech učitelů bylo mně jasně zřejmé, že přijímání podobojí způsobou nikterak nespadá pod příkázání.“ Rovněž: „Kristus přikázal křtít laiky, jak je zřejmé v poslední kapitole (Mat. 28, 19),

⁶⁴ Zřejmě omylem místo Lukáše (7,12)

v poslední kapitole (Mar. 16, 15-16) atd. A třebaš to ani nebylo o nich napsáno, přece, protože plnili Kristovo přikázání, nezanedbali ani toto; ale nebylo přikázáním, aby podávali laikům, proto, poněvadž to není napsáno, mohli od toho upustit kromě Pavla, který nemohl Korintské, obrácené z pohanstva, kteří měli ve zvyku pítí krev, od toho odvrátit, proto jim to povolil.

Rovněž: „(I. Kor. 11, 23): „Já zajisté, přijal jsem od pána“ atd., apoštol přijal to od Krista jako učení, ale ne jako přikázání, tak jako služebník přijímá od pána příkaz, ale spíše jako žák přijímá od učitele jako poučení.“

Rovněž: „Ve vlastním smyslu vzývání patří kněžím podle Jeronýma k onomu místu. (I. Kor. 1, 2) „se všichni, kteří vzývají jméno“. rovněž (I. Kor. 11, 28): „Zkusiž tedy sám sebe“ atd., zkouška spadá pod přikázání, ale jídlo a pití nikoliv, protože apoštol mluví formou vyprávění. A tak se nařizuje zkouška, když se praví: „Zkusiž tedy sám sebe člověk“, ale o přijímání se vypráví: „z onoho chleba jez“, totiž jen laik, „a z toho kalicha pij“, totiž kněz, když předtím přijal pod první způsobou.“ Rovněž: „Kristova krev se přijímá a pije pod způsobou chleba, jak bylo řečeno a dokázáno.

Tady Jan Stojkovič mluví sám proti sobě, protože úplně nestydatě vsouvá k písmu nedokazatelný přídavek, z textu nikterak nevyplývající; jez, totiž jen laik, pij, totiž kněz, když předtím přijal pod první způsobou. Takové přidávání předtím označil za vážný hřích a chybu.

Rovněž protivník se dovolával Petra Valdenského a jindy ho odmítal, říká, že je jedním z nových učitelů, a tak ho uznává, kde je pro něho, a zamítá, kde je proti němu. A tak skoro činí všem církevním učitelům.“ Ale Rokycana se proti tomu ohradil. Rovněž: „Předložku „citra“ vykládal protivník slovy „id est praeter“.“ Ale Rokycana ho vyvrátil, že se to tak nestalo, nýbrž s předložkou „praeter“ vyloženou „id est ante“ tj. předtím.⁶⁵

Když byl skončen akt onoho dne, povstal Rokycana a žádal spis, ale on, totiž Jan Stojkovič, odmítl a řekl: „Jestliže ho neopíšu, nedám ho, protože

⁶⁵ citra= z této strany, id est praeter= to je napřed. Praeter= napřed(o místě) mimo (o výluce) id est ante=to je napřed. Což je v pořádku, první varianta by skutečně neodpovídala.

tam mám mezi řádky poznamenány některé vážné věci proti vám; za druhé, protože vy jste mně nedal mé sepsání, abych je opravil.“ Rokycana pravil: „Chci je dáti, ale pod takovou podmínkou, aby byl můj žák přítomen při opravě, protože říkám přímo, bál jsem se, abyste něco nevyškrabal a potom nezapřel; a to mnozí těžce nesli s reptáním. Potom obvinil jménem poslu Stojkoviče za to, že řekl: „Češi mne nechtějí vyslechnout, hledají vytáčky. Proto, když jste to nikdy od nás neslyšel, a přece jste to řekl, přenecháváme to vašemu svědomí.“ A Jan Stojkovič pravil: „Díky vám, že to přenecháváte mému svědomí.“

Jan Stojkovič obhajoval svoji tezi a zřejmě jeho prudká povaha má na svědomí, že si neodpustil útok proti Rokycanovi. Řekl, že nemá v úmyslu snižovat svou rodnou univerzitu.⁶⁶ Tehdy odpověděl Rokycana: „Chcete jen, říkáte, bránit svou zápornou tezi a utrousil jste tam mnoho jiného; také nechcete snižovat univerzitu. V čem? Povězte to, vždyť ani já nechci snižovat svou univerzitu.“ Nejprve se Stojkovič bránil odpovědi; potom pravil, že je stanoveno, aby žádný doktor neodpovídal mistrovi umění; ale poněvadž to je ve věci víry, proto odpovím.“

To si vzpomněl brzo, že nemůže vést disputaci s pouhým mistrem svobodných umění; Rokycanou. Proč se potom hlásil jako jeho oponent. Je to jenom snaha Rokycanu urazit a vyprovokovat, o což se Jan Stojkovič snažil již od začátku. Taky ho za to určitě koncilní představitelé kárali, protože tím kazil všechno jednání. Rokycana mu odvětil: „Jan z Dubrovníka není lepší než Kristus, ani Jan Rokycana není horší než ďábel, a přece Kristus vyvracel ďábla a jemu odpovídal.“ Mezi tím Jan Stojkovič mnoho mluvil. Rokycana pravil: „Vy jste z řádu kazatelů, musíte tedy mnoho mluvit,“ a tu se strhl smích.

Rovněž Stojkovič v jednom rozlišování pravil, že svátost oltářní není, pokud se týče laiků, svátostí nezbytně potřebnou, jak tvrdí Alexandr z Halesu a Bonaventura. „Ale já to netvrdím, ani opak toho, protože církev nerozhodla ani tak ani onak;“ a potom to vysvětlil, řka: „církev nerozhodla, že je to

příkázání Kristovo.“ Rovněž jednu tezi ani nepopřel ani nepřipustil. Rokycana pravil: „Nebojte se!“ a tu se strhl smích. Tehdy povstal jeden mnich z benediktinského řádu a pravil: „Je to předpoklad ve věcech víry, budiž připuštěn.“ Jan Stojkovič mu řekl: „Pojďte a připusťte mu to!“

Mnich řekl: „Já bych odpověděl hned bez knihy.“ Tehdy nařídil legát, aby nikdo nemluvil. A černý mnich se přece ozval: „Zatím, nebude-li něco proti víře, zdržím se mluvení.“ A tu mu kázal kardinál vyjít; ale když mu potom uložil mlčení prokurátor koncilu, zůstal.

A tak když Rokycana dále dokazoval, nikdy nechtěl Jan Stojkovič odpovídat k věci, nýbrž mlčel nebo učinil jen vysvětlivku, potom i toho nechal. Rovněž Jan Stojkovič pravil: „Při výrocích doktorů nemá se obracet pozornost jen na některé jednotlivé místo, nýbrž na všechna, protože co na jednom místě vynechají, doplňují na jiném.“ Po konci aktu vstal mistr Petr Engliš. Tehdy pravil Jan Stojkovič: „Mistr Jan Rokycana se už zdráhá dále mluvit, ať tedy odpoví některý jiný doktor mistru Petru Englišovi, a také já si odpočinu.“ Tehdy Rokycana pravil: „Nezdráhám se, ale otcové rozhodli, abych přestal, chcete-li však, budu se s vámi dále příti.“

V sobotu 4. dubna vyvracel Jiljí Carlerii Mikuláše Biskupce a když domluvil řekl mu Rokycana: „Nechtěl bych, mistře Jiljí, aby měli v Čechách vaše spisy, kterých jste se dovolával pro případy usmrcení, sice by bylo při dobývání měst a hradů a v jiných válkách zahubeno mnoho těch, kteří byli jinak zachováni při životě.

Proto nebyli usmrceni ani mnozí zrádcové v době, kdy vtrhl do Prahy Hynek s několika sty jízdních, které jsem s ostatními kněžími zachránil při životě v téže době tak, že jsem vyšel v komži a chytal jsem některé a vystavoval jsem sebe sama nebezpečství, takže jsem měl komži potřísněnou krví atd.⁶⁷ O šibenicích říkám, že v Praze nebyl po mnoho let

⁶⁶ Pařížskou univerzitu.

⁶⁷ Roku 1427 Hynek s Kolštýna se Smiřickým a jinými vtrhli s 600 jezdcí do Prahy, neuspěli a ozbrojený dav je chtěl pobít, Ale Rokycana si vzal komži aby ho lidé poznali a pod tou komží je vodil do vězení, aby je uchránil smrti, přitom na jeho komži utkvěla krev. Staré letopisy, Prameny dějin českých, nová řada, II. díl, vydali a poznámkami opatřili **Alena M. Černá, Petr Čornej, Markéta Kłosová**, CMS, Filosofía, Praha 2003 s. 142

nikdo oběšen; neboť v Starém zákoně nebyla trestem zloděje smrt, leda když při tom předcházelo zvláštní znamení, jako bylo při krádeži Acharově (Joz. 7,25-27), který ukradl stříbrnou hůl. V Starém zákoně za jednu krávu musel dát zloděj pět krav nebo po případě byl dán do otroctví.

A nyní, jestliže se někdo opije, nepovažují to za žádný hřích, takový má podle českého přísloví „trojí cestu“, takže okolostojící nebo mimojdoucí a kdo ho vidí, se mu smějí; a jestliže cizoloží, není trestán smrtí; zato ukradne-li koně, je oběšen proto, aby bylo potrestáno vlastní bezpráví; a jestliže někdy ukradne někdo maličkost, dříve než je doveden před soudce, je zbit a příliš krutě se s ním nakládá. A přece je cizoložství větší hřích, než kdyby někdo ukradl sto koní atd.“ A tu ho v tichosti pozorně poslouchali.

Rokycana požádal Stojkoviče, aby mu dal opis výroků nebo replik proti jeho výrokům. Tehdy řekl legát: „Dnes dostanete jeden sextern a snad zítra druhý.“ Potom pravil legát o rozpravě: „Včera bylo mnoho nadávek; kdyby se to tedy mělo opět díti dnes, bylo by lépe toho nechat.“

Po obědě přišel k Čechům mnich z řádu kazatelů, Mikuláš Čech a žádal jménem koncilu, aby se dnes upustilo od rozpravy. Všichni souhlasili, ale Rokycana si postavil hlavu a naprosto odmítl. Když přišla hodina a vstoupili jsme do koncilu, povstal Rokycana a Jan Stojkovič a počali se přít. Ale byla to jen tahanice o slova, protože Stojkovič připustil co chtěl, a popřel, co se mu nelíbilo, třebaže šlo o přesné znění výroků doktorů, jako Scota, Tomáše Akvinského, Petra de Palude, a někdy také přerušil řeč Rokycanovu. Nakonec chtěl všeho nechat, protože Rokycana proti němu vychrlil mnoho slov, po nichž někdy následoval jen hlasitý řehot.

Podobně se stalo, když povstal Engliš a chtěl mluvit. Proto Jan Stojkovič pravil: „V prvním svém aktu jsem řekl mistrovi Janovi z Rokycan, že chci odpovídati na jeho důvody včera a dnes, což jsem také učinil, ačkoli to pro věc samu nemá významu, totiž že přijímání podobojí způsobou je přikázáním, pokud se týče nekněží, v předpokladu, že se onen text Janův (6,53-55) rozumí o svátostném přijímání, ale s tím sotva bude spokojen.“ Rokycana odpověděl: „Jenom to zkuste, nepřipustit mi to, a uvidíte, co se

stane. Ale co se týče toho, že to chcete připustit jen jako předpoklad, rozumím dobře, co z toho následuje.“

A tak Jan Stojkovič mluvil dál: „Když jste tedy všichni i jednotlivci slyšeli, že jsem vykonal, k čemu jsem se zavázal, žádám, aby byl obžalovaný zproštěn,“ a ukázal skoro dvacet velkých sexternů⁶⁸ řka: „Ty jsem sebral v postě, proto bych si také rád odpočinul.“ A Rokycana mu odpověděl: „Dám odpověď a začnu od konce: Když mistr Jan z Dubrovníka žádá, aby byl jako obžalovaný zproštěn, přiznává, že je vinen o přijímání, které zamýšlel vyvrátiti, ale nemohl. Vidíte tedy, jak sám přiznává, že je vinen!“ A tu se strhl nadmíru velký smích. Potom Rokycana dodal: „Jako každý rok, tak i zítra zpívá se v kostele: „Jeden pak z nich, jménem Kaifáš“ atd. (Jan 11,49n.) prorokoval nevěda, co říká; tak onen mistr Jan z Dubrovníka,“ a opět smích. Tehdy pravil auditor: „Mistr Jan z Rokycan mluvil tak, aby vzbudil smích.“ Odpověděl mu: Jistě ne, já mám za to, že je vinen.“ Ujišťoval pak Rokycana přede všemi, že ač má ještě mnoho co říci, chtěl by to prosít; a Jan z Dubrovníka se zavázal, že chce odpovídat všem nejen ve dvou dnech, nýbrž tak dlouho, pokud bude libo.

V témže aktu chtěl také Jan Stojkovič dokazovat svou tezi, totiž, že svátostné přijímání není zavedeno z přikázání Kristova; dovolával se proti Rokycanovi a proti přijímání maličkových mistra Jana Husa. Rokycana mu pravil: „Nutnost přijímání chápe mistr Hus jako naprostou nezbytnost, což ani my netvrdíme; o maličkových pravým, že i my držíme, že mohou být spaseni bez něho, proto praví Tomáš při křtu: „„Maličcí přijímají svátost oltářní v záslibu.““

Po obědě o třetí hodině jsme se sešli do koncilu. Povstal Rokycana a dokazoval Stojkovičovi, že by mu chtěl z předpokladu připustit, že se text Janův 6,(53-56) může rozumět o svátostném přijímání. A tak mu (Stojkovič) prostě připustil, že se onen text Janův bude rozumět o svátostném jídle i o přikázání, ale ne podobou způsobu. Tehdy Jan Stojkovič popřel, že je to výrok Eusebiův, když nevidí originál, ale pravil:

„Kdyby to byl výrok Eusebiův, že by se měl spíše rozuměti o proměňování.“ Tehdy povstal jeden biskup, bílý mnich (premonstrát) , a pravil o Husovi takto: „Mistr Jan Hus popřel, že předložené články jsou jeho, a potom mu ukázali jeho ruku; tehdy řekl, že by chtěl s tou knihou zemřítí;“ a strhl se veliký smích pro Husovo slovo.

Rovněž odmítl Jan Stojkovič Eusebia slovy: „Vy jste odmítli Tomáše Valdena, ctihodného muže.“ Jemu Rokycana: „Vím, že je to učitel nový, zemřelý před šesti nebo sedmi lety, napsal zřejmou nepravdu o Češích, totiž, že si položí skývku chleba na hůl a říkají: „Jsi-li syn Boží, sestup dolů,“ což nikdy nikdo neslyšel ani neviděl⁶⁹; proto nemá být připodobňován k svatému Eusebiovi, jehož starou původní knihu mám v Praze a z ní jsem napsal onen výrok a z milosti Boží ukážu ji vyslancům, kteří mají být vysláni od koncilu, až tam přijdou.“

Rovněž pravil Jan Stojkovič: „Ať kdo přijímá pod jednou nebo pod oběma způsoby, plní přikázání Kristovo. I z toho přijal Rokycana, že ten, kdo přijímá pod dvojí způsobou, plní přikázání Kristovo, protože se k pravdivosti rozlučovacího tvrzení vyžaduje pravdivost jedné části; jak jste tedy prohlásili Čechy za kacíře?“ A legát pravil: „Proč jste nazvali svatokrádci ty, kdo přijímají pod jednou způsobou?“ Povstal Petr Engliš a pravil: „Mně se nelíbí, aby se něco dalo pokradmu. Držíme to, že přijímání podobojí je z přikázání Kristova, a kdo přijímá pod jednou, plní také, pokud se týká první způsoby, přikázání Kristovo, ale má přijímat také druhou, chce-li cele plnit přikázání Kristovo.“ A jeho slova potvrdil Rokycana: „Pokud se nás týká, je zřejmá pravdivost rozlučovacího tvrzení, kterou plníme my, ale netvrdíme, že se jen pod jednou cele plní přikázání Kristovo.“

Rovněž se proti nezbytnosti svátostného přijímání dovolával Jan Stojkovič Jana Husa, tak jako to udělal předešlou sobotu. Jemu Rokycana: „Ten mluví o naprosté nezbytnosti. Také máte věděti, nechci soudit o Husovi nic

⁶⁸ Asi 480 stran.

⁶⁹ I když je možné, že některé radikální husitské sekty podobné věci praktikovaly.

jistého; je-li v pekle, muč ho věčně, Pane Bože, je-li však v nebi, pomsti Pane Bože krev nevinnou!

Tvrdím, že byl knězem velmi vzorným, a ač jsem byl na mnohých jeho kázáních, skoro na tisíce, nikdy jsem neslyšel nějaký blud. Proto chcete-li se ho dovolávat proti nezbytnosti, uznejte ho pro nezbytnost přijímání podobojí způsobou, tak jako napsal ve vězení v Kostnici jistému knězi Havlíkovi, a jeho vlastnoruční text máme v Praze.“ A ještě Rokycana dodal: „Pojďte se mnou do Prahy beze všeho strachu, slibuji vám bezpečnost pod ztrátou hrdla, že vám nikdo nezkříví vlas, ale musíte nechat doma vlečku.“ A tu se strhl veliký smích.

Později Rokycana ještě zopakoval body, v nichž se různí navzájem (husité s koncilem); „ale protože mají otcové mnoho projednávání pro poselství do Čech, a budou-li, jak doufám, vyslanci rozvážní, přijde všechno to k dobrému konci a svatému konci a svaté dohodě. Proto mistře zařídte, abyste byl připraven mně odpovídati, budu-li sem zpět poslán veřejně nebo soukromě, podle toho, co uznají druzí vyslanci a otcové. Za prvé my mluvíme o příkazu přijímání, vy však tvrdíte, že církev může z určitých a odůvodnitelných příčin podle různosti míst a dob přikázání a nařízení Kristova rušit, odstraňovat nebo měnit.

Za druhé tvrdíte, že knihy Božího zákona jak Nového, tak Starého mají svou závaznou platnost od církve. Za třetí tvrdíte, že se výklad 6. kapitoly Janovy nemá nijak vztahovati na svátostné jedení. Za čtvrté tvrdíte, že neplyne žádné dobro, žádný prospěch z přijímání podobojí způsobou. Za páté tvrdíte: Krev Kristova nemá žádný jiný způsob bytí než pod způsobou chleba jako vína. Za šesté tvrdíte: Přijímání pod jednou způsobou svátostnou je přijímání svátostného těla a krve našeho spasitele. Za sedmé tvrdíte, že přestupníci zákonů lidských tak jako Božích mají být trestáni. Já tvrdím, že „tak jako“ není znamením podobnosti.“ Tehdy mnich: „Tak jako jsou odsuzováni na věčnost druzí, tak první.“

Potom povstal Kostka a pravil. „Pro Boha! Již mnozí přátelé naši i vaši usmrceni na jedné i druhé straně, proto nechte na pokoji mistra Jana

Husa a zařídte se, aby po vašem příchodu s námi do Čech nastala svatá dohoda, v kterou doufáme.“ A jemu mnozí pravili: „Dejž to Bůh!“ A tak jsme odtamtud odešli.

IX. Postoje husitů a koncilu a přerušení jednání

Představitelé koncilu v čele s Cesarinim se mnohokrát snažili husity „nachytat“ a přimět, aby veřejně ukázali rozdílnost názoru jednotlivých husitských stran a skutečnou míru věroučné odlišnosti od římské církve. Cesarini stále chtěl po husitech vyjádření k některých dogmatickým článkům, zvláště k takovým, o kterých tušil, že se v nich husité od římské církve, nebo i mezi sebou liší. Cesarini prohlásil, že slyšel, že někteří nedrží učení, že může trvat případek bez podstaty, také že tvrdí, že chléb zůstává po posvěcení chlebem, a někteří, že mnoho doporučují Řeky. Na to chtěl Cesarini odpověď “věřím“ nebo “nevěřím“.

V pondělí 2. února se husité sešli, aby se dohodli o člancích námitek jim předložených a o odpovědi. Proto Rokycana, protože nechtěl koncilu tyto rozdíly odhalit, řekl: „Kristus nařídil některé věci pod trestem věčného zatracení, jak je zjevné z evangelií, a přece chtěl to mít skryto. Proto řekl mistr Jakoubek na smrtelné posteli a bylo při tom přítomno skoro dvanáct kněží: „Máte mít dvojí knihy, jedny pro své rozjímání, a s těmi nechodte před lid; jiné pak pro poučování lidu. A stran trvání chleba v svátosti buďte opatrní, abyste svátost nezbavili u lidu úcty; vidíte totiž, jak jsou lidé náchylní k opovrhování.“ Rovněž řekl Rokycana, že se mu nelíbí hojné obrazy. Také: Modlím se kanonické hodinky, ale ne vždycky, protože bývám zaměstnán jinými věcmi.“ A tak řešili větší počet věroučných článků, jež se měly předložit koncilu, ale přece se na žádném neshodli.

Z Juliánovy žádosti o vyjádření k věroučným článkům vyplývá, že koncilní představitelé měli povědomí o tom, že husitské strany nejsou tak jednotné, jak by se mohlo zdát.

V některých otázkách byla praxe jednotlivých husitských stran rozdílná a u některých otázek se husitům nechtělo odpovídat, aby nehoršili svou vyjednávací pozici vůči koncilu dalšími odlišnostmi od katolické církve. Informovanost koncilu dokládá to, že se husité neshodli na odpovědi na žádný článek, tedy, že články byly dobře zvoleny. To, že husité neodpověděli ani na ty články, ve kterých by se možná shodli (a tím ukázali svou rozlišnost od obecné církve), je možno přičítat zvláště Rokycanovi, jehož výklad o tom, že ne vše má být odhaleno, ukazuje na jeho opatrnost a protřelost v jednání. Rokycana tím zřejmě naznačuje, že není vhodné před koncilem zbytečně odkrývat karty. Nakonec se také husité v podstatě rozhodli na články neodpovědět, na základě toho, že k tomu nemají zmocnění a že jejich úkol na koncilu je obhájení čtyř artikulů.

To bylo logické, protože nejdřív bylo třeba zajistit dohodu o tomto společném programu husitů. Ukázání rozdílů mezi stranami na koncilu by oslabilo vyjednávací pozice husitů a koncilní otcové by se jistě snažili je rozdělit, jak se jim také později během jednání v Čechách, když zjistili opravdový vzájemný poměr husitských stran, podařilo.

Rokycana odpověděl jménem poselstva: „Jsme za to nevkładati jiné články s jejich projednáváním a vyříditi čtyři artikuly přijaté, aby nenastalo nějaké pomíšení“; a nakonec připojil: „Tak také máme v úmluvách a tak mně kážou pověděti.“

Jemu odpověděl legát: „A snad právě to bude po chuti i jiným otcům,“ a ti všichni řekli: „Ano.“ Později Rokycana sdělil koncilu, že: „Také co držíme o církvi, povíme vám časem.“

Husité byli zjevně nespokojeni s průběhem jednání a to nejen s vystoupeními Jana Stojkoviče, na které od jisté doby Prokop s Kostkou nechodili, ale protože jim bylo jasné, že koncil je jen zdržuje a není ochoten vyhovět jejich požadavkům, ani jim skutečně naslouchat a hodnotit jejich zakotvenost v Božím zákonu. Tak když si vévoda Vilém husitům stěžoval, že jim bylo dáno svobodné slyšení, a tak by je i oni měli dodržovat, že

možnost odpovědi jim přece nebude upřena, Beneš mu na to odpověděl, že nejsou dodržovány věci husitům v Chebu slíbené. Vévoda se vyslovil proti jakémukoli porušování dohod, s tím, že k těmto dohodám přivěsil svou pečeť. Husité opakovaně žádali, aby se jednalo podle chebských úmluv, hlavně ve věci rozhodčí autority a stále žádali, aby nikdo nemluvil jen svým jménem, nýbrž podle úmluv jménem koncilu. Cesarini potvrdil odhodlání koncilu respektovat Chebského soudce, ale stavěl se proti tomu, aby oponenti mluvili jménem koncilu, protože, ten nemůže měnit své rozhodnutí a každý z členů koncilu by se k projednávaným otázkám chtěl vyjádřit, čímž by se jednání neúměrně protahovalo. Také nabízel husitům sjednocení s koncilem, protože tak by dostali možnost spolurozhodovat o otázkách projednávaných na koncilu.

Husité v jednání s ním naopak argumentovali prodlužováním jednání tím, že každý z doktorů mluví svým jménem, takže to co řekne není závazné, a husité na to potom nemohou správně reagovat, protože po jejich odpovědi můžou oponenti své řeči měnit a tak pořád dokola. Pro koncil pak že bude stejně těžké rozhodovat, jako by tito doktoři nic neřekli.

Husité mezi sebou o tomto požadavku diskutovali a 8. února se mimo Pražanů shodli na tom, že mají všichni mluvit jménem koncilu a ty že vyslechnou. Husitské strany se samy dlouho nemohly domluvit, zda budou trvat na tom, aby každý mluvil jménem koncilu. Nakonec se k tomu rozhodly. Rokycana, i když původně byl proti tomuto požadavku, nakonec souhlasil: „Dobrá souhlasím, protože se to jinak nemůže dít, ale vzejde-li z toho nějaké zlo, nechci mít na tom podíl.“ Husité potom oznámili arcibiskupovi svůj požadavek, aby proti jejich třem tezím vystoupili tři řečníci s tezemi jménem koncilu. Tomuto požadavku nebylo vyhověno, ale byla slíbena stručnost a rozšafný⁷⁰ způsob slovního dokazování. Mistr Petr Engliš navrhl, aby doktoři mluvili jménem koncilu, ale ne s platností konečného rozhodnutí.

⁷⁰ opatrný, prozřetelný, poctivý, **František Šimek**, SLOVNÍČEK STARÉ ČEŠTINY, Orbis 1947

K legátovi byli posláni čtyři členové poselstva, aby mu řekli, za prvé: „Chtějí-li někteří proti našim artikulům přednésti teze, aby to učinili jménem koncilu; za druhé, bude-li se vám zdáti záhodným jednat odděleně s určitými osobami, žádáme, aby onen oponent, totiž Jan Stojkovič, měl repliku.“ Cesarini nakonec jménem koncilu odpověděl: „Budou mluvit tři jménem koncilu, ne však s konečnou platností.“

Když byl skončen celý akt Jana Stojkoviče, poradil se legát s druhými kardinály a pravil: „Mistr Jan z Dubrovníka přednesl tezi proti prvnímu artikulu. Ještě jsou tři, ale protože jste si včera, čeští poslové, přáli, aby každý, kdo by něco mluvil, mluvil to jménem koncilu: nyní tedy vyvoluje koncil tyto tři muže, totiž mistra Jiljího, který přednese o hříších; dominikána bratra Jindřicha, doktora teologie, který přednese o slově Božím, a pana auditora k projevu o světském panování duchovenstva; ale všichni promluví ne s konečnou platností, protože tento svatý sbor bude mít možnost ubrat nebo přidat, když se mu uzdá. A ti budou mluvit s veškerou uctivostí a v pokoji; kdyby se však v něčem uchýlili, nechtějí tím důstojní otcové, aby byl porušen glejt, protože tento koncil chce, aby byly glejt i úmluvy chebské do poslední tečky neporušitelně zachovány. Doufáme však o nich, že to neučiní.“

Tehdy Rokycana po poradě pravil: „Poslové žádají aby se těšili téže výsadě, kdyby totiž někdo vybočil z mezí, aby mohl být opraven od své družiny.“

Nařčení z porušení chebských dohod se koncil obával a odmítal ho hlavně proto, že by se mohlo stát záminkou, kvůli které by s nimi husitské poselstvo přerušilo jednání, což by fatálně poškodilo kredit koncilu samotného a zřejmě by vedlo i k jeho rozpuštění.

Druhým, neméně závažným důvodem bylo zřejmě i to, že by se kvůli porušení chebských dohod mohli ke koncilu otočit zády světští páni, kteří velice stáli o to, aby došlo k dohodě s husity, a tedy k zastavení bojů a stabilizaci politické i ekonomické situace ve střední Evropě. Proto byla tato říšská knížata garanty jednání s husity, jehož podmínky kdyby koncil porušil, dopustil by se vlastně na těchto pánech podvodu. Tito páni by

případně mohli uzavřít s husity separátní mírové smlouvy, což byl pro koncil obzvláště velký strašák, protože součástí takových smluv by jistě bylo i nějaké uznání husitských požadavků reformy církve. Říšští panovníci by totiž mohli přijít například na to, že by se mohli církevním majetkem značně obohatit, jak to ostatně na mnoha místech Evropy učinili o sto let později.

Proto také na konec koncil povolil z praktického hlediska pro církve nejméně bolestivý kalich, jehož povolením husitům sice církve přiznala, že není schopna je přimět k poslušnosti, ale v ostatních otázkách, které by měly praktický dopad na chod církve, její sílu a pravomoci, v podstatě koncil neustoupil.

Tak řekl Kostkovi u oběda kardinál sv. Petra Jan Cervantes: „O třech artikulech nebude těžkosti mezi námi, ale o čtvrtém,“ a dodal: „Podávati krev Kristovu obecnému lidu a dětem je velmi nebezpečné; sám bych podával lidem rozvázným, a kdybyste si to přáli ode mne, já bych dal; ale nerozvázným bych nedával.“ Uslyšev pak, že se Čechové na tom ustálili, totiž že chtějí podávati svátost podobojí způsobou všem věřícím, těžce to nesl. Stejně vykládal o obtížnosti přijetí artikulu o přijímání podobojí Cesarini Prokopovi. Ne všichni však byli v kontaktu s husity tak diplomatičtí, Rokycany se jeden biskup ptal, zda chce replikovat. A Rokycana odpověděl, že ano, biskup si ve vzteku odplivl stranou a pravil: „Vy nás chcete poučovat! Zdaž nevíme, co máme dělat? A kdyby přišli svatý Řehoř a svatý Pavel, ještě bychom dobře věděli, co máme dělat. Fuj! Chcete nás poučovat.“

Také proběhl pokus o obžalobu Petra Engliše, kterého královým jménem⁷¹ obvinili Angličané z toho, že je v Anglii obviněn z kacířství a nechce se dostavit, že byl vyobcován z církve a že chtěl spáchat atentát na krále. To potvrzoval také Petr Perdix. Petr Engliš se bránil a češi se za něj rázně postavili, hlavně Kostka. Rokycana za všechny shrnul. „Divíme se jedné věci, že doktor, jak praví, by chtěl sloužiti Českému království nade

všechna království kromě Anglie a Francie a tak mluví o mistru Petrovi, že je takový, čemuž však nevěříme, poněvadž jsme od něho neslyšeli nic špatného až do nynějška, a proto jsme usoudili, že to bylo řečeno ze závisti; také pošlete-li list do Království, Království jej zváží a dá vám odpověď.“

Když bylo zřejmé, že veřejnými slyšeními a replikami se těžko dosáhne nějaké dohody a všichni si uvědomili, že dohody bude dosaženo politickým jednáním a ne teologickou disputací, protože ani jedna strana nebyla ochotna uznat svou porážku v těchto hádáních, přišel Zdislav Tluksa z Buřenic, purkrabí na Karlštejně, katolík, odpovědný za bezpečnost husitského poselstva, oznámit nabídku k jednání o prvním artikulu, tedy přijímání podobojí mezi zástupci koncilu a husitů. Bylo domluveno, že husité vyslechnou osoby vybrané koncilem, a odpoví jim na návrhy.

Představitelé koncilu se domnívali, že zmenšením počtu účastníků jednání se snáze dojde k dohodě. Osobami vybranými koncilem byli kardinálové Julián Cesarini, svatého Petra v okovech Jan Cervantes a piacenzský Albert Branda, arcibiskup lyonský Amedeus de Talaru, biskupové řezenský Konrád ze Soestu, míšeňský Jan Hoffmann a jeden další biskup, doktor Jindřich Toke a auditor papežského paláce Jan Palomar a další. Tato komise byla ze strany koncilu zvolena dost nešťastně, protože někteří její členové jako Palomar, míšeňský biskup Hofman, řezenský biskup Konrád smírné dohodě s husity nepřáli. Koncil ústy legáta Cesariniho nabídl husitům, vtělení do koncilu, aby soudili společně s ostatními a byl odstraněn rozpor mezi koncilem, který tvrdí, že u něj je církev a husity, kteří tvrdí, že církev je u nich. Čechové prozatím vtělení do koncilu odmítli. Jako důvody uvedli, že by se uvedli v posměch, kdyby se vtělili do koncilu a potom se vrátili do Čech nesjednoceni. Také, že mezi nimi nemůže být pravá jednota, dokud se nemohou shodnout na věroučných otázkách, kdy husité tvrdí, že přijímání podobojí patří pod příkázání, a koncil tvrdí, že ne.

⁷¹ Jindřicha VI. krále Anglie.

Za třetí, že kdyby se vtělili, chtěli by mít možnost sloužit v kostele a dávat podobojí způsobem, což by se koncilu nelíbilo.

Na to po poradě odpověděl Julián Cesarini, že husité by jistě na posměch nebyli, neboť vtělením by zaručeně vznikla svatá jednota, po vtělení, že by je také společné tělo církve poučilo o pravdě ve věroučných otázkách. A sloužit podobojí že by mohli husité nadále ve svých domech do případného rozhodnutí. Husité hned neodpověděli, ponechávaje si čas na rozmyšlenou. Představitelé koncilu naléhali na jednotlivé členy husitského poselstva aby svolili připojení ke koncilu. Během pobytu husitů na koncilu je čím dál zřetelnější, že měli členy českého poselstva rozděleny, Cesarini a vévoda Vilém Prokopa a Kostku, Jan z Maulbronn Engliše atd.

Otázce přivtělení husitů ke koncilu Rokycana řekl během zasedání: „Kdybychom se vtělili, nemluvili bychom méně za naše artikuly než nyní a přivtělení odmítl, protože tím by husité ustoupili od principu svrchované autority Božího zákona: „Ustoupili bychom od úmluv v Chebu, protože bychom si vyvolili jiného soudce.“ „Také to vezte, že nezamýšlíme žádnému člověku nebo množství dáti posuzovat Písmo, protože každý člověk (je) lhář (Řím. 3,4) a všichni lidé mají omezovati volnost svých smyslů k poslušnosti Krista.“ A dále: „Navrhujeme prostředek nebo způsob: Vaše otcovské lásky vyslechly nás, a my jsme vyslechli vás. Vyjevte nám tedy, co chcete dělat.“ Také: „Řekli, že není dvacet osm článků, nýbrž šestatřicet, a poslední že jsou důležitější než těch osmadvacet. Pravíme: Až budou vyřízeny alespoň čtyři artikuly, bude-li to náležité, odpovíme i na ty ostatní.“

Tady prokázali husité velkou prozíravost, přivtělením ke koncilu by se museli podřídit jeho rozhodnutí a bylo jim jasné, že toto rozhodnutí jim nebude příznivé. Také se nevyjádřili k oněm dalším článkům, protože by tím ukázali nejednotnost husitství, jeho roztržštěnost na různé směry, které se k některým z těchto článků stavěli rozdílně.

Cesarini ještě na husity naléhal aby se ke koncilu připojili, vysvětloval jim výhody tohoto postupu a sliboval, že to pro husity nebude mít žádné negativní dopady a sliboval zachování Chebského soudce.

Husité po poradě prostřednictvím Rokycany odmítli přivtělení: „Naléháte tak bedlivě na ono vtělení: vězte, že už nám neprospívá učiniti je – vedou nás k tomu určité důvody; ale co se týče vašeho vyzvání, abychom poslali do Čech, vězte, že toho není potřebí, protože známe jejich smýšlení. Pokud jde o vaše tvrzení, že byly odedávna ukončovány těžkosti rozhodnutím obecných koncilů a že jsou zde zkušeni mužové: my víme, co nám udělal koncil kostnický a že se z toho vyvalilo mnoho zlého, začez nás i vás bude soudit Bůh a jedni i druzí budeme stát před soudnou stolicí Kristovou. Vězte také, že nám není žádný koncil evangeliem, proto se už vystříháme před takovými koncily. Tvrdíte, že jsme měli dostatečné slyšení: přiznáváme, že máme a že jsme měli slyšení, ale někdy s hlukem, někdy se smíchem a sykotem; to všechno snášíme.

A neslyšíme ani jednoho doktora proti přijímání podobojí způsobou, že by nebylo přikázáním proti nezbytnosti, a musíme to zvěstovati celému světu. Rovněž: Viděli jsme v Čechách všechny doktory ve vašich vyslancích, kromě Valdena a Vischekera. Rovněž tvrdíte: Cesta námi nabízená není cestou; my tvrdíme, že je to nejjistější a nejbližší cesta k žádanému cíli; neboť slyšíme, co jste řekli, že oni tři doktoři budou mluvit za koncil, ale koncil si vyhrazuje moc přidati, ubrati a opravit. Povězte už tedy, chcete-li něco přidati, ubrati nebo opravit, anebo trvati na jejich výrocích.“ Potom mluvil proti připojení Engliš, protože husité také chtějí, aby se nim ostatní vtělili v chápání prvotní církve a návratu k ní a k evangeliu. Také dal najevo, že husité si uvědomují oslabení svého hlasu po vtělení.

Po tomto jednání již husité projevovali vzrůstající netrpělivost, a když viděli, že koncil se nechystá k rozhodnutí, o čtyřech artikulech, sdělil koncilu jménem Českého poselstva rozhodnutí opustit koncil v případě, že nedojde k zásadnímu posunu v jednání: „V království jsme viděli list koncilu velmi laskavý; z jeho podnětu jsme sem spěšně přišli, doufajíce, že budeme míti rychlý konec. Nyní však nevidíme ani začátek, protože oni chtějí replikovati a my také, a oni znovu a my podobně atd., a tak nikdy nebude konce. Proto by nám to měli Češi velmi za zlé, když nevidíme

nějakého dobrého začátku, proč jsme zde tak dlouho protahovali svůj pobyt. Pročež prosíme a žádáme, abyste nás podle domluv dopravili do míst, odkud jste nás přijali.“

Na to Cesarini po poradě odpověděl, že bude nutno vyslechnout repliky, protože se každá ze stran domnívá, že zvolený soudce mluví pro ni. Auditor papežského paláce řekl, že žádná zvyklost nemá té závaznosti jako evangelium. Rokycana hned odpověděl: „Přáli bychom si –mluvím za sebe-, aby byla zmírněna strohost koncilu kostnického.“ Rovněž: „Až budeme v Čechách, usnesete-li se na něčem dobrém, budeme vděčni; pakli na něčem špatném, vězte, že to nepřijmeme.“ Jemu odpověděl za sebe legát: „Kostnický koncil hájil zvyklost a odsoudil ty, kteří tvrdí, že přijímání pod jednou je svatokrádeží. Také to tvrdím, že nevyslechnete-li repliky, nebude to čest pro vás.“ Rokycana kontroval: „My tvrdíme, že kdo může mít poučení a nechce, dopouští se svatokrádeže.“ Vpadl do řeči kardinál sv. Petra a pronesl tuto myšlenku: „Pro Boha, nemáme hledati, co je naše, nýbrž máme hledati, co je Ježíše Krista, a jeho pře se zde vede.“ A dával další argumenty, aby husité neagitovali s odchodem. Také vévoda opětovně vyjádřil touhu po sjednocení husitů s církví a mrzelo ho, že chtějí odjet.

Vévoda potom diskrétně oslovil husity skrze jistého Mikuláše⁷²s návrhem, kdyby mohl zaříditi, aby bylo přijetí artikulu o přijímání podobojí způsobou pro laiky prohlášeno svobodným, zda bychom se chtěli v ostatních věcech uskrovnit. Ale husité mu neodpověděli, protože se jim zdálo, že je to léčka. Nabídka k vtělení byla lákavá, zvláště když se husitům dostalo do rukou znění toho, co koncil rozumí vtělením. „Svatý koncil rozumí pod „vtělením“, pánům Čechům nabídnutým, pravou a dokonalou jednotu v bratrské lásce, a že se sami mají zavázat jen k tomu, k čemu všichni druzí, kteří již jsou vtělení. Předně totiž jsou povinni ti, kteří mají být vtělení, přísahati, že přispějí rozumnou radou podle Boha a svého svědomí v tom, o čem je třeba jednati, a že budou bedlivě pracovati za čest Boží, církve a samého koncilu.

Dále: Při úvahách a poradách a soudech mají vtělení plnou možnost citovati, předkládati a vykládati Svaté písmo a cokoli jiného, co se bude zdáti důvodným. Dále: Každý má státi na všem, co se má skrze koncil rozhodnouti, hlavně ve věci víry, protože tam zamýšlí svatý koncil souditi podle zákona Božího, praxe Kristovy, apoštolů a prvotní církve, svatých koncilů a učitelů, kteří se pravdivě o ni opírají.“ Tady se celý koncil přiznává výslovně k Chebskému soudci!

Koncil se také ve vysvětlení vtělení zavazoval vyhovět odůvodněným žádostem Čechů, hlavně ve věci artikulů. Husité si list opsali, ale vtělení přesto odmítli. Vévoda chtěl vědět, jakou jinou cestu k sjednocení vidí husité, a ti mu Rokycanovými ústy odpověděli: Kdybychom se vtělili, upustili bychom od soudce, a to nemáme v úmyslu. Rovněž nijak nezamýšlíme ústupkem se shodnouti na člověku (jako rozhodčím) ve věci víry. Rovněž bychom vtělením ustoupili od svého pověřovacího listu. Rovněž nechceme, aby naším soudcem byl koncil. Neboť třeba bychom, jsouce vtělení, mohli mluvit v shromáždění koncilu podle libosti, přece, kdyby koncil rozhodl o věci nám protivně, byli bychom zavázáni to držeti, a to nemáme v úmyslu učiniti.“ Rokycana přesto, že husité odmítli vévodovy návrhy, poděkoval za nabídku a pomoc po tom, co ještě diskutoval způsob řešení sporu o artikuly s Mikulášem. „První artikul, totiž o přijímání podobojí způsobou, je článek víry. Ten nesvěříte do rukou lidí, ale druhé tři se týkají nápravy mravů; k jejich uvedení v život budete zasedati s koncilem a budete moci říci vše, co se vám uzdá. A jemu hned odpověděl Rokycana: „také to je naše víra, že jsou křesťané povinni vystříhati se hříchu.“ Doktor řekl: „Moje podobně.“

Ani tato jednání se zástupci koncilu nevedla k výsledkům, tak bylo rozhodnuto, že každá strana zvolí k jednání čtyři osoby, které by jednaly o nějaké dohodě.

Po rozhodnutí, že se husité vrátí do Čech a s nimi pojedou k jednání vyslanci koncilu, to oznámili husitští poslové do Čech a žádali pro ně

⁷² Nebyl jím nikdo jiný, než Mikuláš Kusánský

glejty. Pozvání koncilního poselstva vysvětlili tím, že o některých věcech nechtějí jednat sami. Nabádají k tomu, aby se na sněmu sešlo co nejvíce účastníků.⁷³

Když se již husité chystali k odjezdu, vystoupil na koncilu Rokycana s výzvou, aby se obrátili ke Kristu a k jeho slavné matce a pozdravili ji „Zdravas Maria atd. Rovněž řekl: „My jsme ti, „Kteríž se octli na konci věků“, ba i v kalu v podobě rozkolů a rozdělení, která se dějí v církvi.“ Potom si ve své řeči na rozloučenou vzal za téma žalm (66,8): „požehnej nás Bůh, Bůh náš; a požehnej nás Bůh a bojtež se jeho všechny končiny země.“ „V tomto výroku je naznačena trojice osob a jednota podstaty. On požehnej nás a toto shromáždění, aby v něm byla svatost, rozumnost, ctnost, trpělivost, vítězství“ atd. Také: „Požehnej nás Bůh Otec, abychom byli silni proti nepravostem a k plnění dobrých skutků.“, „Požehnej nás Bůh Syn, abychom byli moudří, rozeznávají pravdu od nepravdy“, „Zítřej půjdeme a vy, otcové nejdůstojnější a důstojní a doktoři znamenití a ostatní v Kristu milovaní, modlete se a „žádejtež pokoje Jeruzalému“ atd. (Žalm. 121,6), aby jako přinesla holubice vypuštěná z archy zelenou ratolest (Gen. 8,11), tak vaši vyslanci posílaní do Čech, mohli přinést mír a pokoj.“, „Požehnej nás Otec a uděl horlivost moci proti nepravostem. Požehnej nás Syn a osviť nás moudrostí, vírou a chápavostí. Požehnej nás Duch, totiž zapal v nás oheň lásky.“,

„Ve slovech „Bojtež se ho všechny končiny země“ naznačuje se jednota podstaty, abychom se všichni sjednotili přilnutím ke Kristovi jako údy k hlavě. Neboť jako se akcidens, který silněji přilne k podstatě, obtížněji od ní odděluje, tak křesťan jakožto úd Kristův atd.: „Ano, zeptej se třebaš hovad a naučí tě“, (Job 12, 7). Bojí se totiž hovada odříznutí jednoho údu, oč více se mají bát křesťané!“ Potom děkoval koncilu slovy: „Vzdáváme díky důstojnému koncilu, že jsme byli pokojně vyslechnuti a měli jsme plné slyšení , také že glejt nám nebyl porušen. Rovněž děkujeme, že mnozí jsou

⁷³ František Palacký, Archiv Český III., v Praze 1844 396-7

příznivě naklonění Českému království, přejíce se jeho prospěchu. Rovněž děkujeme, že se mnozí v nás v městě Basileji setkali s uctivým zacházením; děkujeme také konšelům a celé obci. Rovněž žádáme, aby vaši vyslanci pracovali za jednotu, protože také budeme státi před soudnou stolicí Kristovou atd. Rovněž žádáme, aby se provedla náprava tak, aby vám mohl děkovat všechen lid.“ Podobně s mnichy, kteří nezachovávají svých řádů. Rovněž žádal, aby nebylo žádného strachu při vašich vyslancích o jejich glejty, „protože pro ně učiníme tolik, kolik vy pro nás.

To by také bylo nejvyšší zlo, kdyby se nezachovávaly glejty, poněvadž by tehdy nebylo žádné naděje na dohodu.“ Rovněž: „Slyšeli jsme, že články nám vytýkané byly poslány do jistých zemí, jako bychom je drželi, ale odpověď jsme dosud nedali, protože jsme nedostali odpověď od koncilu o čtyřech artikulích; ale jestliže jste nás o nich vyslechli, doufáme, že jste je rádi a mile přijali; proto dáme odpověď v Čechách, nebo snad, vrátíme-li se, zde.“ Rovněž: „Nic jiného si nepřejeme,- a to vám dáváme věděti-, jenom řídit se zákonem Páně.“ Dále: „Žádáme, jestliže někdo z nás zde nebo na jiném místě nerozvážně mluvil slovem, nebo něco učinil skutkem, abyste nám to neměli za zlé, ani aby nebyly pro to porušeny glejty.“, „Žádám na Janovi z Dubrovníka, aby vzal má slova a replikoval proti nim, nikoli proti slovům donašeče, tak jako učinil na mnoha místech, v čemž se mi děje veliká křivda.“ Potom mluvil Vilém Kostka, o králi polském a o uzavření smlouvy mezi ním a Českým královstvím⁷⁴ a o jeho sporu s řádem německých rytířů a nakonec pronesl pár slov Prokop Holý.

Ten připomněl, že husité přišli pro nápravu obecné církve a význam koncilu pokud by se mu podařilo reformy přijmout a jmenoval nejpalcivější problémy, jako majetky kněží, smilstvo a jeho tolerování, málo kázání umožňujícího napravení křesťanů a nahrazování Božího zákona lidskými výmysly.

⁷⁴ Šlo o smlouvu pabianickou z poloviny roku 1432 mezi králem Vladislavem a českými husity v čele s Prokopem Holým, jež reagovala na spojeneckou smlouvu litevského velkoknížete s řádem německých rytířů.

Cesarini se ještě naposledy pokusil husity zadržet v Basileji, s tím, že Zikmund má co nevidět přijet, ať tedy husité počkají pár dní, ale když husité poznamenali, že Zikmund často slibuje někam přijet a nedodrží to, viděl, že husité jsou pevně rozhodnutí odjet. Pronesl k nim tedy řeč o tom, že koncil, který je řízen duchem svatým reprezentuje obecnou církev, a že koncil se tedy nemůže mýlit a zdůraznil svou touhu po sjednocení. Prokopovi odpověděl, že nebylo dokázáno, že přijímání podobojí je Kristovo přikázání⁷⁵, že všichni nemůžou kázat, protože mají jiné starosti, ale že kážou skrze jiné. Také, že církev hříchy neschvaluje, ale musí je trpět, protože nemůže všechny soudně trestat (asi proto, že by všichni křesťané skončili v base). O majetku duchovních, že ho můžou vlastnit, ale ne jím vládnout, pouze rozhodovat o jeho užití (což z praktického hlediska není velký rozdíl). Nakonec poručil husity Duchu svatému a chtěl aby mu podali ruce. Někteří mu je podali a Rokycana vyjádřil, že se husité cítí jako rovnoprávná strana v jednání s koncilem, když oplatil Cesarinimu požehnání slovy: „Požehnej a zachovej Pán toto místo v míru a pokoji!“

Husité při odjezdu dostali dopis od jednoho člena koncilu, který vyzýval alespoň kněze, aby zůstali a pokud již nemají peníze, dala by se jim vyjednat půjčka, nebo by mohli žít Basileji v chudobě, což by korespondovalo s jejich odmítáním majetku duchovních. V úterý 14. dubna odjeli husité z Basileje.

X. Poselstvo koncilu v Čechách

S husity jeli do Čech vyslanci koncilu k dalšímu jednání v Praze. Byli to doktor Toke, probošt Parsperger a Jan z Maulbronn, kteří se účastnili již schůzky v Chebu. Dalšími členy koncilního poselstva byli doktor Carlerii a

⁷⁵ To zdůrazňuje také Šmahel, který upozorňuje, že na rozdíl od výborného doložení historické oprávněnosti kalicha z Písma, praxe i učitelů bylo Rokycanovo zdůvodnění nezbytnosti přijímání podobojí ke spáse

Jan Palomar, kteří se účastnili hádání s husity v Basileji. Stojkovič s Kalteisenem nebyli vybráni jako nevhodní pro diplomatické jednání s husity.⁷⁶

Důvody, pro které nebyli do poselstva zvoleni jsou zřejmé, jak je možno vidět z textu o událostech basilejských jednání. Stojkovič ani Kalteisen neskrývali svůj odpor k husitům a jejich programu a netajili se snahou o jejich potlačení jakýmkoli způsobem.

Dalšími členy poselstva byli biskupové Filibert z Coutances a augšpurský Petr z Schaumburku. Dále doktor Tomáš Ebendorfer z Haselbachu, tourský děkan Martin Berruer a z Oxfordu arcijáhen Alexandr Sparowe. Jak se později ukázalo, poslové neměli pouze vyjednávat s husity, ale také se pokusit o dohodu s konzervativními složkami husitského hnutí a tím oslabit husitství jako celek. To se jim dařilo lépe než samotné jednání o čtyřech artikulech. Cestou do Prahy se k poselstvu v Norimberku připojili vyslanci falckrabího Jana. Do Prahy dorazili všichni 8. května 1433. Husitské poselstvo se vracelo do Čech jistě nespokojeno s výsledky jednání, dalo-li se o jakých výsledcích vůbec hovořit.

Sněm, se kterým měli jednat se sešel až měsíc po jejich příjezdu a této časové proluky využili vyslanci koncilu k činnosti mimo vyjednávací i vpravdě špionážní. Sněm byl zahájen 12. června⁷⁷ a druhý den po jeho zahájení byli basilejští vyslanci pozváni k jeho jednání do Karolina. Rokycana vítal poselstvo výkladem o jednání českého poselstva v Basileji a po něm mluvili Filibert a Palomar. Shromáždění stavů jednalo s posly koncilu o čtyřech artikulech i o dalších dvaceti osmi člancích, ve kterých se husité rozcházel s koncilními doktory.⁷⁸

nepřesvědčivé, čehož si všiml i Prokop, který tento výklad doplnil. František Šmahel, **Husitská revoluce 3, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 262**

⁷⁶ **František Michálek Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 s. 143

⁷⁷ U **Bartoše**. Bartošek z Drahonice 15. června.

⁷⁸ přel. **Eva Kamínková**, Kronika Bartoška z Drahonice, in Ze zpráv a kronik doby husitské, Svoboda 1981, Praha s. 260-1.

Výzvědná i diplomatická činnost koncilních vyslanců se stala brzy terčem kritiky z mnoha stran, zvláště radikálního pražského kazatele Jakuba Vlka. Vyslanci koncilu měli oproti husitům výhodu úplné volnosti pohybu a jednání s kýmkoli chtěli. To se později ukázalo jako chyba husitů, na kterou zvláště polní vojska i samotná bratrstva Sirotků a Táborů doplatily. Zvláště Prokop Holý spoléhal na vojenskou sílu polních vojsk a intrikám koncilních vyslanců nevěnoval dostatečnou pozornost.⁷⁹

O dva dny později přednesl Palomar vlastní návrh koncilu na dohodu s husity. Obsahem návrhu byl již známý návrh Cesariniho, aby se husité podrobili koncilu a připojili se k němu.

Bylo předem jasné, že sněm tento návrh zamítne, zamítli ho již zástupci husitů během předchozího jednání v Basileji. Sněmovní výbor pověřil vypracováním odpovědi Rokycanu a Prokopa Holého, čímž chtěl demonstrovat jednotu husitstva a podporu těch, co byli vyjednávat s koncilem.

Jan Rokycana odpověděl 18. června v obsáhlém projevu, ve kterém návrhy koncilu naprosto odmítl. Prokop připomněl, kdo nese odpovědnosti za rozpoutání války, ale také, že husité po těchto válkách dosáhli například slyšení v Basileji. Za Koncilní vyslance odpověděl Palomar ostře polemicky o dva dny později a poukázal na to, že artikuly stejně nejsou v Čechách dodržovány.⁸⁰

Na jeho řeč bouřlivě reagovali okamžitě Rokycana, Prokop Holý a Mikuláš Biskupec. Ti byli spolu s Petrem Englišem hlavními vyjednávači husitské strany.

Palomar poznal, že příliš pokouší trpělivost husitů, ustoupil a odvedl pozornost žádostí o znění artikulů, na kterém se shodnou všechny strany a zmenšení počtu osob ve výboru. Rokycana tento pro všechny husitské strany přijatelný text artikulů urychleně sestavil. Do zmenšeného výboru byli za Čechy zvoleni Rokycana, Engliš, Biskupec, Oldřich ze Znojma,

⁷⁹ František Šmahel, *Husitská revoluce 3*, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 271

⁸⁰ Petr Čornej, *Velké dějiny zemí Koruny české V.*, Paseka 2000 s. 583

Prokop, Louda a hradecký farář Ambrož, Kostka z Postupic a Šimon od Bílého Lva.⁸¹

Svou řečí si husity získal doktor Toke, jehož stanovisko o kalichu nakonec koncil přijal! Tuto řeč pronesl Toke v Praze 23. června 1433.

I po zmenšení počtu osob ve výboru v něm měli zástupci bratrstev většinu a Palomarovi se tedy nepodařilo tímto tahem oslabit radikály, jak se domníval. Ve skupině, která jednala s koncilem, byli všichni čtyři zkušení obhájci artikulů. O vstřícnosti Prokopa Holého vůči koncilu nemohla být řeč a kněz Ambrož patřil k sirotčím radikálům.

Také si potom na jednání ve výboru stěžoval, což vedlo ke srážce s Rokycanou a Prokopem. Po ukončení sněmu zůstali koncilní vyslanci ještě týden v Praze a vyjednávali, zvláště s vysokou šlechtou a představiteli university. Hlavou husitů účastnících se těchto jednání s vyslanci koncilu se stal Menhart z Hradce. Smluvili se o společném postupu, jehož výsledkem byla porážka a zkáza polních vojsk.⁸² Tato separátní jednání se odehrávala na Týnské faře, kterou stranám zapůjčil pro tyto účely Rokycana. Nevíme, zda se účastnil jednání zaměřených proti bratrstvům, ale není to příliš pravděpodobné, protože k bitvě U Lipan se stavěl negativně a zřejmě by nepřivolil k tak otevřené zradě dosavadních spolubojovníků, zvláště ve spolupráci s koncilem a jeho představiteli, o nichž měl své mínění.

Po poznání, že jednání se takto nepohne z místa, rozhodli se vyslanci koncilu k ústupku. Nabídli, že pokud se husité podřídí v ostatních věcech, je šance na povolení kalicha. Tato nabídka byla ze strany koncilních vyslanců krokem krajní nouze, ke kterém přistoupili pouze když viděli, že hrozí nebezpečí úplného krachu jednání. Ebendorfer byl ostře proti této

⁸¹ **Bartoš** proti **Palackého** Ebendorferovi 707, kde udává místo Šimona Zikmunda Mandu z Kotečic. **Bartoš** se odvolává na Charlierovu zmínku 370.

⁸² **František Michálek Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966

s. 148. Naproti tomu **František Šmahel**, Husitská revoluce 3, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 272 tvrdí, že k zničení bratrstev se přiklání pouze menšina v čele s Menhartem, ale většina husitské šlechty nebyla ochotna k smlouvám, které by bratrstva poškozovaly.

nabídce. Husité předložili svůj návrh, ve kterém požadovali povolení všech čtyř artikulů v Čechách, na Moravě a pro všechny, kdo uznávají husitské zásady. To koncilní diplomaté odmítli a znovu jednali s husitskou šlechtou. Tohoto jednání se Rokycana účastnil a dal koncilním vyslancům zmírněný text požadavků, zvláště co se týče kněžské chudoby, proti jejímuž radikálnímu pojetí se stavěl on, univerzita i většina husitské šlechty.⁸³ Po dalším vyjednávání bylo smloueno, že husité vyšlou na koncil poselstvo, které bude zmocněno podepsat mír s koncilem, v případě, že ten podepíše požadavky husitů, definované sněmem. O znění textu se jednalo celý týden. Za posly byli vybráni Prokop z Plzně, Martin Lupáč a Matěj Louda z Písku.⁸⁴

XI. Předehra Lipan

Roku 1433 podnikli husité několik úspěšných zahraničních jízd a na návrh tábořského hejtmana Příbika z Klenového bylo rozhodnuto o obležení Plzně, centra královské strany v západních Čechách. Toto obléhání se považuje za počátek pádu polních vojsk. Zůstává otázkou, zda bylo obležení Plzně z politicko/taktického hlediska vhodným tahem, ale je jisté, že samotné provedení operace selhalo.

V Čechách se velice zhoršila situace Prokopa Holého jako vůdce táborů. Vyčítali mu nejen to, že během jednání v Basileji získalo jižní Německo zdarma příměří, ale hlavně, že pokračuje v jednání s koncilem, když se jasně se ukázala jeho neplodnost, na kterou mnozí táborité předem upozorňovali. Ústupky, které koncil skrze své vyslance husitům nabídl, jim připadaly směšně malé. Samotné obléhání Plzně se příliš nedařilo a

⁸³ Tvrdí to **František Šmahel**, *Husitská revoluce 3*, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 273

⁸⁴ přel. **Eva Kamínková**, *Kronika Bartoška z Drahonice*, in *Ze zpráv a kronik doby husitské*, Svoboda 1981, Praha s. 261.

zdaleka nepostupovalo tak, jak si možná husité představovali, takže ani tady si Prokop nemohl získat zpět otřesenou autoritu.

Po přetrvávajících obtížích při obléhání a zničení husitského voje, který si vyjel do Bavor pro zásoby se proti Prokopovi Holému táborští hejtmani vzbouřili a sesadili ho. Byl dokonce uvězněn, ale brzy nato propuštěn a vojsko opouští.

To samozřejmě uvítali koncilní vyjednavací, vracející se do Prahy k jednání, protože tím Tábor přišel o vedoucího činitele a autoritu, která snad mohla Tábority mohla vyvést z rostoucí krize. Koncil zatím čile vyjednával s husitskými pány a s některými mistry university⁸⁵ a oslabení husitských bratrstev jim bylo vítanou podporou.

Koncilní vyslanci již v této době dobře věděli, jaké jsou vztahy mezi jednotlivými husitskými stranami a frakcemi. Věděli již dobře, že za ústupky učiněné umírněným, tj. husitským pánům a pražskému svazu jsou tito ochotni nejen smluvit mír s církví a Říší, ale také se postavit polním vojskům. Nadvláda polních vojsk beztak nebyla pánům po chuti a tak si uvědomovali, že střet je nevyhnutelný.

Husitská šlechta tlačila také na duchovní, aby zmírnili své požadavky ohledně artikulů. Proti tomu se ostře stavěli táborští i sirotčí bohoslovci a opatrné stanovisko zaujímal i Rokycana, který byl proti radikálnímu výkladu artikulů, ale také proti přílišným ústupkům od husitských zásad.

K potlačení bratrstev se byla většina husitské šlechty ochotna spojit s katolickými pány, bez jejichž pomoci by zřejmě na spojené tábořsko-sirotčí svazy nestačili. V tomto úkolu jim pomáhalo to, že byli smluveni s Přibíkem s Klenového o jeho zradě bratrstev. Koncilní vyjednavací věděli, že hlavním ústupkem husitům bezpodmínečně musí být povolení kalicha.

Přesvědčit o tom koncil byl velice těžký úkol pro poselstvo, vracející se do Basileje sdělit předjednané podmínky.

⁸⁵ Hlavně s J. Příbramem a Prokopem z Plzně, **František Michálek Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 s. 154

Koncil vyslechl zprávu Filiberta, Palomara a Toka a 11. srpna přijal husitské zástupce. První mluvil m. Prokop z Plzně. Rozhodně vyložil husitské stanovisko o obranném rázu husitské vzpoury na obranu kalicha, který jim byl zjeven, a skončil žádostí, aby koncil provedl přísnou reformu a vyslyšením husitských požadavků si získal vděčnost všech, kdo touží po míru, zvláště Němců. Po něm mluvil Martin Lupáč, kněz pražského svazu a přednesl a odůvodnil žádost pražského sněmu. Také otevřeně kritizoval postup koncilu i jeho poselstva v Praze a zdůrazňoval úctu husitů ke kalichu a také k mistrům Husovi a Jakoubkovi. Nakonec poněkud zjemnil svou řeč formulacemi o upřímné touze po míru a sjednocení s koncilem.

Druhého dne zvolilo plénum osmičlennou komisi pro husitskou otázku, do níž byli zřejmě na Cesariniho návrh dosazeni vesměs členové koncilu z románských oblastí, s vědomím nesmiřitelnosti většiny Němců, zároveň ale prohlášeno, že do komise se může přihlásit kdokoli. Tím se komise velmi rozrostla. Cesarinimu se pomocí Palomara a Mikuláše Kusánského podařilo překonat odpor německých bohoslovců vůči ústupkům husitům ve věci kalicha, teprve po tom, co byli ujištěni, že se bude jednat o ústupek dočasný a jak to bude možné, bude odvolán.

Následovaly náročné porady, kde bylo Palomarem vysvětleno, že povolení kalicha způsobí válku mezi husitskými stranami a snad zničení nenáviděných polních vojsk. Na podporu míru s husity vystoupil řezenský biskup Konrád ze Soestu jménem Fridricha Hohenzollernského, falckrabího Jana a norimberské republiky. Po dalších jednáních došla komise k závěru, že je možno kalich povolit. Poněkud obavu měli představitelé koncilu z reakce papeže. Jan Palomar znovu přesvědčil shromáždění doktorů a prelátů, že pokud bude uspokojena smírlivější část husitstva, postaví se proti polním vojskům a sjednotí se s koncilem. Palomar také přednesl, že komise se usnesla na tom, že kalich nebyl v Kostnici zatracen zásadně, avšak odsoudila jeho svémocné zavedení husity, kteří se tím se vzbouřili proti církevní autoritě. Co ale z tohoto důvodu odmítla, může svou autoritou opět povolit.

Poměry v Čechách vysvětloval slovy: „Je to národ nezkrotný, ale ušlechtilý a nutno s ním zacházet jako s koněm nebo mezkem podobné povahy, dlouho velmi mírně a pěkně, až když se mu přehodí ohlávka a možno ho přivázat ve stáji.“⁸⁶ Potom mluvil v podobném duchu Cesarini a Palomar přečetl návrhy na provedení věci a to bylo svěřeno nové komisi.

Ta vypracovala řešení, které mělo být dáno vyslancům koncilu opět se vracějícím do Čech, Mikuláš Kusánský vymohl, aby byl do návrhu vložen bod, výrazně snižující hodnotu a přijatelnost návrhu zvláště pro husitská bratrstva. Stanovil totiž, že povolení kalicha platí pouze pro ty, kdo se jinak ve všem podrobí řádům církve.

2. Září skončilo jednání a čeští vyslanci byli povoláni na shromáždění koncilu. Cesarini jim oznámil, že odpovědi na žádosti sněmu donesou do Prahy čtyři vyslanci koncilu. Filibert, Palomar, Toke, a M. Martin Berruer. Z toho, že jim koncil hned neodpověděl, se husité domnívali, že rozhodnutí je zcela zamítavé. Netušili, že úkolem koncilního poselstva je hlavně dokončit organizaci vzpoury proti radikálům. Obě poselstva vyrazila společně a do Prahy dorazila 22. října.

Mezitím v Čechách pokračovalo obléhání Plzně a bylo zesíleno v polovině října sirotčím polním vojskem, které se vrátilo ze severu, kde dospělo až k břehům Baltu.

Obléhání však bylo čím dál víc neutěšeným a mimo rostoucí problémy se zásobováním obléhajících vojsk se také začaly šířit nemoci.

Sněm se sešel v Praze až 11. listopadu. Na návrh panstva byl 22. 12. 1433 ustanoven zemský správce, který by byl přijatelný i pro bratrstva. Byl jím Aleš Vřešťovský z Rýznburka, ze sirotčího svazu. K němu měla být zvolena dvanáctičlenná rada. Sněm mu ukládá kromě jiného také, že:

Má držet čtyři pražské artikuly.

- 1) Podobojí všem v Čechách a na Moravě a všem kdo drží s husity.

⁸⁶ František Michálek Bartoš, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 s. 158

- 2) Aby byli smrtelné hříchy a zvláště ty zjevné trestány těmi, jimž to přísluší.
- 3) Aby bylo slovo boží od kněží a jáhnů věrných svobodně a věrně kázáno.
- 4) Kněží času nového zákona nemají světsky panovat nad časným zbožím.⁸⁷

Když ohlásili na sněmu 21. listopadu vyslanci koncilu povolení kalicha, pokud se husité v ostatních věcech podřídí církvi, došli mohutného souhlasu.

Konečně se zdálo, že po dlouholetých bojích by mohl nastat mír. Jednání o znění dohody se měli účastnit kněží a mistři čtyř husitských stran: táborů, sirotků, Pražanů a pánů. Pouze zástupci pánů pochopitelně souhlasili bez výhrad. Všichni ostatní příliš nedůvěřovali ochotě koncilu. Vyslanci koncilu naléhali na rychlé uzavření dohody, slibovali hladké vyřízení ostatních sporných bodů v duchu chebských úmluv. Bylo jasné, že jakmile jednou husité podepíší mírové dohody a zaváží se k jejich plnění, těžko budou na usnesení něco měnit, a budou se muset podřítit koncilu v ostatních sporných bodech.

Nakonec přiměli basilejští diplomaté sněmovní vedení k tomu, že přesvědčili tábořské, sirotčí a pražské kněží aby 30. listopadu rukoudáním přijali úmluvy navržené koncilem, doplněné různými přáními kněží. Tedy: že trestání smrtelných hříchů patří do kompetence příslušných soudů, právo kázat mají kněží a jáhnové, kteří vykládají Boží slovo spravedlivě. O užitečnosti nebo spasitelnosti kalicha, natož jeho povinném užívání v Čechách a na Moravě návrh kompaktát mlčel. Duchovenské statky držené někým jiným uvalují na tyto osoby vinu svatokrádeže. Palomar a jeho kolegové si neuvědomili, že dohodu musí odsouhlasit sněm, který měl vážné námítky a požadavky. Koncilní vyslanci měli za to, že již dosáhli

⁸⁷ František Palacký, Archiv Český III., v Praze 1844 412-5

úplného vítězství, a žádali uzavření obecného příměří, ukončení obléhání Plzně a rozpuštění polních vojsk jako nepotřebných.

Husité se proti tomu rázně postavili, zástupcům šlechty i měst se samozřejmě nelíbilo hlavně ustanovení majetku církve⁸⁸. Jako podmínku konečného podepsání smluv stanovili závazné přijímání z kalicha po celých Čechách s odvoláním na to, že jinak nebude možné zastavit v Čechách neustále rozbroje mezi husity a katolíky, jako podmínku ukončení obléhání Plzně přímo stanovili, že se toto město poddá zemskému správci, zaplatí válečné náklady a přijme čtyři artikuly.⁸⁹ Tyto požadavky vyslanci koncilu důrazně odmítli a označili za porušení smluv.⁹⁰ Husité poslali do Basileje posla s tímto požadavkem, to ale koncil odmítl a podmínkou dalšího jednání ze své strany vyhlásil zastavení války.

XII. Lipany

Koncil potom naléhal na Zikmunda, aby se vypravil vyjednávat s těmi, kdo byli na jeho straně, nebo byli uspokojeni povolením kalicha a ochotni Zikmunda uznat.

Zikmund se z tohoto jednávání vymluvil. Když představitelé koncilu viděli, že s ním nyní nemohou počítat, pověřili jednáním s Čechy Jana Palomara, coby rázného a znalého poměrů v Čechách. Koncil a Zikmund ho vybavili značnou hotovostí, asi 8000 dukátů, za které chtěl najmout vojsko a zásobit obleženou Plzeň. K tomuto úkolu získal táboorského hejtmana Přibíka z Klenového, který zradil bratrstva a tento podnik úspěšně realizoval. S jinými českými pány vedl jednání o poskytnutí vojska. Poté

⁸⁸ Petr Čornej, Velké dějiny země Koruny české V., Paseka 2000 s. 603-4

⁸⁹ František Šmahel, Husitská revoluce 3, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 283

⁹⁰ Artikuly domluvené mezi námi a vámi, potvrzené rukoudáním, že nechcete vnášet žádné další nesnáze do jednání. Tak žádáme, abyste zůstali při původních dohodách a neodkládali dohodu. Pokud to neučiníte, ponese vinu za budoucí neštěstí z toho vzniklé. František Palacký, Archiv Český III., v Praze 1844 s. 417-8

vyhledal vévodu Albrechta rakouského, s nímž se domluvil o podpoře a zabavení Moravy a také úspěšně jednal s mnoha moravskými pány.

V samotných Čechách ztrácela polní vojska popularitu. Země byla již delší dobu vyčerpaná neustálou válkou a přestože se plní vojska poslední čas živila za hranicemi na úkor nepřítele, jejich vydržování byla silná ekonomická zátěž. Venkovský lid nerozlišoval kdo mu bere úrodu a dobytek a k vysvětlení o potřebě zásob k boji za Boží pravdu se stavěl čím dál chladněji.

Kališnické šlechtě byly polní vojska trnem v oku, ale necítila se dost silná postavit se proti nim, takže byla nucena alespoň navenek s nimi spolupracovat, o nepřátelství katolické šlechty vůči bratrstvům, representovaným polními vojsky ani nemluvě. Teď po možnosti povolení kalicha a jiných ústupků ze strany církve se radikalismus bratrstev zdál tíživým i pražskému svazu a to hlavně jejím konzervativním složkám, zvláště universitě.

U značné části šlechty vyvstaly také pohnutky ekonomické. Její představitelé si uvědomili, že mír s církví znamená také příchod Zikmunda a jeho vlády do země a považovali za nutné co nejlépe upravit svůj poměr k němu, zvláště pokud chtěli zachovat statky zabrané církvi během válek.

Situace polních vojsk před Plzní byla stále horší, husité utrpěli během obléhání mnoho drobnějších porážek, ale pád Plzně se zdál blízkým, protože město trpělo citelným nedostatkem zásob. Ale zmíněným činem Přibíka z Klenového, kdy 5. května dopravil do Plzně zásoby, padla šance na její vyhladovění. Záhy poté došla zpráva o tom, že se Praha dostala do rukou panstva v čele s Menhartem z Hradce, Hynce Ptáčkem z Pirkštejna, Petrem z Janovi, Vilémem Kostkou aj. Staré město otevřelo panskému vojsku, s jehož veliteli bylo smlouveno, brány samo, dobytí Nového města pak bylo velice rychlé a snadné.⁹¹

⁹¹ přel. Eva Kamínková, Kronika Bartoška z Drahonice, in Ze zpráv a kronik doby husitské, Svoboda 1981, Praha s. 265.

Útěkem z města se zachránil mimo jiných Prokop Holý, který se poté opět vrátil do vedení táborského vojska. Polní vojska upustila od obléhání Plzně a posunula se k východu.

27. května se vojska obou stran setkala u Lipan. Nastalo vyjednávání, ve kterém se husitští představitelé obou stran snažili bitvu odvrátit. Po neúspěchu těchto jednání začala v neděli 30. května bitva. Tuto bitvu bratrstva prohrála a jejich vojska byla téměř úplně zničena s výjimkou nemnoha pěších, kteří utekli k Českému Brodu, oddílů Bedřicha ze Strážnice, který se bitvy neúčastnil a jízdy Čapka ze Sán, která se dala na útěk hned na začátku bitvy a kterýžto útěk mnozí považují za rozhodující moment bitvy a jeden z důvodů porážky polních vojsk.⁹²

Někteří ze zajatých byli později propuštěni (pokud padli do zajetí husitů, katolíci své zajatce na místě upálili) mezi nimi Jan Roháč z Dubé, Jíra z Řečice a M. Petr Payne.

Rokycana do lipanských událostí nezasáhl, protože byl v té době nemocen⁹³, což ho zřejmě mrzelo, protože by se jinak jistě snažil o smír mezi stranami. Zřejmě také nebyl nadšen z potření polních vojsk, protože v nich přicházely České země o nejbezpečnější ochranu před nepřáteli. Ačkoli se sám veřejně nehlásil k radikálnímu proudu representovanému bratrstvy, a jistě měl strach z vítězství katolických sil a oslabení husitství jako takového.

Rokycana na druhou stranu získal lipanskou bitvou a svým následným postojem mnoho příznivců zvláště z husitského středu. Ti v něm viděli záruku umírněného trvání na husitských zásadách, jež prokázal předchozím vyjednáváním s koncilem.

Dá se říci, že pro mírnou stranu, která u Lipan zvítězila to bylo vítězstvím Pyrrhovým, protože Lipany výrazně oslabily vyjednávací pozici husitů vůči

⁹² **Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 s. 174, **Molnár**, Na Rozhraní Věků, Vyšehrad Praha 1985 s. 40, **František Šmahel**, Husitská revoluce 3, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 295, polemicky se staví **Čornej**, který tvrdí, že Čapek utekl z bitvy až když bylo jasné, že je ztracena. Tajemství českých kronik, Vyšehrad, Praha 1987 s. 239-243

⁹³ Kronika Bartoška z Drahonice 613 in **František Michálek Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 s. 176

koncilu, což si brzy uvědomila i husitská šlechta. Polní vojska byla tím elementem husitské revoluce, který v cizině (i u koncilu) budil největší respekt, proto se představitelé církve domnívali, že po jejich porážce snadno dosáhnou podřízení se husitů církvi. Tento předpoklad jim nakonec nevyšel, protože strana středu reprezentovaná Rokycanou, se nakonec ukázala silnější než se domnívali, a nejen že se ji podařilo dlouhodobě udržet vedení v husitském hnutí, ale i úspěšně dokončit jednání s koncilem.⁹⁴

Nakonec se zdálo, že porážka polních vojsk ulevila ekonomické situaci království a uvolnila místo umírněným husitům, kteří nakonec dovedli zemi k slušné dohodě s církví a ukončili války s celou křesťanskou Evropou, které tak malá země nemohla dlouhodobě vést.

Poražení velitelé bratrských vojsk Čapek ze Sán a Ondřej Keřský dosáhli příměří závazáním se, že neobnoví polní vojska a podrobí se usnesení zemského sněmu, jak se zavázala města obou bratrských svazů. Bylo totiž jasné, že umírnění husité neusilují o totální zničení bratrstev, když si uvědomili, jak by tím vzrostla moc katolíkům v zemi, o což rozhodně nestáli.

XIII. Sjednání kompaktát a podmínky Zikmundova návratu do Čech

Sněm, který se sešel kolem 24. června 1434 vyhlásil obecné příměří na dobu jednoho roku, nařídil propuštění zajatců, návrat vypuzených a jejich majetku. Úkolem vrátit zemi mír byl pověřen zemský správce Aleš Vřešťovský a jeho rada. Představitelé polních vojsk jejich jménem prohlásili, že se podrobují sněmu, což znamenalo, že se smířují se zánikem těchto polních vojsk a slibují, že se nepokusí o jejich znovuvytvoření.

⁹⁴ Rudolf Urbánek, České Dějiny III. 1. Věk poděbradský, Jan Laichter Praha 1915 s. 95-100

Na sněmu se ale i po tomto zániku hlasu bratrstev zachovala převaha měst a nižší šlechty nad šlechtou vyšší, což bylo velice důležité pro budoucí vývoj v zemi.

Sněm také rozhodl o vyslání poselstva k Zikmundovi do Řezna v čele s Menhartem z Hradce, Jindřichem z Vartenberka, Hyncem Ptáčkem z Pirkštejna a Václavem z Kravař. V tomto poselstvu byli i Rokycana a Lupáč, kteří měli hájit teologické požadavky husitů, protože se Zikmundem měli být i vyslanci koncilu. Poslové odjeli k Zikmundovi 10. srpna.⁹⁵

Jako přípravu na toto setkání rozhodl sněm o svolání synody duchovních, kde by došlo ke sjednocení všech husitských směrů. To se však nezdařilo. Rokycana tu chtěl přimět ostatní ke sjednocení ve věroučných člancích i náboženské praxi (hlavně na základě svých návrhů). Jeho strana se shodla v otázkách víry se sirotky, ale proti byli táborští kněží, ale také husitská pravice vedená M. J Příbramem, k níž se přidala většina univerzitních mistrů. Tento nezdar jednání o sjednocení neskýtal nejlepší vyhlídku na nadcházející jednání s vyslanci koncilu.

Fakticky došlo k posílení Rokycanovy strany, protože táborští teologové v zásadě přijali pojetí artikulů podané při prvním jednání v Basileji i většinu článků prosazovaných Rokycanou, ale také se ukázal stále se zvětšující odstup univerzitních mistrů.⁹⁶

Sjezd v Řeznu se sešel 22. srpna. Zikmund očekával své uznání českým králem a české poselstvo odpovědělo, že jakmile bude toto jednání úspěšně skončeno, neexistuje žádná překážka tomu, aby se vrátil do Čech. Basilejští vyslanci očekávali, že nyní po porážce polních vojsk se husité podrobí a byli velice překvapeni, když Kostka s Rokycanou prohlásili, že poselstvo trvá na usnesení lednového sněmu a nereflektuje zamítnutí tohoto stanoviska koncilem. Ve svém stanovisku měl Rokycana podporu většiny členů poselstva. Opakovali a odůvodňovali nutnost závaznosti kalicha v Čechách a nehodlali v tomto směru ustoupit. Ani koncilní

⁹⁵ přel. **Eva Kamínková**, Kronika Bartoška z Drahonice, in *Ze zpráv a kronik doby husitské*, Svoboda 1981, Praha s. 273

diplomaté neustoupili, a tak bylo jednání rozbito. Rokycana a jeho strana vymysleli, že v případě, že by koncil nepřistoupil na povinné přijímání podobojí v Čechách, mohli by se domluvit se Zikmundem, že by je nařídil on a stejně tak, že by mohl zajistit trestání smrtelných hříchů.⁹⁷

Husité počítali s podporou katolické šlechty, které zachránili Plzeň a pomohli zničit polní vojska, ta se ale odmítla pro kalich vyslovit, a počítala nadále s pomocí koncilu a jeho penězi.

Zikmund alespoň přesvědčil husity, aby přednesli výklad o jednání v Řezně na sněmu, který měl být svolán na polovinu října a slíbili poslat odpověď císaři i vyslancům koncilu.

Možným důvodem této neústupnosti husitským požadavkům je možná vítězství katolické strany na Moravě. Katoličtí i husitští páni potvrdili podrobení Albrechtu rakouskému jako markrabímu moravskému podepsáním landfrídu 9. září. Zde jsou v čele landfrídu panovník a olomoucký biskup, města nemají hlas na sněmu a není zde ani zmínky o husitství.

Pražský říjnový sněm jednal o dalším postupu ve vztahu ke koncilu.

Rokycanova strana byla opět podpořena sirotky, ale táboři se jako již několikrát postavili proti, i když nakonec přivolili přijmout rozhodčí výrok Petra Engliše. To sice znamenalo odklad rozhodnutí, ale horší bylo, že rozhodnutí lednového sněmu o závaznosti kalicha odmítla panská strana.

Tím donutila sněm v tomto bodě ustoupit; žádost o závazný kalich sice v dopise koncilním vyslancům zůstala, ale s tím, že pokud to koncil nebude moci povolit, vyhoví jiným, připojeným žádostem. V té době bylo pravidlem, že rozhodnutí sněmu mají být jednomyslná a tak nebylo možné panskou stranu přehlasovat.

⁹⁶ František Šmahel, Husitská revoluce 3, Univerzita Karlova Praha 1993 s. 297-8

⁹⁷ Petr Čornej, Velké dějiny země Koruny české V., Paseka 2000 s. 625

Sněm vyhlásil, že husité upustí od dalšího válčení, pokud bude právo na kalich přiznáno v zemi každému, kdo o něj požádá a zůstane-li kalich všude tam, kde je dosud v užívání.

Dále si husité vyhrazují právo na diskuzi o otázce, zda je kalich přikázán Kristem a církví prvotní, a o ostatních třech artikulech, stejně jako o podávání z kalicha dětem, dokud nebude tato otázka projednána na koncilu a rozhodnuto podle chebského soudce. Žádají dále ochranu před kaceřováním pro přijímání z kalicha a potvrzení arcibiskupa a dva biskupy, které si zvolí. Ti vykonají slib poslušnosti concilu s výhradou, že se budou moci vzepřít rozkazu, jenž by se přičil zákonu božím, i když by takový rozkaz vydal papež nebo jiný prelát. Takových rozkazů neposlechnou. Arcibiskupovi budiž podřízeno všechno kněžstvo v zemi a od něho nebude dovoleno žádné odvolání mimo zemi. Cizincům nebude v zemi dáno žádné církevní obroč. Tím měla být husitům zajištěna převaha nad stranou podjednou a nezávislost na Římu a vlastní svrchovanost.

Další sněm se sešel v Praze začátkem března 1435 a jeho programem byly hlavně podmínky přijetí Zikmunda za krále. Poslali mu své podmínky, jejichž cílem bylo zabezpečení převahy husitského obyvatelstva nad katolickou menšinou a zabránění toho, aby se katoličtí stavové, kteří se sněmu neúčastnili nemohli zmocit tak, aby tento stav dokázali zvrátit.

Náboženské požadavky byly tyto: Císař, jeho dvůr a kaplani ať přijímají z kalicha a dávají trestat smrtelné hříchy, jak je vypočítával čtvrtý artikul. Ať nedopouští návrat řeholníků, leč se svolením města, kam by přišli, a nevymáhá obnovení zbořených kostelů, klášterů a hradů.

Do státní rady a na zemské soudy ať jsou připuštěni jen husité a zástupce císaře během jeho nepřítomnosti ať je také kališník. Platy zabrané církvi, ať zůstanou zrušeny. Biskupové v Čechách a na Moravě ať jsou voleni stavy a ať nejsou nuceni dostavit se k církevním soudům mimo zemi. Husitští páni, kteří za války nabyli hrady patřící koruně, ať je drží jako královští úředníci, leda by byl zaveden povinný kalich. Města se domáhala

práva odporu proti císaři a jeho úředníkům a proti městům, která by se odřekla kalicha. Soupis míst, kde je užíván kalich, má být sepsán, aby nebyl tento počet tenčen.

Politické požadavky byly: žádný Němec se nesmí stát v zemi úředníkem ani držet nějaké panství. Měšťané, kteří pro víru utekli a nebo byli vyhnáni, ať se vracejí jen se souhlasem města, němečtí měšťané, i když se přidali k revoluci, ať se nesmějí stát konšely. Císař ať vydá říšské insignie, korunovační klenoty a zemské desky, aby do nich mohly být zapsány majetkové změny, které se udály za války a jejichž platnost byla ohrožena zastavením činnosti desk. Morava odtržená od Čech postoupením knížeti Albrechtovi, budiž zase spojena s Čechami. Císař ať zruší zástavy korunních hradů a klášterních statků, pokud nedojdou schválení státní rady ad.⁹⁸

Zikmund zjevně neměl v úmyslu opravdu vykonat většinu z toho, co husité žádali, zvláště toho, co se týkalo vlády v zemi.

V červnu 1435 se konal v Brně sjezd se Zikmundem a poselstvem koncilu. Zikmund sám dorazil až 1. července. Složení koncilního poselstva bylo následující: Palomar, Berruer, Filibert, Tileman (a dva z těchto: Charlier, Ebendorfer, Jan Turský). Z poselstva byli vyřazeni biskupové lübecký a augšpurský, Dr. Toke, Jan z Maulbronnu a Dr. Nider, jako příliš smířliví k husitům a zřejmě protestující proti Cesariniho politice snažící se husity obelstít. Odpověď na husitské požadavky byla zamítavá. Husitské poselstvo na tomto jednání bylo velice početné,⁹⁹ mistr Jan Rokycana byl jako obvykle hlavním vyjednávačem husitské strany. Rokycana opakoval požadavky husitů, na něž koncil ještě neodpověděl. Koncilní představitelé trvali na tom, že než přistoupí k dalšímu jednání, musí husité splnit to k čemu se zavázali v tzv. prvních kompaktátech, to znamená, že se přizpůsobí v bohoslužbě i v rádech církvi. Rokycana přesto chtěl odpověď

⁹⁸ František Michálek Bartoš, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 s. 185-187.

⁹⁹ Seznam účastníků v MC 1 661-3.

na zmíněné požadavky husitů. Palomar se snažil odpovědi vyhnout, ale když viděl, že to není možné, oznámil, že koncil všechny žádosti zamítl.

Když se obě strany opět sešly 4. července¹⁰⁰ k jednání, prohlásil Rokycana, že jestli je to konečná odpověď, nezbývá Čechům jiná možnost, než opustit jednání. Do věci se vložil Zikmund, který nařídil svým rádcům, aby našli nějaký kompromis. Zikmund se tvářil, že fandí husitům a nabádá koncil k ústupnosti, ale přitom byl s koncilními diplomaty domluven a k ničemu je nenutil. Přesto byl na koncilní vyslance rozzloben, protože jejich přezíravé a nediplomatické jednání vyvolávalo spory, zvláště s husitskou šlechtou, které neustále hrozily rozbít jednání, na jehož úspěšném dokončení Zikmundovi tak záleželo, protože pro něj bylo cestou k českému trůnu.

České poselstvo mu uvěřilo snahu o pro něj co nejlepší vyřízení věci. Vydal Praze velké privilegium, kde jí povoloval všechny její požadavky v náboženských věcech.¹⁰¹ Také husitům sliboval povolení toho, co koncil odmítal a přímluvu o kladné vyřízení všeho toho.¹⁰²

Z dalšího jednání mezi koncilními vyslanci a husity vznikli dva dokumenty: listina, kterou husité vstupují do jednoty s církví a listina, kterou to koncil uznává.

Námluvy kompaktát mezi posly sboru basilejského a království českého v Brně učiněné. Jul. 1435

My poslové koncilu k Čechům, přijímáme a potvrzujeme mír a jednotu s Čechy se všemi křesťany a rušíme všechny klatby proti nim.

Nařizujeme všem křesťanům všech stavů a hodností, aby s Čechy, Moravany etc. zachovávali mír a pokoj a nehaněli je pro čtyři artikuly povolené koncilem. Aby všichni měli Čechy za pravé a řádné syny církve.

¹⁰⁰ Bartošek z Drahonice tvrdí, že Zikmund přijel do Brna 4. července (kolem sv. Prokopa), O Rokycanově účasti mlčí. přel. **Eva Kamínková**, Kronika Bartoška z Drahonice, in Ze zpráv a kronik doby husitské, Svoboda 1981, Praha s. 274.

¹⁰¹ Zikmundův zápis pražským městům na církevní svobody z Brna 6. Jul. 1435 **František Palacký**, Archiv Český III., v Praze 1844 431-4

¹⁰² Zikmundův zápis na církevní svobody českým stavům. 6. Jul. 1435 **František Palacký**, Archiv Český III., v Praze 1844 s. 427-431

K přijímání podobojí, že kněží mají vždy říkat, že pod jednou způsobou je celý Kristus i podobojí je celý Kristus.

Nařizuje se arcibiskupu pražskému, olomouckému, litomyšlskému, kteří jsou, nebo časem budou, všem správcům kostelů, aby těm, kdo mají zvyk přijímat podobojí tak podávali, aby světili žáky, kteří přijímají podobojí a chtějí tak i podávat, pokud k tomu nebude jiná překážka.

Pokud by to někdo porušil, budiž potrestán od svého představeného, aby poznal, jak těžké je, tupit moc svatého sněmu. Nikdo také nemá nikoho pro přijímání podobojí hanět, nebo jeho čest a důstojnost snižovat.¹⁰³

Jednání se ale dál opět komplikovala a na konci července se zjistilo, že z pražského poselstva zbylo tak málo členů, že odmítli uvedený zápis zpečetit. Tak bylo domluveno dojednání úmluv na nový sjezd. Rokycana na sebe opět vzal hlavní tíhu jednání a s výjimkou strany univerzitních mistrů se mu v podstatě podařilo sjednotit husity, což výrazně posílilo jejich vyjednávací pozici vůči koncilu.

Palomar nechtěl přiznat Čechům právo volby arcibiskupa, protože tím by římská církev ztratila téměř veškerý vliv na budoucí dění v zemi. K tomu píše Tomek,¹⁰⁴ jak se koncilní otcové během jednání roku 1435 vztekali, že požadavky na to, aby Zikmundovi kaplani podávali podobojí a Zikmund sám aby tak přijímal, aby řeholníci nesměli být uvedeni v místa bez souhlasu arcibiskupa a obce do které mají přijít, atd., nebylo součástí původního textu kompaktát, a koncil nebude dál jednat, dokud husité neupustí od dalších požadavků a přestanou pouze na textu původních kompaktát.

V Praze se začátkem října sešel sněm¹⁰⁵, který měl schválit dohodu z Brna. Sněm připravil dojednání mírové smlouvy a čekal na odpověď z Basileje, také učinil rozhodnutí o přijetí Zikmunda za pána království. Rokycana vyhlásil v kostele jako podmínku přijetí smluv povolení přijímání podobojí v tomto znění: že kdokoli si bude přát přijímat pod jednou nebo podobojí

¹⁰³ František Palacký, Archiv Český III., v Praze 1844 s. 421-6

¹⁰⁴ Václav Vladivoj Tomek, Dějepis města Prahy, IV. Muzeum království českého, Praha 1879. s. 693-4

způsobou, aby mu bylo podáváno podle jeho přání a jedni druhé aby násilím nenutili ani neosočovali.¹⁰⁶

Sněm zvolil čtyři kněží, kteří měli prohlásit návrat husitů do církve a 21. Oct. 1435 zvolil pražského arcibiskupa, jak to schválil Zikmund. Tato volba nebyla v souladu s kanonickým právem. Arcibiskup byl zvolen osmi duchovními a osmi laiky, zmocněnými k volbě sněmem.

Byl jím jednomyslně zvolen Jan Rokycana, jeho sufragány M. Lupáč a Václav z Mýta.¹⁰⁷ Sněm jim vyhlásil poslušnost a také, že nikdo nemá trpět někoho, kdo by jim poslušen nebyl. Sněm slíbil nesvolit k jinému arcibiskupovi a biskupům, dokud tito zvolení budou na živu, potom by chtěl zvolit jejich nástupce stejným způsobem.¹⁰⁸

Rokycanovi nepřátelé se pokusili jeho volbu zvrátit šířením zpráv, že se chystá provést v Praze převrat. Byli to především někteří pražští mistři, kterým bylo zvolení Rokycany a jeho vedoucí úloha v církvi podobojí vůbec proti mysli a navíc sami již byli přijati zpět do církve, a chtěli s ní jednotu a mír. Brojili proti Rokycanovi, on že je vinen průtahy při sjednávání míru s církví (což byla nakonec pravda, protože nebyl jako oni ochoten církvi ve všem ustoupit) a vymysleli si, že Rokycana, Pavel ze Slavíkova, farář od sv. Jiljí a někteří jiní kněží chtějí ovládnout Prahu nějakou zradou. Lid tomu na chvíli snad i uvěřil, a Rokycana se ocitl v nebezpečí smrti. Vydal tedy správcům kostelů nařízení, aby z kazatelen oznámili nepravost tohoto udání a pod ztrátou hrdla se chtěl postavit každému, kdo by proti němu uvedl důkazy, že něco podobného chystal.¹⁰⁹ Tento úklad, jehož cílem měla být Rokycanova smrt se nakonec nezdařil.

¹⁰⁵ **Bartoš.** Bartošek z Drahonice píše, že velký sněm byl 21. října.

¹⁰⁶ přel. **Eva Kamínková,** Kronika Bartoška z Drahonice, in Ze zpráv a kronik doby husitské, Svoboda 1981, Praha s. 276

¹⁰⁷ Staré letopisy, Prameny dějin českých, nová řada, II. díl, vydali a poznámkami opatřili

Alena M. Černá, Petr Čornej, Markéta Klosová, CMS, Filosofie, Praha 2003 s. 98. Stejně **Václav Vladivoj Tomek,** Dějepis města Prahy, IV. Muzeum království českého, Praha 1879 s. 692, ten přidává, že nikdo nemá, dokud tito jsou živí k jiným (arcibiskupu a sufragánům) přivolit a jiní.

¹⁰⁸ **František Palacký,** Archiv Český III., v Praze 1844 436-7

¹⁰⁹ **Václav Vladivoj Tomek,** Dějepis města Prahy, IV. Muzeum království českého, Praha 1879. s. 695

Rokycana pohoršil své nepřátele a zvláště koncilní posly, když se svým kněžstvem odmítl odjet na novou schůzku s nimi, když zjistil, že porušili slib, že vymůžou na koncilu odpověď na husitské požadavky.

Sněm vyslal na tuto schůzku do stoličního Bělehradu posly. Místo Rokycany byl mluvčím husitských kněží Velvar. Když rohodně vystoupil proti tomu, aby byla v kompaktátech formulace o tom, že nikdo nebude přímo ani nepřímo nucen k přijímání z kalicha. Tento spor opět hrozil přerušáním jednání a Zikmund si povzdechl: „Ten Velvar všechno zkazí.“¹¹⁰ Koncil považoval Rokycanovu volbu za hrubé porušení dosavadních úmluv a vydal žádost, aby generální vikáři kapituly pražského arcibiskupství neuznávali nikoho za arcibiskupa, dokud nedostanou od koncilu jinou instrukci. Žádal též na Zikmundovi prohlášení, že nebude zasahovat do církevních věcí a pokud nějaké sliby v tomto směru učinil, odvolá je. Když potom císař tyto záruky zjevil husitům, koncilním vyslancům se to nelíbilo, protože chtěli mít tyto záruky vydané potají.¹¹¹

Na to odpověděli členové pražského poselstva Menhart z Hradce a Hynce Ptáček, že odvolání slibů rozbije jednání, a kdyby se stalo tajně, že to vyjde najevo a ohrozí to Zikmundovo postavení v Čechách. Zikmund vyřešil situaci lišácky podvodem jako obvykle. Husitům dal tajně zápis, vyhovující jejich požadavkům, odmítnutých koncilem. A poselstvo koncilu ujistil tajným slibem před třemi svědky, že vše, co husitům povoluje, je pouze prostředek k dosažení české koruny, až bude vládnout, potom jim ukáže.

Obě strany se domluvily, že prozatím dají své listy do Zikmundových rukou, budou již zachovávat podmínky kompaktát a císař se zaručil, že bude bdít na dodržování kompaktát, nedá jich ničím rušit, nedopustí nucení někoho k přijímání podobojí přímo ani nepřímo, jako vyloučení přijímajících pod jednou z veřejných úřadů etc.

Teď zbývalo pouze dořešit formální záležitosti. Koncil navrhoval, aby byla mírová smlouva vyhlášena v Praze, Pražané navrhli Jihlavu a Zikmund se

¹¹⁰ Petr Čornej, Velké dějiny zemí Koruny české V., Paseka 2000 s. 631

¹¹¹ Václav Vladivoj Tomek, Dějepis města Prahy, IV. Muzeum království českého, Praha 1879. s. 698

k nim přidal, datum bylo smluveno na 1. května. Dohody však ještě nebyly uzavřeny a tak bylo domluveno uspořádat ještě jedno jednání. To oznámilo poselstvo pražskému sněmu svolanému na 29. únor 1436. Ten to schválil a zdůraznil, že koncil musí potvrdit Rokycanovu volbu i volbu obou biskupů.

Vývoj jednání o kompaktáta sledoval i papež Evžen IV., ale sám již delší dobu neměl na tomto jednání účast. Poměr kurie ke kompaktátům nebyl znám, a dodnes v něm nemají historici jasno. Eugen ani Mikuláš V. kompaktáta nepotvrdili, ale význam toho se nesmí přeceňovat. Z obou papežských bul, které se věci týkají jasně vyplývá, že Eugen s tímto jednáním souhlasil. V první bule z 11. 3. 1436 papež vyslovuje radost českým stavům nad jejich ochotou k míru a jednotě s ostatním křesťanstvem i k dohodě se Zikmundem a projevuje ochotu vyhovět přáním, sloužícím dobru země i císaře.¹¹²

Kvůli vpádu Turků do Uher byl sněm odložen na konec května a uskutečněn až na začátku června.

Během jednání se zjistilo, že koncil nerozhodl o Rokycanově potvrzení ani o volbě obou biskupů, což bylo pražským sněmem stanoveno jako podmínka. Zástupci městské kurie v čele s Prahou oznámili, že v takovém případě nemohou pokračovat v jednání bez souhlasu jednotlivých měst. Praha v tom nakonec koncilu povolila, také díky privilegii získanému od Zikmunda, a tak mohlo jednání pokračovat. A Rokycana nakonec 22. června souhlasil s podepsáním kompaktát.

Když bylo 3. července vše připraveno, Čechové odmítli přijít na slavnostní vyhlášení, protože jim nebylo povoleno promluvit ve čtyřech jazycích o svém boji a o tom, proč se vracejí do církve. Dva dny o tom jednali se zástupci koncilu a poté ustoupili.

Slavnostní vyhlášení se konalo 5. července na jihlavském náměstí, Jan Velvar dal poselstvu zpečetěné listiny jimiž sněm uznával tzv. první kompaktáta z 30. listopadu 1433 a dále, že husité slibují zachovávat mír,

pokoj a jednotu se vším křesťanstvem. Kdo by toto porušil, bude přísně kárán a trestán. Byla přivěšena Zikmundova a Albrechtova pečeť. Čechové a Moravané slíbili poslušnost husitského duchovenstva i světských stavů do rukou biskupa konstanského a pražského arcibiskupa, a dali na to zpečetěný list.

Od Filiberta přijali text kompaktát a listiny, které jménem koncilu přikazovaly všem křesťanským národům a panovníkům, aby zachovali s Čechy a Moravany mír a netupili je pro přijímání z kalicha ani jim kvůli tomu nečinili bezpráví a měli je za dobré křesťany.

Také přikázali pražskému arcibiskupu, a olomouckému a litomyšlskému biskupu, aby podávali podobojí těm kdo mají takový obyčej a požádají o to. To samé rozkazují všem kněžím a prelátům a dále, aby biskupové světili kněze podobojí pokud nebrání těmto adeptům jiné překážky. Jednou z nejdůležitějších věcí bylo, že přijímání podobojí se povoluje i těm, kdo tak dosud nečinili a to na věčné časy.¹¹³

. Tento dokument přečetl M. Jan Rokycana, načež císařský úředník oznámil, že list bude zítra čten česky při bohoslužbách. Koncilní poselstvo oznámilo zprávu do Basileje listem.

Všechny listiny byly opatřeny také Zikmundovou a Albrechtovou pečetí, jak to po obou panovnicích koncilní poslové již předtím žádali.¹¹⁴ Zikmund i Albrecht slíbili, že budou dohlížet na dodržování kompaktát, protože koncilní otcové se obávali, že husité budou stupňovat své požadavky a nebudou kompaktáta dodržovat.

Bohoslužby sloužil Filibert za účasti císaře i českého poselstva. Za bohoslužeb četl Rokycana list vydaný den předtím, v českém jazyce a s výkladem, před ním četl husitské schválení kompaktát latinsky M. Petr Mladoňovic.

Toho dne byl o slavnostních bohoslužbách vyhrazen Rokycanovi vedlejší oltář, ale když u něho podal několika Čechům z kalicha přiběhl k němu

¹¹² **Rudolf Urbánek**, *České Dějiny III. 1. Věk poděbradský*, Jan Laichter Praha 1915 s. 129

¹¹³ **František Palacký**, *Archiv Český III.*, v Praze 1844 444-5

Palomar a zakazoval mu to. To Rokycana odmítl a vznikl z toho spor, který se uklidnil až po osmi dnech, po tom, co Zikmund vydal Čechům zápis o uznání Rokycanovy volby, provázený ujištěním, že nikdy neuzná nikoho jiného a že se zasadí o jeho potvrzení v Basileji neb u papeže. Přímou potvrzuje, že svoluje k této volbě a potvrzuje volbu poctivého mistra Jana z Rokycan, a dva podbiskupy (sufragány) mistra Martina z Újezda a kněze Václava z Chocně. Potvrzuje, že do jejich smrti nechce mít jiné a bude se ze všech sil snažit o jejich uznání.¹¹⁵ Stranou ale řekl koncilním vyslancům, ať koncil potvrzení neodmítne, ale odkládá, že Čechové Rokycanu sami zabijí a tím bude vše vyřešeno. V tom se Zikmund krutě zmýlil, Rokycana ho o několik desítek let přežil) Rokycana +22. 2. 1471¹¹⁶. Zikmund, ačkoli to ještě netušil, před sebou měl již jen několik měsíců života.

XIV. Události po kompaktátech, Zikmund na trůně

Vyhlášením míru v Jihlavě byla splněna hlavní podmínka přijetí Zikmunda za krále, Zikmund musel ještě splnit ostatní požadavky, ke kterým se zavázal v březnu minulého roku.

Jednání mezi Zikmundem a Čechy bylo ukončeno po tom, co Zikmund vydal velké privilegium¹¹⁷

Zikmund při jeho vydání využil malého zájmu panstva o požadavky náboženské povahy. Tak se stalo například s žádostí, aby Zikmund přijímal z kalicha, nebo aby vyloučil katolíky ze zemského soudu a státní rady. O tom se toto privilegium vůbec nezmiňuje. Z jiných žádostí se Zikmund dostal obratnými formulacemi, které rozhodnutí o nich odkládají nebo svěřují státní radě, po tom co bude zvolena. Města od něj dostala slib,

¹¹⁴ **Václav Vladivoj Tomek**, Dějepis města Prahy, IV. Muzeum království českého, Praha 1879. s. 694

¹¹⁵ **František Palacký**, Archiv Český III., v Praze 1844 s. 445-6

¹¹⁶ **Kamil Krofta**, Listy z náboženských dějin Českých, Historický klub v Praze 1936 s. 237

¹¹⁷ Zikmundův majestát na práva a svobody Českého království, daný stavům po potvrzení kompaktát. 20. Jul. 1436. (Jihlava) **František Palacký**, Archiv Český III., v Praze 1844 s. 446-9.

že nebudou nucena k přijetí za války vypuzených měšťanů, naproti tomu Zikmund odmítl požadavek toho, aby vláda v městech nebyla svěřována hejtmanům, a aby jim přiznal právo na svépomoc zbraní, po kterém města nejvíce volala. Páni si zase vymohli, že pokud chce Zikmund zpět korunní statky uchvácené během válek šlechtici, musí je odškodnit z církevního majetku, v tom dosáhl Zikmund odklad jednání do Prahy.

Aby získal čas, odložil Zikmund zvolení státní rady, která měla rozhodnout o mnohých sporných věcech. Po těchto jednáních prohlásil sněm 25. července prostřednictvím J. Velvara ochotu přijmout Zikmunda za krále, pokud vydá korunovační insignie a zemské desky. Tento požadavek Zikmund splnil a tak byl v Jihlavě 14. srpna 1436 slavnostně přijat za krále.

V létě byl Zikmund slavnostně přijat v Praze a zástupci pražských měst mu tady slibovali věrnost.¹¹⁸ Zikmund samozřejmě valnou většinu svých slibů nesplnil a snažil se o to, aby potlačil rozhodné husity. Rokycana nebyl nikdy potvrzen jako pražský arcibiskup, a Zikmund se o ani nesnažil, naopak, ve spolupráci s koncilem nepřestával různými způsoby útočit na Rokycanu a jeho okolí. Opakoval se úklad, ve kterém byl Rokycana nařčen ze spiknutí proti Zikmundovi, ve snaze o to, aby byl Rokycana zlikvidován, nebo alespoň diskreditován.

¹¹⁹ Palomar zase stále naléhal na to, aby se Rokycana i ostatní husitští kněží podrobili ve všem katolickým církevním řádům, a když se Rokycana vzpíral, řekl mu, že drží týnskou faru dle církevního práva nezákonně. Je pravda, že nebyl, jako mnoho dalších husitských kněží ustanoven biskupem, ale husitskou konzistoří. Palomar a ostatní basilejští diplomaté v tomto žádali Zikmunda o podporu, ten se k tomu ale příliš neměl, když si uvědomil, jak dalekosáhlé následky by to mělo a jaký odpor by to vyvolalo. Koncilní vyslanci si stěžovali, že husitští kněží nedodržují církevních řádů,

¹¹⁸ Staré letopisy, Prameny dějin českých, nová řada, II. díl, vydali a poznámkami opatřili **Alena M. Černá, Petr Čornej, Markéta Klosová**, CMS, Filosofia, Praha 2003 s. 99.

¹¹⁹ **František Michálek Bartoš**, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966 s. 204.

jak se zavázali a žádali, aby se všichni v čele s Rokycanou veřejně odrekli Viklefova učení o večeři páně. Ti naproti tomu protestovali proti tomu, že koncil jim dosud nevydal některé slíbené listiny, například pro olomouckého a litomyšlského biskupa, které jim nařizovaly, aby světili husitské kněží. Také že všude není plněn závazek o přijímání podobojí. Byly vyhlášeny články o kompaktátech (10. března 1437), ve kterých se stanovují církevní řády a to:

Sedm svátostí bude řádně vysluhováno.

Přijímajícím se má říkat, že pod obojími způsoby je celý Kristus.

Kněží mají říkat hodinky podle rubriky pražské.

Znamení kříže má být ctěno.

Obrazy mají být ctěny, ale ne jako božstva, nemá jim být konána „služba.“

V kostelích má být svěcená voda.

Sloužit se má jen na řádných oltářích.

Mše mají být slouženy podle římského řádu a nikdo nemá nic přidávat, ani ubírat.

Má se zachovávat poslušnost koncilu a papeži.

etc.¹²⁰

Rokycana nakonec žádané prohlášení podal, přesto se vzpíral obnově některých liturgických řádů a zkoušce víry u husitských kněží. Ale ostatní universitní mistři v čele s Příbramem se postavili proti němu a tak musel Rokycana ustoupit a předat vedení duchovenstva M. Václavu z Dráchova. Ten slíbil požadavkům vyhovět a opravdu tak ještě před vánoci učinil.

Z Basileje do Prahy došly buly, svým obsahem husitům nepřívznivé. Koncil mimo jiné požadoval po Zikmundovi, aby zastavil podávání kalicha dětem a vydal Petra Payna na soud do Basileje. To Zikmund neučinil, protože věděl, že jeho pozice ještě není natolik silná, aby vydržela bouři nevole, kterou by tyto činy jistě vyvolaly.

Zikmund i koncil se nadále snažili Rokycany zbavit.

Rokycana byl pozván na koncil k disputaci o kalichu jako odborník na tuto otázku, ale odmítl, protože správně vycítil, že je to záminka k jeho odstranění a že by byl v Basileji odsouzen k smrti. Jeho odpor k cestě na koncil rozzlobil Zikmunda, ale ani jeho čestné slovo nepohnulo Rokycanu k cestě, zvláště když si vzpomněl na M. Jana Husa.

Rokycanovým odpůrcům se ale podařilo zbavit ho týnské fary, kam byl jmenován M. Jan Papoušek.

Také se Zikmundovi podařilo, když viděl, že se nebude moci vyvléknout ze slibu o Rokycanovo potvrzení jako pražského arcibiskupa, že byl do tohoto Rokycanova potvrzení zvolen administrátorem pražské arcidiecéze M. Křišťan z Prachatic.

Češi si na nedodržování závazků jak ze strany koncilu, tak Zikmunda stěžovali.

Co se týče nedodržování některých článků kompaktát (bez data, 1437), tvrdí, že nejsou dodržovány tyto věci:

- 1) Někteří kněží nechtějí podávat podobojí těm, kdo o to požádají, na jejich místa mají
být dosazeni ti, kdo by tak činili.
- 2) Moravský biskup nechce světit kněze podobojí, husité chtějí nápravu, aby si nemuseli
pro svěcení chodit do Říma.
- 3) Dle kompaktát nemají být mniši a jeptišky uváděni do obcí bez souhlasu arcibiskupa
- 4) Legáti koncilu mají přikázat olomouckému, Litomyšlskému biskupu a všem farářům, i
budoucím, aby těm, kdo o to požádají, podávali z kalicha.
- 5) Také prý mají úmluvu s císařem, že nemají být cizincům dávány obročí, kostely ani
duchovní úřady.

¹²⁰ František Palacký, Archiv Český III., v Praze 1844 s. 453-5

6) Také, že mají být trestány smrtelné hříchy, u laiků i kněží.

7) Také, že nemají být duchovní statky nespravedlivě drženy světskými osobami.¹²¹

Zikmundovi vytýkali, nedodržování slibů:

1) Že není dodržováno to, že kde je podáváno podobojí, nemá být podáváno pod jednou.

2) Že slíbil vyjednat arcibiskupovi a sufragánům potvrzení a nedodržel to.

3) Že slíbil zajistit, poslušnost kněží tomuto arcibiskupovi, nedodrжуje to a sám jeho pozici podlamuje, když nechal zvolit administrátora.

4) Že biskupové olomoucký a litomyšlský nedávají podobojí a nesvěti kněží.

5) Že tito biskupové dosazují na místa kde je podáváno podobojí kněze pod jednou, kteří podobojí podávat nechtějí.

6) Že mniši se vracejí bez arcibiskupova povolení.

7) Že nejsou trestány smrtelné hříchy.

8) Že slíbil kaplany, kteří budou podávat podobojí na svém dvoře a žádný tam zatím není.

9) Že slíbil vrátit insignie , klenoty, a listiny do Čech a zatím splnil z toho jen málo.

10) Že slíbil potvrdit svobody a privilegia království a nedodrжуje je.

11) Že slíbil nedávat úřady cizincům a dělá to.

12) Že slíbil navrácení majetků university a pražských špitálů těmto institucím a zatím je rozdává jiným.

13) Že slíbil nemstít se svým bývalým nepřátelům a nedodrжуje to.

14) Že slíbil zachovat dědická a poručenská práva a nedodrжуje to.

15) Že dopouští nespravedlivé jednání na soudech a nedbá na dodržování toho.

16) Že slíbil znovupozdvížení Kutné Hory a nedodrží to.

17) Také že zavrhuje nejznamenitější členy strany podobojí, duchovní i světské.¹²²

Rokycanovi se díky pomoci Diviše Bořka z Miletínka podařilo uprchnout z Prahy.

Odpor proti Zikmundovi se stupňoval, zvláště po tom, co dal v Praze mučit a oběsit zajatého Roháče a jeho druhy. Na sněmu v Čáslavi byly Zikmundovi vypočítány jeho nesplněné sliby. Ten se rozhodl ze země ujet, protože se obával zajetí. Cestou 9. prosince 1437 Zikmund ve Znojmě zemřel, byl odvezen do Uher a tam v Novohradě pohřben.¹²³

1438 korunoval nového krále, Albrechta olomoucký biskup, protože pražské arcibiskupství bylo „neobsazené“¹²⁴.

Také se udála poslední řečnická bitva mezi husity a koncilem, Příbram v Basileji plamenně obhajoval kalich. Byl nemile překvapen tím, že on, stojící na pravici, byl koncilem tak příkře odmítnut. Koncil nevyhověl ani jednomu z devíti husitských požadavků. Poselstvo odjelo rozzlobeno domů, a tím vlastně skončilo jednání mezi Čechy a koncilem. Poslední poselstvo k Čechům z Basileje ani nedojelo, když ve Vídni jeho účastníci zjistili, že o jednání s nimi nikdo v Čechách nestojí.

¹²¹ **František Palacký**, Archiv Český III., v Praze 1844 s. 458-9

¹²² **František Palacký**, Archiv Český III., v Praze 1844 s. 457-8

¹²³ přel. **Eva Kamínková**, Kronika Bartoška z Drahonice, in Ze zpráv a kronik doby husitské, Svoboda 1981, Praha s. 279.

¹²⁴ přel. **Eva Kamínková**, Kronika Bartoška z Drahonice, in Ze zpráv a kronik doby husitské, Svoboda 1981, Praha s. 280.

XV. Další osudy kompaktát a basilejského koncilu

Po Albrechtově smrti se podařilo husitům jednomyslně na sněmu odhlasovat potvrzení jihlavských úmluv a snahu o Rokycanovo uznání arcibiskupem jako podmínku přijetí budoucího panovníka.

Další bitvu o kompaktáta musel v budoucnosti úspěšně vybojovat Jiří z Poděbrad, když je papež Pius II. roku 1462 prohlásil za neplatné.

Což na jednu stranu zpochybnilo jejich platnost v okolních zemích, ale husité samotní se kompaktát nadále drželi jako principu fungování církve v Čechách, a navíc nemuseli nadále držet závazky z Jihlavy, když druhá strana jednostranně zrušila platnost těchto dohod. Tak bylo do církevní praxe znovu uvedeno mnoho z toho, co bylo na Zikmundův nátlak zrušeno. S různými peripetemi působila kompaktáta na církevní život v Čechách a byla jeho základní součástí až do roku 1627, kdy nový zákoník zemský prohlásil odchýlení od katolicismu za zločin proti státu.

Papež Eugen IV. pokračoval v boji s basilejským koncilem, který nakonec vyhrál a potvrdil tím princip papežské svrchovanosti nad koncilem.

V bule z 18. 9. 1437, rozpouští Eugen basilejský koncil, vyňal pouze českou žádost o kalichu a povolil k ní lhůtu 30 dní, ale dodal také, že přijdou-li Češi jednat o tutéž věc do Ferrary, přijme je laskavě a bude s nimi jednat ve vší lásce.

Spor mezi papežem a koncilem v této době právě eskaloval a papež chtěl svou pozici posílit jednáním se Zikmundem a husity. Basilejský koncil téhož roku rozhodl o tom, že kalich nebyl Kristem nařízen ani laikům, ani kněžím nesloužícím. To byla tečka za jednáním husitů s koncilem.

V roce 1447 v Římě, kde čeští poslové žádali, aby jim bylo povoleno požívat výhod smluv garantovaných kompaktáty, Mikuláš V. k tomu mlčel. Přímou je neuznal, ale ani jejich platnost nepopřel. Ani roku 1462 Pius II. netvrdil,

že papežové jich neuznávali, ale hájil jejich právo je pro něco lepšího zrušit.¹²⁵

Basilejský koncil nakonec skončil poměrně neslavně když byl na nátlak Habsburků vyhnán z Basileje. Ještě předtím ho opustili jeho vedoucí osobnosti; Julián Cesarini a Jan Palomar, kteří přešli do papežova tábora. Snaha postavit do čela konciliaristického tábora savojského vévody Amedea skončila také neúspěšně, když se Amedeo jako Felix V. roku 1449 vzdal papežské hodnosti kterou mu koncil roku 1439 udělil¹²⁶.

Koncil pokračoval v Lausanne, kde zvolil papežem Thomase Parentucelliho ze Sarzana, v té době již vládnoucího papeže Martina V. a tím koncil i jeho účastníci fakticky uznali svou porážku a podrobení se papeži, načež vyhlásili rozpuštění koncilu.

Reformní myšlenky koncilu, které zněly proti husitskému radikalismu krotce, ale přesto měly za cíl omezit papežovu všemoc a vrátit do církve v plném rozsahu institut kanonické volby, diecézních synod kontrolujících biskupy, odstranění annátů atd. nezanikly a došly ohlasu v dílech mnoha humanistů a jiných duchů pozdější doby. Také pro vznikající národní státy byly požadavky koncilu materiálem, který jejich panovníci využívali při úpravě církevních poměrů na svém území.¹²⁷ Tak měli panovníci těchto států z konciliarismu nakonec největší užitek, což jistě nebyl původní záměr konciliaristů samých. Jejich cílem bylo osvobodit církve od papežské autokracie, která byla nahrazena státním dozorem, ovlivňujícím dění v církvi. Přesto některé konciliaristické teze nakonec vzešly v život.

XVI. Urbánkův pohled na kompaktáta

¹²⁵ **Rudolf Urbánek**, *České Dějiny III. 1. Věk poděbradský*, Jan Laichter Praha 1915 s. 130-2

¹²⁶ **Bartoš** ČD II. 8. s. 223 tvrdí 1440, ale ostatní literatura 1439.

¹²⁷ **Klaus Schatz**, *Dějiny papežského primátu*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2002 s. 116.

Podle Urbánka je jasné že pro církev byla kompaktáta ve vztahu k husitům příliš benevolentní a naopak husitům se zdála příliš omezujícími a svazujícími. Navíc, když nebyla beze zbytku plněna. Zikmunda zachránila před novou válkou jen smrt. Kurie stále doufala, že se jí podaří kompaktáta zrušit, ale když na český trůn nastoupil utrakvista, viděla, že cesta jednání či kompromisu nikam nevede, a že bude nezbytné vést o ně bitvu.

Církev viděla v kompaktátech svou porážku, neboť musela přistoupit na kompromis a z pozice soudce musela sestoupit na pozici jedné stran ve sporu, kde se musí dohodnout jedna strana s druhou. To byla velká rána pro církevní představu o absolutistické povaze své moci. Od začátku se při jednání snažila Čechy přelstít a jak vyjádřil Palomar před úzkým koncilním kruhem, ústupky učiněné husitů budiž jen dočasné, a mají sloužit jen k uklidnění „neklidného koně“, kterému pak bude snáze nasadit ohlávku a odejmout mu to co dostal.

Navíc se koncilu podařilo odhalit názorové rozdíly mezi husitskými stranami, ačkoli jejich skutečnou hloubku (byla větší než se domnívali) zjistili až po prvním jednání v Basileji, když koncilní vyslanci jeli na jednání do Prahy.

Kompaktáta jsou ve své podstatě uznáním 4 pražských artikul, s omezeními a dodatky, která jejich výklad svazovalo a bylo později příčinou dalších neshod. Koncil totiž vykládal mnohé články jinak než husité, což bylo umožněno nejednoznačnými formulacemi v jejich textu.

Kalich se nepovoluje, jen jako by byl trpěn (*permissio tolerantiae*), ale autoritou Kristovou a církevní. Zásadní otázka, zda kalich je z nařízení Kristova, se měla vyřešit až na koncilu. Bylo sice zřejmé, jak jednání na koncilu dopadnou, ale husité doufali, že se jim podaří jednání koncilu významně ovlivnit. To cítili mít zaručeno podmínkou, že na koncilu s nimi bude jednáno dle chebského soudce. Koncil při rozhodování neměl být soudcem, ale jen jednou stranou. Kompaktáta do budoucnosti slibovala možnost, že mnohé ještě bude projednáno a povoleno.

Strach koncilu z možných budoucích sociálních bouří, které by mohly vzniknout naplněním artikulu o trestání smrtelných hříchů, je vidět z formulace tohoto článku v kompaktátech. K trestání těchto hříchů mají být „připuštěny“ jen osoby, mající k takovému trestání pravomoc.

Je pravda, že celkový výsledek jednání, tedy kompaktáta, jsou výsledkem hubeným, a neodpovídá postavení, jakého si husité svými (vojenskými) úspěchy vydobyli. Již to, že koncil reprezentující universální církev přivolil k ústupkům těm, které předtím prohlašoval za kacíře, je velkým úspěchem husitů.¹²⁸

XVII. Rokycanova osobnost, teologické a politické názory

Rokycanovo smýšlení o náboženských i politických otázkách a směřování husitství jako takového vůbec vyplývají z textu, kde je popsáno politicko-historické pozadí jednání o kompaktáta. Pro dokreslení jeho osobnosti je ale namíste podat je souhrnně zvlášť.

Vcelku se dá říci, že Rokycana po celý svůj život balancoval mezi tím, k čemu by se v hlediska věrouky, i praktické realizace reforem v náboženském i civilním životě sám hlásil a tím, co bylo politicky únosné a průchodné za daných podmínek. Tak musel Rokycana razit umírněnější směr než by zřejmě osobně uvítal, protože mu záviselo na smíru a pokoji s katolickou církví, umírněnými kališnickými pány, i okolními zeměmi. Tomuto míru ale nebyl ochoten obětovat základní principy husitství, představující těžce po mnoha jednáních a ústupcích všech zúčastněných vydobytý konsenzus, obsažený ve čtyřech pražských artikulech. V jiných

¹²⁸ Rudolf Urbánek, České Dějiny III. 1. Věk poděbradský, Jan Laichter Praha 1915 s. 88-95, 100-110

otázkách však musel často přistoupit ke kompromisům, což mu také současníci i pozdější historici vytýkali.¹²⁹

Jeho skutečný postoj se do jisté míry projevil po oficiálním stvrzení kompaktát v Jihlavě, kdy vykládal domluvené články rázným způsobem, ačkoli byl brzy přinucen upustit od mnohých odlišností husitů od řádů církve katolické. Tak jak v Čechách kompaktáta znamenala ústup od mnoha řádů zavedených v průběhu revoluce a působila proti radikalismu, tak na Moravě kompaktáta upevnila doposud relativně slabou pozici strany podobojí. Proto také koncilní vyjednávači požadovali schválení kompaktát pouze pro Čechy.¹³⁰

Z celého Rokycanova působení je pak vidět, že spíše než výraznou reformou církve zvenčí usiloval o její zdokonalení osobní snahou a dodržováním morálních principů každého jednotlivce.

Čtyři artikuly byly Rokycanovi nejzazší mezí, za kterou nebyl ochoten zajít v ústupcích konzervativním složkám husitské revoluce, nebo katolickým představitelům jednajícím s ním.

Tato neústupnost se ukázala, když později Jiří z Poděbrad projevoval ochotu k mnohým náboženským ústupkům katolíkům a faktickému vzdání se kompaktát. Skutečnost, že se Rokycana dokázal postavit vůli tohoto schopného panovníka a vynikajícího diplomata ve věci zachování kompaktát ukazuje na to, že není možno mluvit o postupující vlně vládlosti Rokycany k církevním reformám a k následování ideálu prvotní církve. Rokycana, vědom si politické i každodenní reality, jistě nehodlal dovést návrat k praktikám prvotní církve do všech důsledků.

Svůj život zasvětil Rokycana obraně kalicha, jako nejviditelnějšího symbolu husitské revoluce, kalicha který tvořil svorník (možná jediný) mezi radikálními levicovými a konzervativními pravicovými frakcemi husitské revoluce. Rokycanovi nešlo ani tak o zásadní změnu církevních řádů, ale

¹²⁹ Například **Masaryk** odsuzoval Rokycanu ta to, že se dohodou s církví dopustil zrady husitství. **Josef Válka**, mistr Jan Rokycana- obtížná cesta středu, Sborník Muz. Dr. Bohuslava Horáka, Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan, Rokycany 1997 s. 31

¹³⁰ **Petr Čornej**, Velké dějiny zemí Koruny české V., Paseka 2000 s. 634

spíš o každodenní naplňování křesťanských ideálů. Také během jednání v Basileji všichni v průběhu disputací na koncilu mírnili své názory a projevy zvláště z ohledu na Rokycanu a universitu a její mistry vůbec.

Samotnému Rokycanovi se zdálo vyvlastnění církevního majetku překážkou smíru s církví a mnoha pražským mistrům se nelíbilo vůbec, neboť se jednalo o mnoho jejich majetku.¹³¹

Rokycanův vztah k církvi je určen tím, že uznával většinu zvyků, které zavedla. Z jeho definice svátosti, mimo jiné velmi obecném, aby se na něm mohly shodnout všechny husitské strany, je evidentní, že uznával transsubstanciaci; „...Že ve svátosti oltářní vidomé... divným, před smysla i rozumu našeho skrytým obyčejem pravé tělo pána našeho Ježíše Krista, kteréžto jest z Panny Marie, umřelo na kříži, z mrtvých vzkříšeno a sedí po pravici Boha všemohúcieho.“¹³² Rokycana uznával vzývání svatých, zádušní bohoslužby a očistec, ale jejich význam velice zredukoval. U svatých zdůraznil, že bez modlení ve jménu Krista nikomu svatí nepomůžou, obrazy že mají být v úctě, ale nemá se jim klanět jako božstvu. Kdo nezemře ve stavu milosti, tomu modlitby za jeho duši, ani stavba klášterů nebudou k jeho spáse nic platné. A o očistci prohlásil, že: „málo lidí jde rovnou do nebe, ještě méně do očistce, nejvíce do pekla.“¹³³ Také se stavěl proti povrchnímu křesťanství, kdy mnozí lidé se účastní bohoslužeb, ale nesoustředí se na ni a myslí na jiné věci, nebo nežijí podle křesťanských zásad a ani se o to nesnaží.

Co Rokycana popíral bylo právo církve na změnu věcí definovaných v Písmu, popřípadě praktikovaných v prvotní církvi, zvláště, jednalo-li se o otázky věroučné. Rokycana jasně vyjádřil, že autorita písma jako Božího zákona stojí nad autoritou církve.

Svým vystoupením a obhajobou kalicha si vysloužil respekt koncilních představitelů, když se ani vzdělanému a horlivému doktoru Janu

¹³¹ **František Michálek Bartoš**, *České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia* 1966, s. 136

¹³² **František Palacký**, *Archiv Český III.*, v Praze 1844 s. 262

¹³³ **P. Augustín Neumann**, *Z dějin bohoslužeb v době husitské O. S. A. Hradec Králové 1921 s. 203*

Stojkovičovi nepodařilo otrást jeho argumenty výborně podloženými písmem i církevními učiteli a poté co komise navrhla, aby se husité přivtělili ke koncilu s ní jednání ukončili.

Zatímco se husité chystali k odjezdu, dostal Rokycana dopis od neznámého člena koncilu, který litoval, že koncil nechce uznat kalich. Je třeba připomenout, že ani když představitelé koncilu a Jan Stojkovič museli přiznat minimálně přípustnost podávání podobojí způsobou, spor se pak vedl o to, jestli je podobojí přímo Kristem nařízeno, či ne. Rokycana se na koncilu nenechal zlákat připuštěním toho, že oba způsoby jsou si rovny, protože potom by Jan Stojkovič zákonitě došel k tomu, že církev může jeden z nich upřednostnit a nařídit jeho výlučné používání. Průběh diskuse ukázal, že řeči husitských mluvčí nakonec vyzněly celkem naprázdno. Většina koncilu nezamýšlela nikterak husitům ustoupit a pokládala sebe dále za svrchovanou autoritu v církvi, které mají ustoupit naopak husité. Koncil však nemohl ani dopustit, aby se jednání rozbilo.

Po tom co koncil husitům nabídl vtělení byli husité pevně rozhodnuti odjet. Tak bylo domluveno pokračování jednání v Čechách. K „zrovnoprávnění“ přijímání pod jednou a podobojí potom právě v kompaktátech došlo, ale ne výsledkem teologického sporu, ale pouze politickou dohodou. Problém přijímání podobojí Rokycanu provázel skutečně celý život, kalich byl základním kamenem sebeidentifikace husitů. Svě teze o přijímání shrnul zřejmě roku 1465, krátce po hádání o přijímání podobojí s Hilariem a Křižanovským.¹³⁴ I tady se Rokycana opírá hlavně o písmo Božího zákona: „To je svědectví silnější než svědectví lidská i jiná, protože Boží.“ „Cokoli by kdo říkal, i andělé, nebo jiní, nad to je nutno věřit Kristu.“ A dokazuje potom své teze z různých autorů.¹³⁵

Rokycana si neliboval v subtilních teologických otázkách, byl spíše praktickým teologem.

¹³⁴ příp. **František Šimek**, Traktát mistra Jana Rokycany o přijímání krve, Kr. Č. spol. nauk Praha 1941 s. 2

¹³⁵ příp. **František Šimek**, Traktát mistra Jana Rokycany o přijímání krve, Kr. Č. spol. nauk Praha 1941 s. 8

Zanechal po sobě velkou sbírku postil, ve kterých kárá smrtelné hříchy a klade zásadní důraz na autoritu a zachovávání desatera.¹³⁶

Rokycana se vyznačoval v té době vzácnou tolerancí i co se týče náboženských rozdílů, v čemž vidí **Viktor Viktora** tendence k humanistickému myšlení. Tato ale není nijak dokázána a sám Viktora popisuje, že Rokycana odmítá světské radosti a profánní hodnoty, zřejmě tedy i umění. O jeho vztahu k literatuře nejsou žádné zmínky.¹³⁷

Rozpor mezi jeho teologickými názory a teologií koncilu se nejlépe ukázal, když Rokycana na koncilu tvrdil, že podávání z kalicha bylo obecné od prvotní církve, a jeho omezení pouze na kněží bylo zavedeno v posledních dvou stech letech. Když poukázal na to, že sv. Pavel přikázal nevěřit nikomu mimo Krista, ani člověku ani andělu kdyby sestoupil z nebe (Ga. 1,7-9), jeden z předních biskupů zlostně vykřikl dupaje vzteky: „I kdyby sám Pavel sestoupil z nebe, nebude nás poučovat!“

Rokycana také psal spisy zabývající se výchovou dětí a rodinného života vůbec. Je z nich znatelné jeho puritánství, například poskvřňování manželské svátosti stíhá řadou příkladů: „I mnie mnozí, že, když ženu pojme, má s ní svau vuoli mleti a požívat jie, když ráčí, a budeť říci: „Však pak má, a proto jsem tě pojal!“, když jemu, biedniku, svoliti nechce. Budeš-li ty pak čertuov i s ní, ha? Á nebozí manželé, jak jste nebezpeční svými dušemi, a nechcete slyšeti!“ „Opět když těhotna, nenechá jé. A mnohý bude říci: „Nesvolíš-li mi, ale puojduť k jiné!“ Ktož tak kolovek die, již jest cizoložník, nebo když jest žena těhotna a ty jie požíváš, z toho bývá, že bude dietě blíkavé, nemocné, struplavé, prašivé, chromé, ano božec lámá, ano jako by na nože bral...“

Ze všech jeho děl je pak zřejmé nabádání k mravnosti a správnému plnění povinností, ať již náboženských, manželských i občanských. Pány odrazuje od útlaku poddaných, ty potom k pokoře atd. Vůbec zdůrazňuje princip lásky a mírnosti proti násilí. I když prakticky si je vědom toho, že bez moci,

¹³⁶ František Šimek, Postila Jana Rokycany

kteřou představují husitská vojska by se musel on i celá „církev“ podoboj podřídít ve všem katolickém řádům.

Později si Rokycana stěžoval na odchýlení husitských kněží i věřících od původního zápalu. To po čem volali původní husité se zdálo jejich synům a vnukům příliš tvrdým. Doba se změnila, prvotní reformní nadšení a ochota k sebeodříkání zmizela a oni si chtěli užívat života.¹³⁸

Jistá rozpolcenost mezi Rokycanovými osobními názory a veřejně presentovaným postojem se ukázala například v jeho vztahu k jednotě bratrské. Jeho podpora vznikající jednotě skončila ve chvíli, kdy začali vytvářet řády odlišné od husitských¹³⁹.

To mu také bylo po dlouhou dobu vyčítáno, a to ze strany katolíků neochota ke skutečné jednotě ze zjištných důvodů a potíže z toho plynoucích rozporů. Na druhé straně kronikáři jednoty i představitelé radikálních tábořských směrů ho obviňovali ze zrady původních husitských ideálů a z přílišné ústupnosti a také z toho, že se do čela husitské církve postavil jen ze ctižádostivosti a mír s církví vyjednal jen proto, aby získal arcibiskupskou hodnost.¹⁴⁰

Je faktem, že se na rozdíl od Táborů a Jednoty rozhodl nevykonat zásadní rozluku s římskou církví, i když by to bylo logickým vyvrcholením husitské revoluce. Pravděpodobně si byl vědom, že pro značnou část husitů by to bylo příliš odvážným krokem a vedlo by to k dalšímu prohloubení rozdílů mezi jednotlivými husitskými stranami. Navíc by to nepochybně znamenalo další zhoršení už tak napjatých vztahů s okolními zeměmi a církví a s největší pravděpodobností další válku. není vůbec jisté, jestli by Rokycana osobně s tak radikálním krokem souhlasil, i kdyby to bylo politicky průchodné.

¹³⁷ **Viktor Viktora**, Jan Rokycana a raný novověk?, Sborník Muz. Dr. Bohuslava Horáka, Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan, Rokycany 1997 s. 51-2

¹³⁸ **Rudolf Řičan**, dějiny Jednoty bratrské, Kalich, Praha 1957 s. 26-28

¹³⁹ **Kamil Krofta**, Listy z náboženských dějin Českých, Historický klub v Praze 1936 s. 237-8

¹⁴⁰ **František Michálek Bartoš**, Literární činnost M. Jana Rokycany, ČAVU, Praha 1928 s. 14

Důkazem Rokycanova odhodlání setrvat v církvi bylo jeho rozhodnutí zachovat apoštolskou sukcesi a bez potvrzení z Říma nesvětit kněží, což v pravdě působilo husitům velké problémy. Skutečností bylo, že i když v textu kompaktát nařizovala církev olomouckému a ostatním biskupům království světit kandidáty kněžství podobojí, nebylo toto nařízení realizováno a husité si svěcení svých žáků museli opatřovat různými pokoutnými způsoby. Naproti tomu, kdyby byly schváleny husitské dodatky (potvrzení arcibiskupa a biskupů, udělení práva volby těchto sněmů, zákaz odvolání mimo zem, zákaz udílení duchovních úřadů cizincům atd.), které původně požadovali zařadit do textu kompaktát, vedlo by to k fakticky úplnému osamostatnění a autonomii husitské církve. To samozřejmě koncil neměl v plánu a nemohl připustit.

K rehabilitaci Rokycany samotného došlo až zásluhou **Palackého**, který ukázal na Rokycanovu zásadně pozitivní úlohu a úspěšnou snahu úspěšně provést husitskou církev všemi nástrahami, které jí doba přinášela. Stejně tak vyzdvihl i Rokycanovu čestnost a nepoctivé intriky církevních legátů a vyvrátil pomluvy a výmysly do té doby o Rokycanovi rozšířené. **Goll** potom ospravedlnil Rokycanu i jako spisovatele, když prostudoval jeho postilu.¹⁴¹ Od té doby historici vesměs uznávají Rokycanovu úlohu a osobní kvality, i když například **Šmahel** (Husitská revoluce 3) poukazuje na Rokycanovu ješitnost, která mnohdy komplikovala jednání. Kladné hodnocení Rokycany je i u některých bratrských historiků jakým je například **Rudolf Říčan**.

Obecně je dnes možné říci, že Rokycana patřil v našem prostředí k největším osobnostem doby a je možné ho zařadit mezi hrdiny jako byli Jan Hus nebo Jiří z Poděbrad.

¹⁴¹ **František Michálek Bartoš**, Literární činnost M. Jana Rokycany, ČAVU, Praha 1928 s. 17

Prameny

Bible, český ekumenický překlad, ČBS 1998.

Bibli Svatá, kralický překlad, BSBaZ, Vídeň 1882.

Žatecký Petr, Deník Petra Žateckého, in Ze zpráv a Kronik doby husitské, přel. **František Heřmanský**, Svoboda 1981, Praha

Bartošek z drahonic, Kronika Bartoška z Drahonic, in Ze zpráv a kronik doby husitské, přel. **Eva Kamínková**, Svoboda 1981, Praha

Molnár Amedeo, Slovem Obnovená, Kalich 1977

Monumenta conciliorum Monumenta conciliorum generalium saeculi decimi quinti 1, Vindobonae 1857

Palacký František, Archiv Český III., v Praze 1844

Rokycana Jan, Postila Jana Rokycany, sest. **Šimek František**,

Rokycana Jan, Traktát mistra Jana Rokycany o přijímání krve přip.

František Šimek, , Kr. Č. spol. nauk Praha 1941

Sbírka latinských textů pro bohoslovce, sest. **Pavel Filipi**, Praha, Kalich 1976

Staré letopisy, Prameny dějin českých, nová řada, II. díl, vydali a poznámkami opatřili **Alena M. Černá**, **Petr Čornej**, **Markéta Klosová**, CMS, Filosofia, Praha 2003

Literatura

Bartoš František Michálek, České Dějiny II. 8. Husitská revoluce, Vláda Bratrstev a její pád Academia 1966

Bartoš František Michálek, Literární činnost M. Jana Rokycany ČAVU, Praha 1928

Čornej Petr, Lipanská křižovatka: Příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy, Panorama Praha 1992

Čornej Petr, Tajemství českých kronik, Vyšehrad, Praha 1987

Čornej Petr, Velké dějiny zemí Koruny české V., Paseka 2000

Krchňák Alois, Čechové na basilejském sněmu, Trinitas Svitavy 1997

Krofta Kamil, Listy z náboženských dějin Českých, Historický klub v Praze 1936

Molnár Amedeo, Chebský soudce, okresní archiv a Hraničář v Chebu 1982

Molnár Amedeo, Na rozhraní věků, Vyšehrad Praha 1985

Neumann Augustin, Z dějin bohoslužeb v době husitské O. S. A. Hradec Králové 1921

Palacký František, Dějiny národu českého, dle pův. vydání, Praha 1921

Řičan Rudolf, dějiny Jednoty bratrské, Kalich, Praha 1957

Řičan Rudolf, od úsvitu reformace k dnešku, YMCA Praha s. d.

Schatz Klaus, Dějiny papežského primátu, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2002

Šimek František, SLOVNÍČEK STARÉ ČEŠTINY, Orbis 1947

Šmahel František, Husitská revoluce 3, Univerzita Karlova Praha 1993

Tomek Václav Vladivoj, Dějepis města Prahy, IV. Muzeum království českého, Praha 1879.

Urbánek Rudolf, České Dějiny III. 1. Věk poděbradský, Jan Laichter Praha 1915

Válka Josef, mistr Jan Rokycana- obtížná cesta středu, Sborník Muz. Dr. Bohuslava Horáka, Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan, Rokycany 1997

Viktora Viktor, Jan Rokycana a raný novověk?, Sborník Muz. Dr. Bohuslava Horáka, Vědecká konference o životě, díle a historickém významu Mistra Jana z Rokycan, Rokycany 1997

Rejstřík

Ambrož 50
Pražské artikuly 8,1-11,14-24,28-
29,43-57,64-65
Basilej, 8-9,11-12,14-
15,17- basilejský koncil 18,20-
23,48-
53,55, 57-
58,60-65
Biskupec, Mikuláš 12,19-
20,35-36,40,50
Cesarini, Julián 8-10,
12,15,16,18,19,2
0-21,28-30,32-
33,38, 42-46,48-
49,51-52, 56,63
Domažlice 9,17,22
Engliš, Petr 7,17,19-
21,23,28-29,
35,38,40-41,44-
46, 50,55
Evžen IV. 8,11,12,13,
22,59,60, 63
z Hradce, Menhart 17,50,54-
55,59
Hus, Jan 7-8,13,20,20-21,
34,41-42
z Hustiřan, 8,17,20,43
Beneš Mokrovouský
Cheb 8,10-
22,28,36,43,45,
49
z Chlumčan, 8,19,50,55
Matěj Louda
Jihlava 59-
61,63,65
kalich 8,14-
17,23,26,27,
33-35,38-
39,44,48, 50-
53,55-68
Kalteisen, Jindřich 49
kompaktáta 14,16,53,55,57-
68

Kostnický koncil 7,11,13,15,
24,34, 42,46
Lipany 50,51,53-
54
Martin V. 8,10,21,64
z Maulbronn Jan
12,17,19,2
2-23,33,
45,49,56
Mladoňovic, Petr 7,60
Nider, Jan 12-13,56
Palomar, Jan 23,29,45,49-53,
56-57,60-64
Pius II. 63
Plzeň 8,51-55
z Poděbrad, Jiří 7,63,65,68
z Postupic,
8,17,30,36,
42,45,48, 50,55
Vilém Kostka
Praha 7-12,16-
17,20,34-35, 40-
42,49-52,54,
56-64,68
z Prachatic Křišťan 7,62
Pražská univerzita,
7,15,19,39,50-51, univerzitní
53,55,57,61-62,65
Prokop Holý 10-17,19-24,
26,28, 30,33,43-
45,48-51, 54,
Rokycana, Jan 7-68
Stojkovič, Jan
8,12,17,21-44,48-49,
z Dubrovníka 66
ze Stříbra, Jakoubek 7,27,42
Toke, Jindřich 12-13,28,45,49-
53, 56
z Vechty, Konrád 7,10,11
Velvar, Jan 17,20,34,58-
59,61
Viklef, Jan 7,20,23,26-
27,34,61
ze Zbraslavic 8,12
Markolt

Zikmund	7-8,10,12-13,21-	Želivský, Jan	7
Lucemburský	22,48,53,55-	Žižka, Jan	7
64,71			